

atamis

Žirmūnų g.139 - 321, 09120 Vilnius
Tel.: (8~5) 272 83 34; Faks.: (8~5) 203 12 80

Planavimo organizatorius	PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS DIREKTORIUS
Plano pavadinimas	PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDROJO PLANO KOREGAVIMAS
Planavimo proceso etapas / stadija	RENGIMO ETAPAS / ESAMOS BŪKLĖS ĮVERTINIMAS
Teritorijų planavimo lygmuo	SAVIVALDYBĖS
Teritorijų planavimo dokumento rūšis	KOMPLEKSNIO TERITORIJŲ PLANAVIMO DOKUMENTAS
Objekto numeris	AT-17T-1118
Tomas	BP-01

VILNIUS, 2017 m.

ATESTATO NR.	PAREIGOS	VARDAS PAVARDĖ	PARAŠAS
-	DIREKTORIUS	MINDAUGAS UNDARAVIČIUS	
Nr. TPV 0034	TERITORIJŲ PLANAVIMO PADALINIO VADOVAS	ŽILVINAS GRABAUSKAS	
Nr. ATP 1735	PROJEKTO VADOVĖ	GIEDRĖ RATKUTĖ SKAČKAUSKIENĖ	

TURINYS

ĮVADAS	5
BENDROJO PLANO KEITIMO PAGRINDAS IR TIKSLAI	5
1. URBANISTINĖ STRUKTŪRA	8
1.1. Plungės rajono savivaldybės urbanistinio karkaso struktūra pagal aukštesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentus	8
1.2. Plėtros teritorijų poreikis ir galimybės	13
1.3. Bendrojo plano sprendinių keitimo poreikis dėl teisinio reglamentavimo	14
1.4. Išvados	15
2. KRAŠTOVAIZDIS, GAMTINĖ APLINKA	17
2.1. Dirvožemiai.....	17
2.2. Paviršiniai vandenys	19
2.3. Saugomos gamtinės teritorijos	20
2.4. Gamtinio karkaso lokalizavimas	26
2.5. Kraštovaizdžio struktūra ir stabilumas	28
2.6. Biotos ištekliai	31
2.6.1. Medienos ištekliai	31
2.6.2. Žuvų ištekliai	32
2.6.3. Medžiojamos faunos ištekliai	33
2.6.4. Miško šalutiniai ištekliai	33
2.7. Gamtiniai rekreaciniai ištekliai	34
2.8. Išvados	36
3. NEKILNOJAMASIS KULTŪROS PAVELDAS	38
3.1. Esamos būklės vertinimas	38
3.2. Išvados	40
4. SOCIALINĖ IR EKONOMINĖ APLINKA	42
4.1. Demografinė situacija	42
4.2. Gyvenamasis fondas	44
4.3. Užimtumas, darbo užmokestis	45
4.4. Švietimas ir gyventojų išsilavinimas	45
4.5. Investicijos	47
4.6. Išvados	48
5. SUSISIEKIMO SISTEMA	50
5.1. Valstybinių kelių infrastruktūra	50
5.2. Vietinių kelių infrastruktūra	53
5.3. Geležinkelis	54
5.4. Automobilizacijos lygis	55
5.5. Eismo intensyvumas	58
5.6. Avaringumo analizė	61
5.7. Pakelės aptarnavimo infrastruktūra	63
5.8. Viešasis ir bemotoris transportas	64
5.9. Išvados	67
6. INŽINERINĖ INFRASTRUKTŪRA	68
6.1. Vandentvarka	68
6.1.1. Vandens tiekimas	69
6.1.2. Nuotekų tvarkymas	70
6.2. Elektros energijos tiekimas	72

6.3. Šilumos ūkis	72
6.4. Dujotiekis Plungės rajone	74
6.5. Telekomunikacijos ir ryšiai	74
6.6. Atliekų tvarkymas	74
6.7. Išvados	75
GRAFINĖ DALIS	77
1. <i>Esamos būklės brėžinys M 1:50 000</i>	
2. <i>Inžinerinės infrastruktūros brėžinys M 1:50 000</i>	
3. <i>Statybos leidimų ir paskirties keitimų schema</i>	

Teritorijų planavimo dokumentą parengusių specialistų sąrašas:

Eil. Nr.	Parengta projekto dalis	Vardas Pavardė	Pareigos
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
1.	Urbanistinė dalis (aiškinamojo rašto įvadas, 1 skyrius, grafinė dalis)	Giedrė Ratkutė Skačkauskienė	Projekto vadovė, urbanistinės dalies bendraautorė, atestato Nr. ATP 1735
2.	Kraštovaizdis ir gamtinė aplinka (aiškinamojo rašto 2 skyrius, grafinė dalis)	Ričardas Skorupskas	Dalies autorius
3.	Nekilnojamas kultūros paveldas (aiškinamojo rašto 3 skyrius)	Nijolė Steponaitytė	Dalies autorė
4.	Socialinė ir ekonominė aplinka, susisiekimo sistema, inžinerinė infrastruktūra (aiškinamojo rašto 3, 5, 6 skyriai, grafinė dalis)	Žilvinas Grabauskas	Dalių autorius
6.	Grafinė dalis	Ilona Dvareckaitė Silvija Dambrauskaitė	Architektė, urbanistinės dalies bendraautorė Architektė, urbanistinės dalies bendraautorė

ĮVADAS

BENDROJO PLANO KEITIMO PAGRINDAS IR TIKSLAI

Teritorijų planavimo dokumento pavadinimas - Plungės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano koregavimas.

Teritorijų planavimo rūšis - kompleksinis teritorijų planavimo dokumentas – savivaldybės bendrasis planas.

Teritorijų planavimo lygmuo – savivaldybės lygmuo.

Bendrojo plano rengimo, svarstymo, derinimo ir tvirtinimo tvarka - bendroji.

Planuojama teritorija – Plungės rajono savivaldybės teritorija.

Planuojamas laikotarpis – ne trumpesnis kaip 10 metų.

Bendrojo plano sprendinių galiojimas neterminuotai arba tol, kol bus parengtas ir patvirtintas jį keičiantis to paties lygmens teritorijų planavimo dokumentas.

Planavimo organizavimo pagrindas – Plungės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2016 m. lapkričio 7 d. įsakymas Nr. D-810 „Dėl Plungės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano 2014-2015 m. sprendinių įgyvendinimo stebėsenos ataskaitos patvirtinimo“.

Planavimo organizatorius – Plungės rajono savivaldybės administracijos direktorius. Vytauto g. 12, LT- 90123 Plungė, tel.: (8~448) 73166, faks.: (8~448) 71608, el. paštas: savivaldybe@plunge.lt, interneto svetainė: www.plunge.lt.

Plungės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano koregavimo tikslai:

- Vadovaujantis Plungės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinių stebėsenos ataskaitos (2014-2015 m.) išvadomis bei pasikeitusiu teritorijų planavimo teisiniu reguliavimu, parengti Plungės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano koregavimą.
- Plungės rajono bendrojo plano koregavimą rengti ir sprendinius detalizuoti, įvertinant kraštovaizdžio tvarkymo kryptis ir gamtinio karkaso apsaugos bei tvarkymo priemonės, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Nacionaliniu kraštovaizdžio tvarkymo planu.
- Sudaryti sąlygas darniai savivaldybės teritorijos raidai, nuosekliai erdvinės ir funkcinės integracijos politikai įgyvendinti, kompleksiškai spręsti socialinius, ekonominius, ekologinius uždavinius.
- Užtikrinti kraštovaizdžio teritorinės – erdvinės struktūros optimalumą, teritoriškai stiprinant ir palaikant ekologinę pusiausvyrą.
- Reglamentuojant perspektyvių gyvenamųjų vietovių įtakos arealų zonas, išsaugoti nepažeistas kraštovaizdžio savitumui svarbias teritorijas, antropogeninius ir gamtinius elementus.

Plungės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano koregavimo uždaviniai:

- Nustatyti Plungės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano, patvirtinto Plungės rajono savivaldybės tarybos 2008 m. liepos 24 d. sprendimu Nr. T1-139 „Dėl Plungės rajono ir Plungės miesto teritorijų bendrųjų planų tvirtinimo“, spragas ir kolizijas tarp Bendrojo plano Žemės naudojimo ir apsaugos reglamentų brėžinio ir Gamtinio karkaso brėžinio sprendinių, problemines situacijas.
- Nustatyti kraštovaizdžio savitumui svarbias teritorijas perspektyvių gyvenamųjų vietovių įtakos arealų zonose, formuoti kraštovaizdžio tvarkymo zonas, nustatyti jų estetinį potencialą, numatyti veiklos vystymo prioritetus, kurie leistų užtikrinti kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą ir ekosistemų stabilumą.
- Nustatyti gyvenamųjų vietovių kraštovaizdžio savitumui svarbias teritorijas, antropogeninius ir gamtinius elementus, panoramų vizualinės apsaugos reikalavimus.

- Suplanuoti planavimo lygmenį atitinkančias perspektyvių gyvenamųjų vietovių įtakos arealų zonų funkcinio ir erdvinio vystymo kryptis.
- Integruoti kraštovaizdžio tvarkymo reglamentus.
- Numatyti konkrečias priemones planuojamos teritorijos aplinkos informaciniam suvokimui gerinti ir kraštovaizdžio vizualiniam identitetui saugoti.
- Tikslinti urbanizuojamų teritorijų plotą, išdėstymą bei reglamentavimą, nustatyti plėtros prioritetus.
- Racionaliai ir ekonomiškai pagrįsti ir išskirti prioritetinės plėtros teritorijas, kuriose Savivaldybė įsipareigoja vystyti socialinę ir (ar) inžinerinę infrastruktūrą.
- Integruoti Platių ir Kulių miestelių bendruosius planus.
- Integruoti Žemaitijos nacionalinio parko tvarkymo planą.
- Patikslinti Plungės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano ir jo aiškinamojo rašto sprendinius pagal Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo, Teritorijų planavimo normų, patvirtintų Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. sausio 2 d. įsakymu Nr. D1-7, reikalavimus, Teritorijų planavimo erdvinių duomenų specifikacijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. D1-1009, reikalavimus.

Bendrojo plano koregavimas rengiamas vadovaujantis šiais dokumentais:

- Plungės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2016 11 15 įsakymas Nr. D-828 „Dėl Plungės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano koregavimo“;
- Plungės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano koregavimo darbų programa, patvirtinta 2016 11 15 įsakymu Nr. D-828;
- Lietuvos automobilių kelių direkcijos prie Susisiekimo ministerijos 2016 11 17 Teritorijų planavimo sąlygomis Nr. REG15588;
- Žemaitijos nacionalinio parko direkcijos 2016 11 18 Teritorijų planavimo sąlygomis Nr. REG15609;
- AB "Energijos skirstymo operatorius" 2016 11 18 Teritorijų planavimo sąlygomis Nr. REG15689;
- Telia Lietuva, AB 2016 11 18 Teritorijų planavimo sąlygomis Nr. REG15708;
- LITGRID AB 2016 11 23 Teritorijų planavimo sąlygomis Nr. REG16034;
- Plungės rajono savivaldybės administracijos 2016 11 29 Teritorijų planavimo sąlygomis Nr. REG16341;
- Valstybės įmonė "Telšių regiono keliai" 2016 11 28 Teritorijų planavimo sąlygomis Nr. REG16382;
- Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos 2016 11 29 Teritorijų planavimo sąlygomis Nr. REG16456;
- Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie Sveikatos apsaugos ministerijos 2017 05 29 Teritorijų planavimo sąlygomis Nr. REG32573;
- Civilinės aviacijos administracijos 2017 12 04 Teritorijų planavimo sąlygomis Nr. REG53159;
- Lietuvos kariuomenės 2017 12 11 Teritorijų planavimo sąlygomis Nr. REG53901.

Teritorijų planavimo sąlygų neišdavė:

- Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerijos Šiaulių regiono aplinkos apsaugos departamentas;
- Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos;
- Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos;
- Uždaroji akcinė bendrovė "Plungės šilumos tinklai";
- Uždaroji akcinė bendrovė "Plungės vandenys";
- Salantų regioninio parko direkcija;

Plungės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinių įgyvendinimo stebėsenos ataskaitoje nustatyta, kad reikalinga patikslinti Plungės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano ir jo aiškinamojo rašto sprendinius pagal Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo, Teritorijų planavimo normų, patvirtintų Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. sausio 2 d. įsakymu Nr. D1-7, reikalavimus, Teritorijų planavimo erdvinių duomenų specifikacijų, patvirtintų Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. D1-1009, reikalavimus.

Atlikta Plungės rajono savivaldybės socialinės – ekonominės aplinkos esamos būklės analizė parodė, kad rajone nuolat mažėja gyventojų, nuo 2008 metų gyventojų sumažėjo 8149. Vyksta neplaninga priemiestinio kraštovaizdžio urbanizacija, kur nėra socialinės, inžinerinės infrastruktūros. Neužtikrinama kraštovaizdžio ekologinė ir regimoji pusiausvyra tarp gamtos ir žmogaus veiklos padarinių.

Ataskaitoje siūloma:

- Atsižvelgiant į neigiamas tendencijas koreguoti bendrojo plano sprendinius, galinčius užtikrinti planingą agrarinio kraštovaizdžio urbanizaciją.
- Numatyti dotacijas dokumentacijos, investicinių planų, techninių projektų parengimui, skatinančias gyventojus aktyviau dalyvauti gyvenamųjų namų modernizacijos programose.
- Numatyti prioritetus inžinerinės ir susisiekimo infrastruktūros plėtrai, atsižvelgiant į esamą gyventojų tankumą.
- Nustatyti Plungės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano, patvirtinto Plungės rajono savivaldybės tarybos 2008 m. liepos 24 d. sprendimu Nr. T1-139 „Dėl Plungės rajono ir Plungės miesto teritorijų bendrųjų planų tvirtinimo“, spragas ir kolizijas tarp Bendrojo plano Žemės naudojimo ir apsaugos reglamentų brėžinio ir Gamtinio karkaso brėžinio sprendinių, problemines situacijas.
- Nustatyti kraštovaizdžio savitumui svarbias teritorijas perspektyvių gyvenamųjų vietovių įtakos arealų zonose, formuoti kraštovaizdžio tvarkymo zonas, nustatyti jų estetinį potencialą, numatyti veiklos vystymo prioritetus, kurie leistų užtikrinti kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą ir ekosistemų stabilumą.
- Nustatyti gyvenamųjų vietovių kraštovaizdžio savitumui svarbias teritorijas, antropogeninius ir gamtinius elementus, panoramų vizualinės apsaugos reikalavimus.
- Suplanuoti planavimo lygmenį atitinkančias perspektyvių gyvenamųjų vietovių įtakos arealų zonų funkcinio ir erdvinio vystymo kryptis.
- Integruoti kraštovaizdžio tvarkymo reglamentus.
- Numatyti konkrečias priemones planuojamos teritorijos aplinkos informaciniam suvokimui gerinti ir kraštovaizdžio vizualiniam identitetui saugoti.
- Tikslinti urbanizuojamų teritorijų plotą, išdėstymą bei reglamentavimą, nustatyti plėtros prioritetus.
- Racionaliai ir ekonomiškai pagrįsti ir išskirti prioritetinės plėtros teritorijas, kuriose Savivaldybė įsipareigoja vystyti socialinę ir (ar) inžinerinę infrastruktūrą.

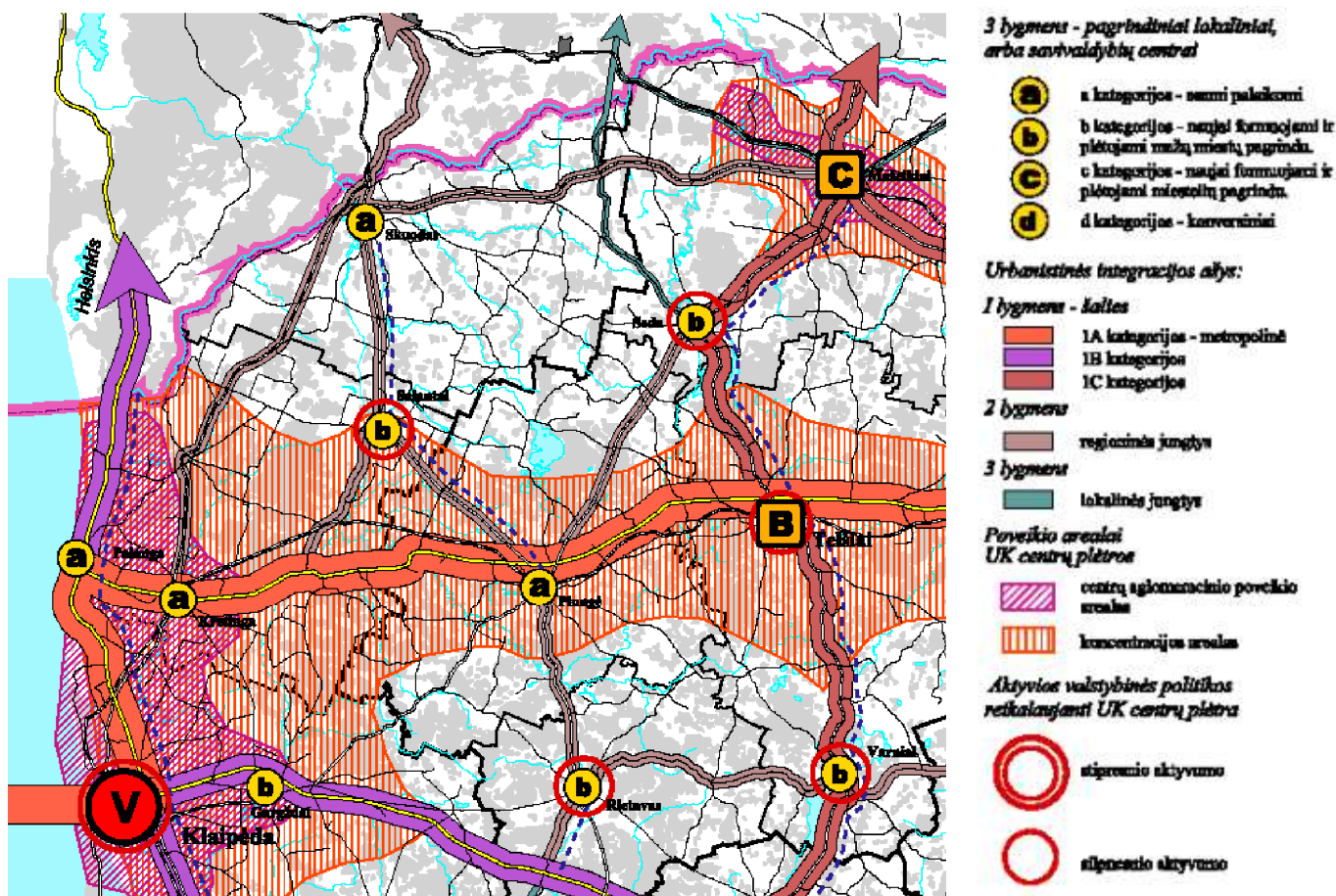
Esamos būklės įvertinimo stadijoje naudojami paskutiniųjų 3 metų duomenys, o esant poreikiui ir senesni statistiniai ir kiti duomenys

1. URBANISTINĖ STRUKTŪRA

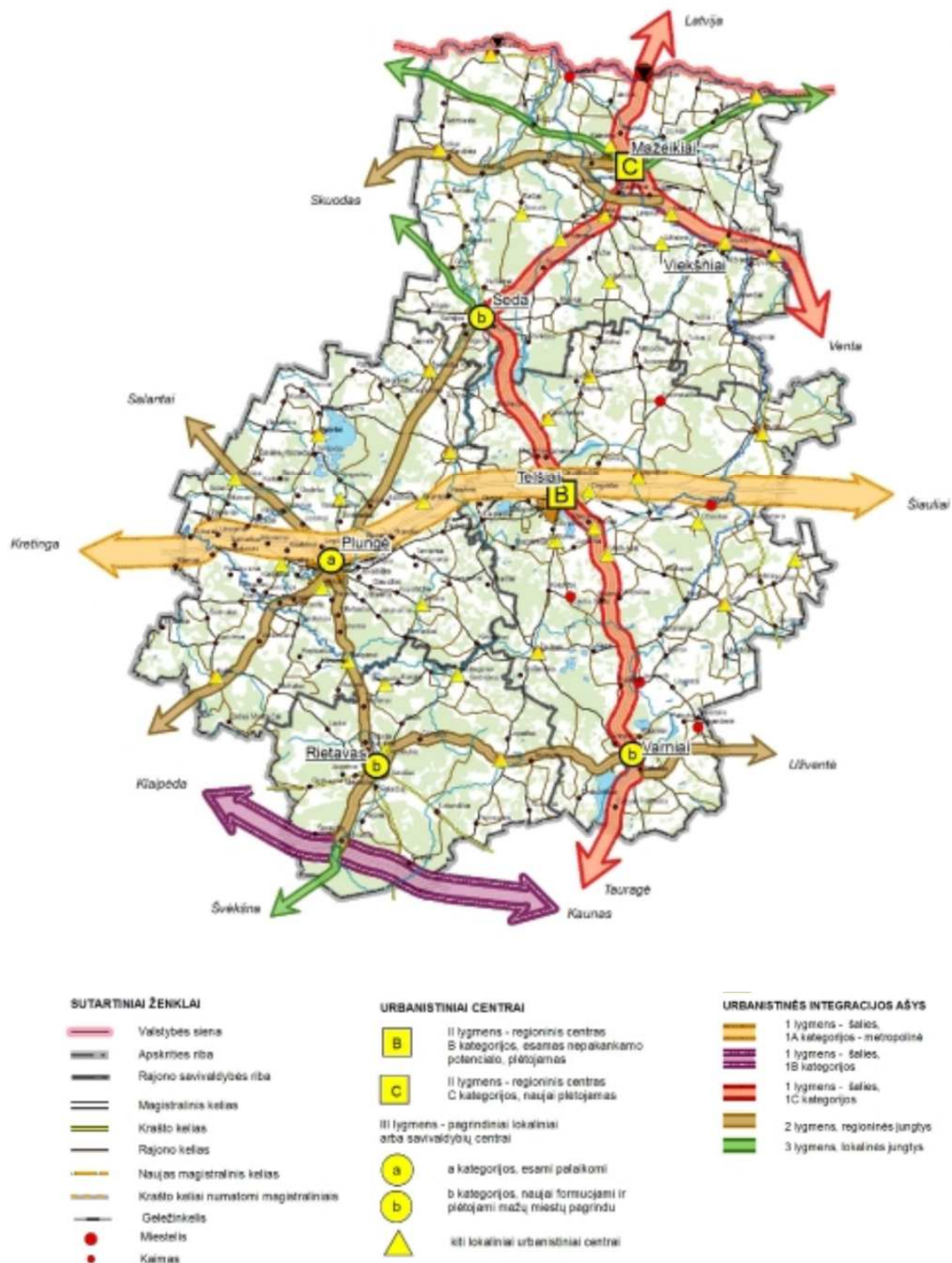
1.1. PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS URBANISTINIO KARKASO STRUKTŪRA PAGAL AUKŠTESNIO LYGMENS TERITORIJŲ PLANAVIMO DOKUMENTUS

Plungės rajono savivaldybės urbanistinio karkaso struktūra ir jos vystymo tendencijos (kurios turi būti išlaikytos atliekant bendrojo plano koregavimą) nusakytos aukštesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentų – Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano ir Telšių apskrities teritorijos bendrojo plano. **Lietuvos Respublikos bendrajame plane** numatyta, kad urbanistinį karkasą sudaro atraminis gyvenamųjų vietovių tinklas – įvairaus lygmens urbanistiniai centrai, kitos gyvenamosios vietovės, urbanistinės integracijos ašys, kurios parodo tam tikroje teritorijoje esančius ryšius ir jungtis tarp urbanistinių centrų. Plungės rajono savivaldybės teritorijoje yra išskirta:

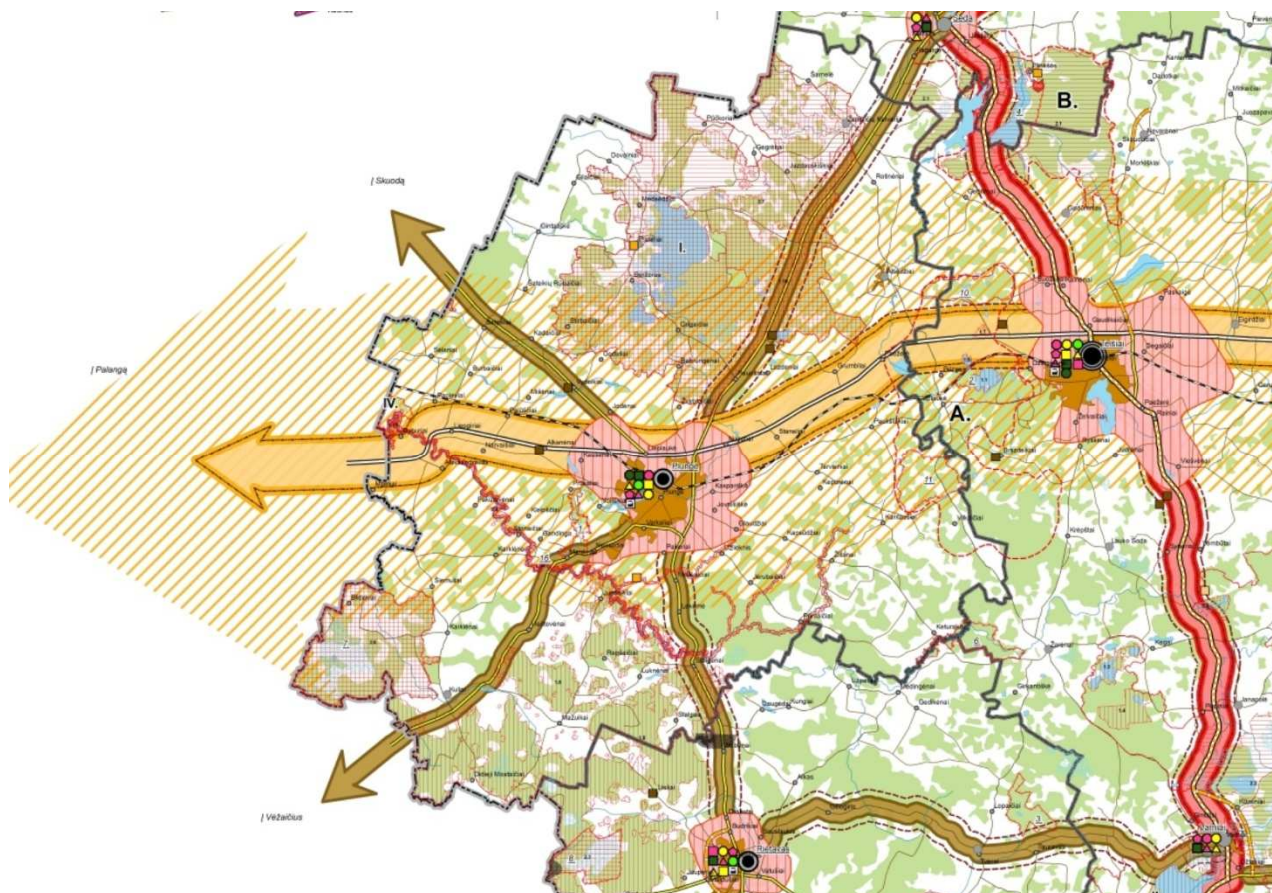
- III lygmens a kategorijos lokalinis centras – esamas palaikomas – Plungė;
- I-ojo lygmens 1A kategorijos – metropolinė urbanistinės integracijos ašis;
- II-jo lygmens regioninės urbanistinės integracijos ašys (jungiančios pagrindinius lokalius centrus, prijungiant juos prie aukštesnio lygmens urbanistinės integracijos ašių);
- urbanistinio karkaso plėtros koncentracijos arealo ruožas.

1.1. pav. Ištrauka iš Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano brėžinio
"Urbanistinis karkasas"

1.2. pav. Ištrauka iš schemos „Urbanistinis karkasas“, Telšių apskrities teritorijos bendrojo plano sprendinių konkretizavimo brėžinio "Urbanistinė sistema".

1.3. pav. Ištrauka iš Telšių apskrities teritorijos bendrojo plano sprendinių konkretizavimo brėžinio "Urbanistinė sistema".

Telšių apskrities teritorijos bendrojo plano sprendiniuose lokalizuojami bei detalizuojami Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendiniai – taip pat numatyta - III lygmens a kategorijos lokalinis centras – esamas palaikomas – Plungė; I-ojo lygmens 1A kategorijos – metropolinė urbanistinės integracijos ašis; II-jo lygmens regioninės urbanistinės integracijos ašys (jungiančios pagrindinius lokalius centrus, prijungiant juos prie aukštesnio lygmens urbanistinės integracijos ašių); urbanistinio karkaso plėtros koncentracijos arealo ruožas. Urbanistinio karkaso sistema apskrities lygmenyje papildyta lokaliniais urbanistiniais centrais, kurių prioritetinė funkcija – viešosios

paslaugos gyventojams ir ūkio subjektams bei regionine urbanistinės integracijos ašimi nuo Plungės link Klaipėdos. Kai kurie koreguojamo Plungės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano urbanistinio karkaso centrų sistemos vystymo sprendiniai neatitinka numatytų aukštesnio lygmens teritorijų planavimo dokumente - Telšių apskrities teritorijos bendrojo plano sprendiniuose. Tai turi būti tikslinama įvertinant gyvenamųjų vietovių tolygaus pasiskirstymo principus bei Plungės rajono savivaldybės administracinius seniūnijų plotus.

1.1. lentelė. Urbanistinių centrų, išskirtų apskrities ir savivaldybės teritorijų bendruosiuose planuose suvestinė.

Eil. Nr.	Gyvenamosios vietovės pavadinimas	Urbanistiniai centrai Telšių apskrities teritorijos bendrojo plano sprendiniuose	Urbanistiniai centrai galiojančio Plungės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendiniuose	Trumpas aprašymas
1.	Plungės m.	+	+	Plungės rajono centras, Plungės miesto seniūnijos centras; seniūnijoje 19638 gyv.; gyv. skaičius mažėja. Plotas – 1 185 ha.
2.	Kulių mstl. (605 gyv.; gyv. skaičius mažėjo iki 2016 m. imtinai, 2017 m. išaugo 1%)	+	+	Kulių seniūnijos centras; seniūnijoje 1155 gyv.; gyv. skaičius mažėja. Plotas - 12 275 ha.
3.	Žemaičių Kalvarijos mstl. (766 gyv.; gyv. skaičius nuo 2012 m. didėja/mažėja 15% ribose)	+	+	Žemaičių Kalvarijos seniūnijos centras; seniūnijoje 2068 gyv.; gyv. skaičius mažėjo iki 2016 m. imtinai, 2017 m. išaugo iki 3 %. Plotas - 11 922 ha.
4.	Žlibinų k. (su Kantaučių k.) Žlibinai – 395 gyv.; gyv. skaičius mažėjo iki 2016 m. imtinai, 2017 m. stabilizavosi. Kantaučiai 408 gyv.; gyv. skaičius mažėjo iki 2016 m. imtinai, 2017 m. stabilizavosi.	+	+	Žlibinų seniūnijos centras; seniūnijoje 1464 gyv.; gyv. skaičius didėja/mažėja 6% ribose. Plotas - 14 010 ha.
5.	Platelių mstl. (876 gyv.; gyv. skaičius mažėja)	+	+	Platelių seniūnijos centras; seniūnijoje 1908 gyv.; gyv. skaičius mažėja. Plotas - 14 165 ha.

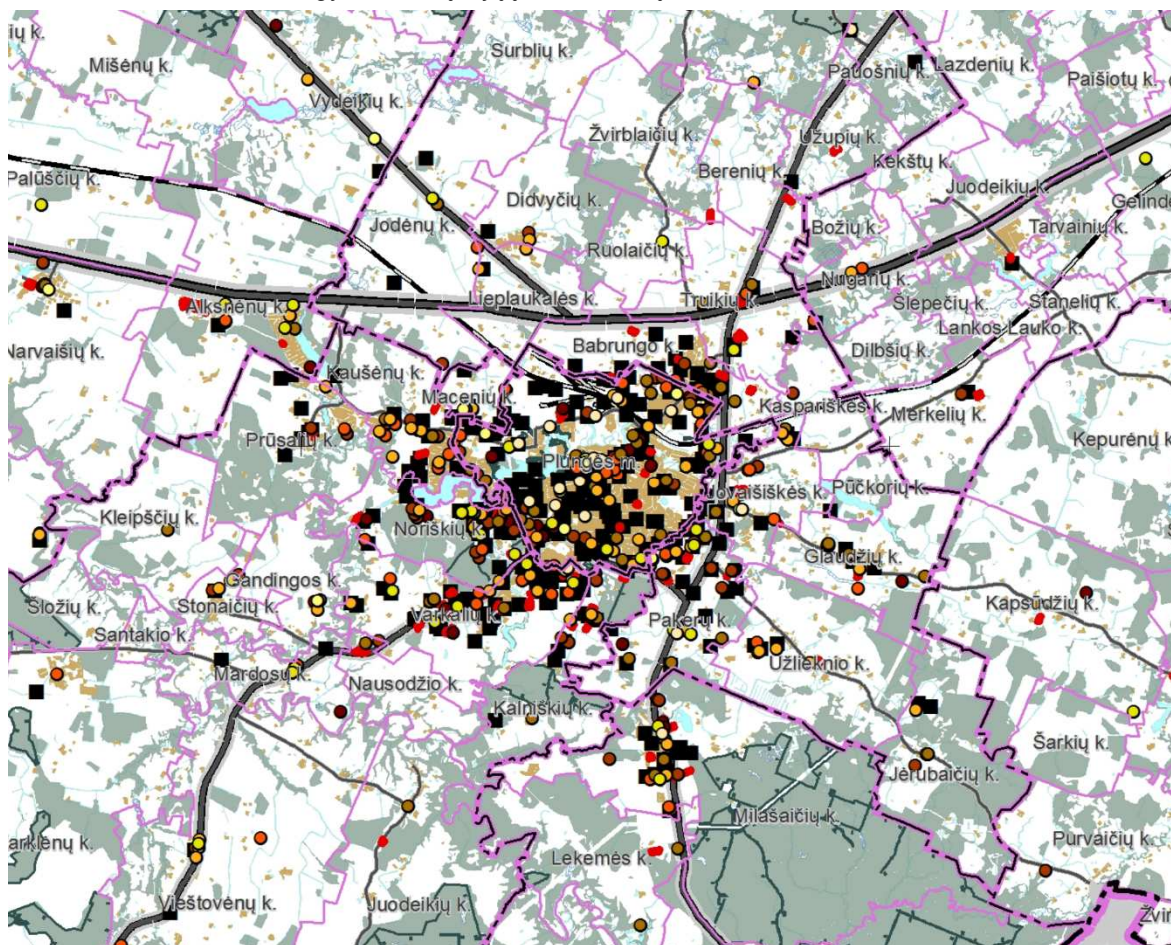
6.	Alsėdžių mstl. (848 gyv.; gyv. skaičius mažėja)	+	+	Alsėdžių seniūnijos centras; seniūnijoje 1215 gyv.; gyv. skaičius mažėja. Plotas - 5 546 ha.
7.	Šateikių k. (591 gyv.; gyv. skaičius mažėja)	+	+	Šateikių seniūnijos centras; seniūnijoje 2337 gyv.; gyv. skaičius mažėja. Plotas - 13 419 ha.
8.	Varkalių k. (1178 gyv.; gyv. skaičius didėja/mažėja 2% ribose)	+	+	Nausodžio seniūnijos centras; seniūnijoje 3979 gyv.; gyv. skaičius didėjo iki 2016 m. imtinai, 2017 m. sumažėjo mažiau nei 1%. Plotas - 11 230 ha.
9.	Babrungo k. (600 gyv.; gyv. skaičius mažėja)	-	+	Babrungo seniūnijos centras; seniūnijoje 2378 gyv.; gyv. skaičius mažėja. Plotas - 9 368 ha.
10.	Prūsalių k. (704 gyv.; gyv. skaičius (išskyrus 2016 metus) didėja)	+	-	Priklauso Nausodžio seniūnijai.
11.	Babrungėnų k. (81 gyv.; gyv. skaičius mažėja)	+	-	Priklauso Babrungo seniūnijai.
12.	Stalgėnų k. (405 gyv.; gyv. skaičius mažėja)	+	-	Stalgėnų seniūnijos centras; seniūnijoje 989 gyv.; gyv. skaičius mažėja. Plotas – 8 272 ha.
13.	Grumblių k. (226 gyv.; gyv. skaičius (išskyrus 2016 metus) mažėja)	+	-	Paukštakių seniūnijos centras; seniūnijoje 1230 gyv.; gyv. skaičius mažėja. Plotas - 9 157 ha.

Pastabos:

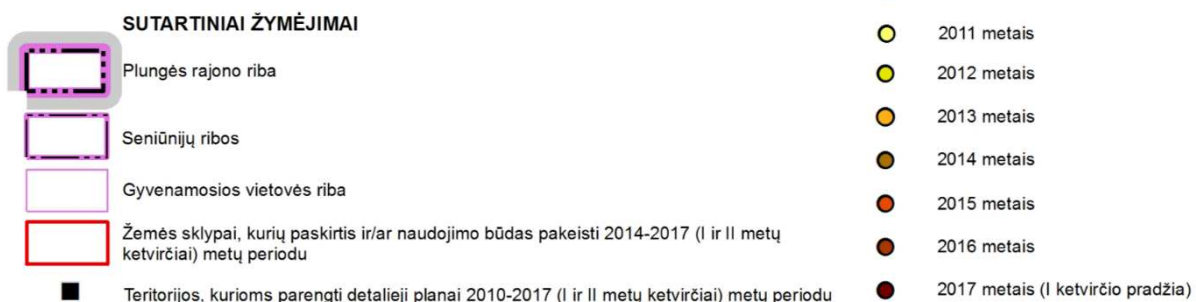
1. Gyventojų skaičiaus duomenys pagal Plungės rajono savivaldybės seniūnijų 2012-2017 metų informaciją.
2. Kai kuriose gyvenamosiose vietovėse gyventojų skaičiaus pokytį, taip pat ir pačių gyvenamųjų vietovių, seniūnijų ploto pokytį lėmė Plungės rajono savivaldybės kaimų ir Plungės miesto ribų pakoregavimo (nustatymo) specialusis planas (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 07 30 nutarimas Nr.763)

1.2. PLĖTROS TERITORIJŲ POREIKIS IR GALIMYBĖS

Galiojančio Plungės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano rengimo metu vyravusios tendencijos įtakojo tuo metu nustatomiems dideliems urbanizuojamiems plotams. Pasikeitus teritorijų planavimą reglamentuojantiems teisės aktams, ekonominei situacijai ir mažėjant gyventojų skaičiui rajone, bendrajame plane numatytos užstatyti teritorijos yra ženkliai didesnės nei yra poreikis ir galimybės jas kompleksiskai užstatyti. Neidentifikuojant prioritetinių plėtros teritorijų, neįvertinant kraštovaizdžio struktūrinių elementų jose, sudaromos prielaidos vertingų gamtinių elementų naikinimui, neracionalios gyvenviečių ir jų įtakos arealų urbanistinės struktūros formavimuisi.

1.4. pav. Statybos leidimų ir paskirties keitimų lokalizacija Plungės mieste ir gretimybėse. Ištrauka iš Statybos leidimų ir paskirties keitimų schemos

Atlikta statybos leidimų (2010-2017 metų periodu) ir žemės paskirčių keitimo (2014-2017 metų periodu) analizė patvirtino nuostatą, kad Plungės rajono savivaldybėje aktyviausia statybos veikla vykdoma Plungės mieste ir jo gretimybėse. Plungės miesto teritorijai taikomas Plungės miesto bendrasis planas, kurio detalumas sudaro galimybes formuoti optimalias urbanistines ir gamtines struktūras. Tačiau Plungės miesto gretimybėje, Plungės rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane numatyta perspektyvių gyvenamųjų vietovių įtakos arealų zona, taikant šiai dienai galiojančius statybą reglamentuojančius aktus, yra pernelyg abstrakti ir ją realizuojant yra didelė grėsmė urbanistinės plėtros nesuvaldymui – padrikos struktūros formavimuisi, kraštovaizdžio elementų nykimui. Kadangi gyvenimo kokybės vienas aspektų yra darnios aplinkos aspektas (antropogeninių ir gamtinių elementų sintezė, darna), ypač svarbu suvaldyti užstatomus plotus miesto prieigose. Kitoje rajono savivaldybės teritorijoje plėtra vyksta fragmentiškai kiek ženkliu kai kuriuose seniūnijų centruose, prie Platelių ežero. Statybos leidimų ir paskirčių keitimo lokalizacija viso rajono apimtyje teikiama schemoje - „Esamos būklės įvertinimas. Statybos leidimų ir paskirties keitimų schema“.

1.3. BENDROJO PLANO SPRENDINIŲ KEITIMO POREIKIS DĖL TEISINIO REGLAMENTAVIMO

Plungės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinių reglamentavimas neatitinka dabartinių teritorijų planavimą reglamentuojančių teisės aktų. Šio bendrojo plano koregavimo sprendinių konkretizavimo etape turi būti pateiktas reglamentavimas pagal Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymą, Kompleksinio teritorijų planavimo dokumentų rengimo taisyklės, Teritorijų planavimo normas ir kitus teisės aktus.

Rengiant bendrojo plano keitimą sprendinių konkretizavimo stadijoje, atsižvelgiant į teritorijų planavimo lygmenį, planavimo tikslus ir uždavinius, planuojama teritorija suskirstoma į funkcinės zonas:

- NEURBANIZUOJAMOS TERITORIJOS
 - *Miškų ir miškingų teritorijų zona* - funkcinė zona, kurioje dominuoja Miškų įstatymo 3 straipsnyje nurodyti visų grupių miškai.
 - *Žemės ūkio teritorijų zona* - funkcinė zona, kurioje dominuoja žemės ūkio paskirties žemė.
 - *Vandenų zona* - funkcinė zona, kurioje dominuoja Žemės įstatymo 27 straipsnyje nurodyta vandens ūkio paskirties žemė.
 - *Konservacinės teritorijos zona* - kurioje dominuoja Žemės įstatymo 28 straipsnyje nurodyta konservacinės paskirties žemė.
- URBANIZUOTOS IR URBANIZUOJAMOS TERITORIJOS:
 - *Gyvenamoji zona* - visos gyvenamąsias teritorijas apibendrinanti funkcinė zona su gyvenamosios aplinkos aptarnavimui reikalinga socialine, paslaugų, inžinerine, susisiekimo ir kita infrastruktūra, taip pat gyventojų rekreacijai reikalingais atskiraisiais želdynais.
 - *Specializuotų kompleksų zona* - funkcinė zona, kurioje dominuoja kompaktiškai užstatytos teritorijos, skirtos visuomenės poreikiams, specializuotai socialinei, aptarnavimo ir paslaugų veiklai (parodų, sporto, turizmo, pramogų, rekreacijos, mokslo, sveikatos apsaugos, religinei). Ši zona taip pat skirta krašto apsaugai, civilinei saugai, gelbėjimo tarnyboms.
 - *Sodininkų bendrijų zona* - funkcinė zona, kurioje dominuoja teritorijos, skirtos mėgėjų sodininkystei. Veiklą jose reglamentuoja Sodininkų bendrijų įstatymas.

- *Pramonės ir sandėliavimo zona* - teritorijos, kuriose dominuoja gamybinė ar kita panaši ūkinė veikla su šių veiklų aptarnavimui reikalinga susisiekimo, inžinerine, paslaugų ir kita infrastruktūra.
- *Inžinerinės infrastruktūros zona* - Funkcinė zona, skirta susisiekimo komunikacijų ir inžinerinių tinklų aptarnavimo objektams, aplinkos kokybei gerinti reikalingiems objektams. Ši zona taip pat skirta sąvartynams su jų funkcionavimui reikalinga infrastruktūra.
- *Inžinerinės infrastruktūros koridorių zona* - neužstatyta funkcinė zona, kuria išskiriami svarbiausių gatvių ir kelių, geležinkelio kelių ir magistralinių inžinerinių tinklų koridoriai ir vandenvietės.
- *Bendro naudojimo erdvių, atskirųjų želdynų zona* - funkcinė zona, kuria išskiriamos urbanizuotų teritorijų viešosios erdvės ir bendram naudojimui pritaikytų atskirųjų želdynų teritorijos, taip pat kapinių teritorijos.

Pastaba: bendrojo plano koregavimo sprendinių konkretizavimo stadijoje įvertinus situacijas, funkcinės zonos gali būti patikslintos ir/ar papildytos.

1.4. IŠVADOS

- Plungės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano galiojimo metu nesusiformavo naujos urbanistinės struktūros vystymo tendencijos valstybės mastu, todėl atraminio urbanistinio karkaso sistemos sprendiniai Plungės rajono savivaldybės teritorijoje suformuoti pagal aukštesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentus nebus keičiami iš esmės, o tik patikslinami.
- Gyventojų skaičiaus neigiamas pokytis, gyventojų koncentracijos vietos bei atitinkamai plėtros poreikio tendencijos nusako, kad tolygios gyvenamųjų vietovių sistemos plėtojimas rajono teritorijoje savaimingai nebus vykdomas.
- Nustačius, kad Plungės miesto prieigose vykstanti statybos veikla gali sudaryti neigiamas pasekmes optimaliai urbanistinei struktūrai formuoti, gamtinių elementų išsaugojimui, gyvenamosios aplinkos kokybei, turi būti pateiktas reglamentavimas formuojantis teritorijos naudojimo ir išsaugojimo nuostatas. Tuo pačiu turi būti užtikrinamas iš miesto išeinančių struktūrų, Plungės miesto bendrojo plano sprendinių tęstinumas.
- Siekiant optimizuoti tiek finansinius resursus skiriamus urbanistinės struktūros vystymui, tiek pačią urbanistinę struktūrą, didesnis dėmesys turėtų būti skiriamas teritorijų modernizavimui - urbanizuotų teritorijų fizinės ir/ar funkcinės struktūros atnaujinimui, kai plėtra vykdoma išnaudojant vidinius teritorijos resursus.
- Numatant neužstatytų teritorijų urbanizavimą kituose bendrojo plano keitimo etapuose rekomenduojama laikytis Teritorijų planavimo normose išdėstytų nuostatų:
 - urbanizuojamos teritorijos turi būti struktūrizuojamos (suskirstytos) į hierarchinius urbanistinius vienetų;
 - numatant plėtrą neužstatytose teritorijose būtina užtikrinti automagistralių, miesto greito eismo gatvių eismo nepertraukiamumą (jungtys su gretimomis užstatymo gatvėmis galimos tik per kelių lygių sankryžas);

- rekomenduojama, kad nauja plėtra sudarytų iki 20% viso plėtros poreikio, o likusį poreikį tenkinti efektyviau naudojant kitus teritorijų vystymo režimus: modernizavimą, konversiją;
 - naujos plėtros teritorijų vystymo eiliškumas nustatomas išskiriant prioritetinės plėtros teritorijas, kuriose savivaldybė įsipareigoja vystyti socialinę ir (ar) inžinerinę infrastruktūrą (nustatant prioritetines veiklos teritorijas atsižvelgiama į atstumus iki inžinerinių tinklų sistemos, funkcionuojančios gatvės ir viešojo transporto).
- Plungės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo sprendiniai turės būti adaptuoti nuo 2014 metų pasikeitusiai, teritorijų planavimą reglamentuojančiai teisės aktų sistemai. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymu, Kompleksinio teritorijų planavimo dokumentų rengimo taisyklėmis, Teritorijų planavimo normomis ir kitais teisės aktais, bus išskiriamos neurbanizuojamos teritorijos (priskirtina: miškai ir miškingos teritorijos, vandenys, žemės ūkio veiklai naudojamos teritorijos ir kitos kompaktiškai neužstatytos ar neužstatomos teritorijos) bei urbanizuotos ir urbanizuojamos teritorijos (apimančios kompaktiškai pastatais užstatytas ir numatomas užstatyti teritorijas su inžinerinių komunikacijų koridoriais ir neužstatytais bendrai naudoti pritaikytais želdynais, viešosiomis erdvėmis ir valstybiniais miškais miestuose).

2. KRAŠTOVAIZDIS, GAMTINĖ APLINKA

2.1 DIRVOŽEMIAI

Lietuvoje išskirtos 4 skirtingų dirvožemio dangos struktūros zonos:

1. Vakarų Lietuvos,
2. Vidurio Lietuvos žemumos,
3. Baltijos aukštumų,
4. Rytų Lietuvos.

Plungės rajono teritorija patenka į vieną zoną, bei 3 joje esančius dirvožemio rajonus:

1. Vakarų Lietuvos zona (I) Didžiausios įtakos šios zonos dirvodarai turi klimatą švelninanti Baltijos jūros įtaka. Čia gausiau kritulių, ilgesnis lietingasis rudens periodas, švelnesnė žiema, vėsesnis pavasaris ir vasara. Tokios klimatinės sąlygos skatina jaurėjimo (dirvožemių išsiplovimo) procesus. Šios zonos dirvožemiai turi 0,5 – 1,0 % daugiau humuso lyginant su Baltijos aukštumų dirvožemiais.

- 1.1. Vakarų Žemaičių lygumos ir Vakarų žemaičių plynaukštės priesmėlių ir smėlingų priemolių glėjiškų balkšvažemių rajonas (I-3);
- 1.2. Vidurio žemaičių aukštumos vakarinės dalies ir Vakarų Kuršo aukštumų priesmėlių ir smėlingų priemolių nepasotintųjų balkšvažemių rajonas. (I-4);
- 1.3. Žemaičių aukštumos rytinės plynaukštės priesmėlių, smėlingų lengvų bei vidutinių priemolių pasotintųjų balkšvažemių rajonas. (I-5).

Žinant, kad pagal užimamą plotą rajono teritorijoje vyrauja 3 rajonai, galima daryti išvadą, kad dirvožemių danga yra vidutiniškai įvairi.

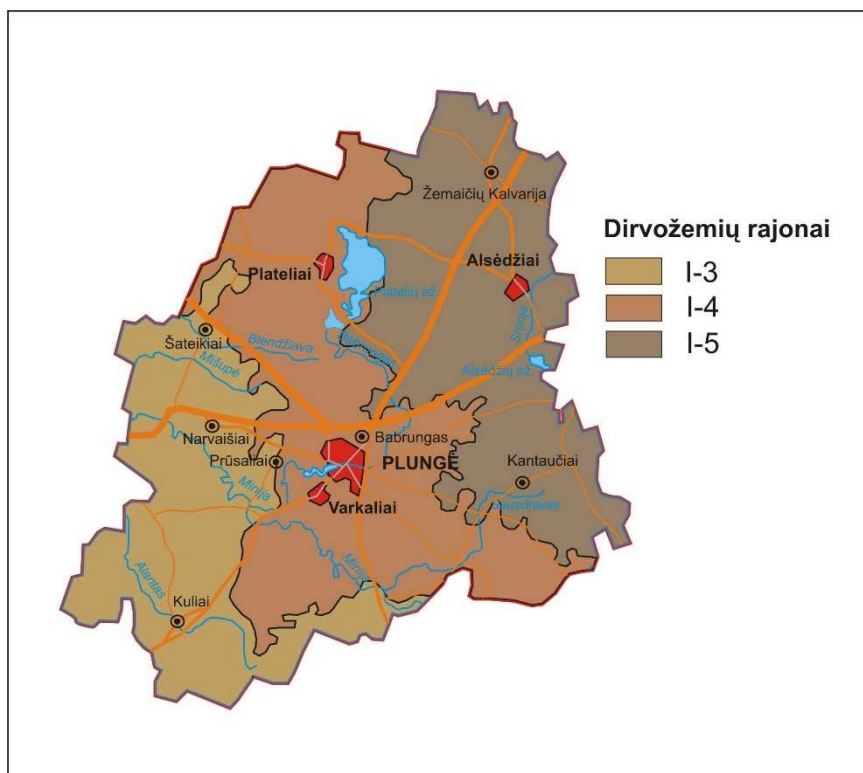
I-3. Vakarų Žemaičių lygumos ir Vakarų žemaičių plynaukštės priesmėlių ir smėlingų priemolių glėjiškų balkšvažemių rajonas. Pastarasis dirvožemių rajonas apima pietinį ir pietvakarinį Plungės rajono pakraštį. Šio rajono dirvožemio savybės labai veikia jūros klimatas. Kadangi čia ilgesnis periodo be šalčio trukmė, dirvožemiai mažiau iššąla. Didesnis kritulių kiekis ir kitos sąlygos lemia žymų dirvožemio išsiplovimą ir pajaurėjimą, rūgščių reakciją, nedidelį pasotinimą bazėmis.

Palyginti lygus arba mažų nuolydžių reljefas, ilgi lietūs lemia, kad dauguma dirvožemių yra sekliai įmirkę ir įmirkimo požymiai yra visame dirvožemio profilyje. Dirvožemio danga daugiausia vienoda, nekontrastinga ar mažai kontrastinga. Kadangi dirvožemių savybės nėra blogos ir jie daugumai žemės ūkio augalų, todėl dauguma jų yra nusausinti drekažu. Dauguma šio rajono dirvožemių iš prigimties yra rūgšties reakcijos. Rajono dirvožemiai įvertinti 38 – 43 balais.

I-4. Vidurio žemaičių aukštumos vakarinės dalies ir Vakarų Kuršo aukštumų priesmėlių ir smėlingų priemolių nepasotintųjų balkšvažemių rajonas. Šis dirvožemių rajonas apima vakarinę ir pietrytinę Plungės rajono dalį. Rajono dirvožemiai susiformavo kalvotame reljefe, esant didesniai nei vidutiniškai Lietuvoje kritulių kiekiui. Didesnis drėgmės kiekis prasisunkdamas rūgščiame dirvožemyje intensyvina jaurėjimo ir dekarbonatizacijos procesus. Dėl tos priežasties šiame rajone dirvožemiai yra daugiau išplauti, pajaurėję, mažo bazingumo. Šalia vyraujančių nepasotintų bazėmis balkšvažemių čia paplitę smėlžemiai, durpžemiai, taip pat pasotinti bazėmis balkšvažemiai. Dirvožemių danga marga arba labai marga, kontrastiška, rečiau labai kontrastiška. Šio rajono dirvožemiai agrarinio požūriū nėra vertingi – įvertinti 27 – 32 balais. Statesniuose šlaituose reiškiasi vandens erozija. Dėl smulkaus reljefo, didelės žemės naudmenų sąskaidos, čia nepalankios žemės dirbimo sąlygos. Dalį menkos vertės smėlžemių, taip pat eroduotų dirvožemių būtų tikslinga užleisti miškais ir arba panaudoti natūralioms ganykloms.

I-5. Žemaičių aukštumos rytinės plynaukštės priesmėlių, smėlingų lengvų bei vidutinių priemolių pasotintųjų balkšvažemių rajonas. Šis rajonas apima nemažą Plungės rajono teritorijos dalį –

šiaurinė, centrinę, šiaurės rytinę. Šiame rajone Baltijos jūros švelninanti įtaka mažesnė nei jai artimesniuose rajonuose. Čia iškrenta kiek mažiau kritulių nei vakarinėje Žemaičių aukštumų dalyje, todėl čia dirvožemiai yra mažiau išplauti ir mažiau nujaurėję. Kalvotame daubotame reljefe vyrauja automorfiniai su neryškiais glėjiškumo požymiais balkšvažemiai ir balkšvažemių ir glėjiškų balkšvažemių, o žemiausiose reljefo vietose – šlynžemių ir durpžemių kombinacijos. Vidurinėje rajono dalyje yra paplitę jauražemiai bei smėlžemiai. Dirvožemių danga marga, vietomis margoka, kontrastiška, statesni kalvų šlaitai yra nuardyti ir dabar veikiami mechaninės ar vandens erozijos. Tačiau čia, kaip ir kitur Žemaičių aukštumoje, dirvožemių erozijos procesai nėra tokie intensyvūs kaip rytinėje Lietuvos dalyje. Dauguma dirvožemių yra rūgščios reakcijos, turintys mažai maisto medžiagų. Dėl didelės reljefo, žemės naudmenų sąskaidos, dirvožemio dangos margumo, kontrastingumo čia žemdirbystei sąlygos yra nepalankios, todėl ateityje turėtų didėti miško želdinių plotai. Dirvožemių našumas 33 – 37 balai.

2.1. pav. Plungės rajono sav. teritorijos dirvožemių rajonai

Pagal dirvožemio defliacijos (vėjo erozijos) potencialą, didesnėje dalyje Plungės rajono teritorijoje vyrauja I. mažo defliacijos potencialo arealas. Ir tai pirmiausia lemia mažai raižytas, stambiai ir lėkštai kalvotas reljefas, taip pat žemės ūkio plotuose vyraujančios sunkesnės granuliometrinės sudėties gruntau, kurie dėl didesnio drėgnumo sunkiau pasiduoda sausėjimui ir tuo pačiu išpustymui. Į šiaurės vakarus nuo Plungės, Žemaičių vandenskyrinio kalvagūbrio zonoje netolygiai išsidėsčiusiems arealams būdingas mažas ir vidutinis defliacijos potencialas. Dirvožemio defliacijos pavojus siejamas su mechanškai apdirbtu dirvos paviršiumi. Bet kokia augalijos danga stabdo, o pievinė ir miško augmenija panaikina bet kokias jos raiškos prielaidas. Todėl, sąlygos realiai pasireikšti dirvožemio defliacijai yra palankiausios intensyviai agrariškai įsavitose, stambiai ir stačiai kalvoto Žemaičių vandenskyrinio kalvagūbrio apimamose Plungės rajono teritorijos dalyse.

Plungės rajono teritorija apima Vidurio Žemaičių aukštumos, bei vakarų Žemaičių plynaukštės fizinius geografinius rajonus, kuriose yra gana raiškus reljefas ir paviršiaus gruntų granuliometrinė sudėtis įvairovė. Šių paviršiaus savybių raiškumas mažėja rytų vakarų kryptimi, iš Žemaičių aukštumų pereinant į Vakarų Žemaičių plynaukštės fizinį geografinį rajoną. Tai sąlygoja nevienodą dirvožemių erodotumo laipsnį. Vidurio žemaičių aukštumai (Plungės raj. centrinė, šiaurinė ir šiaurės vakarinė

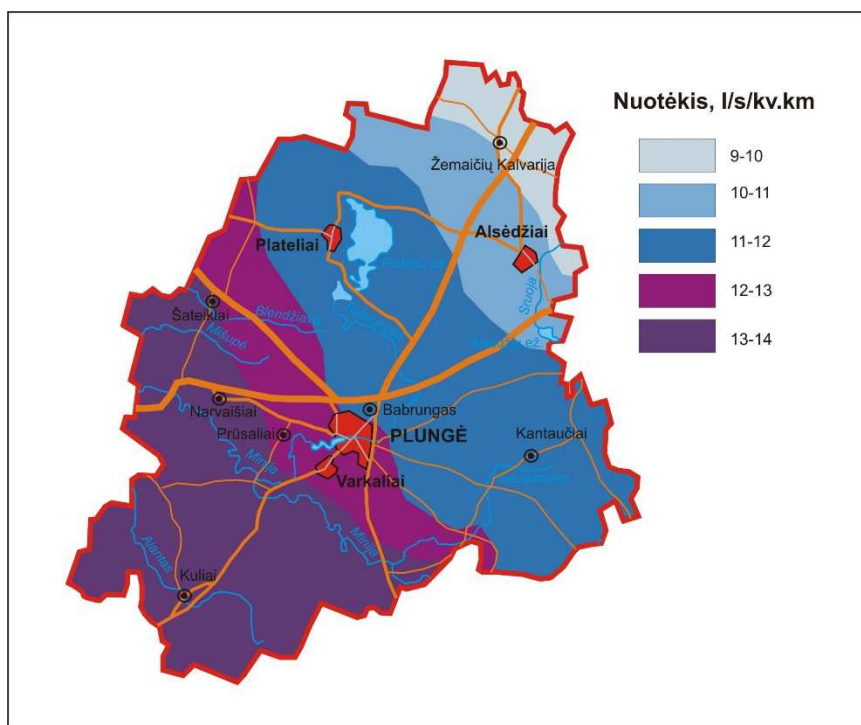
dalį) būdingas palyginti su lygumų fiziniiais geografiniais rajonais didelis, 23,1% siekiantis žemės ūkio naudmenų erozinis pažeistumas (eroduotumas). Tuo tarpu Vakalų Žemaičių plynaukštėje (Plungės raj. pietinė, pietvakarinė ir vakarinė dalis) žemės ūkio naudmenų eroduotumas nepalyginamai mažesnis - 4,7%. Įvairaus laipsnio erozijos pažeistų žemės ūkio naudmenų kiekis Plungės raj. esančiuose fiziniuose geografiniuose rajonuose skiriasi priklausomai nuo dirvožemių granulometrinės sudėties ir teritorijos kalvotumo. Plungės raj. teritorijoje esančiose Vidurio žemaičių aukštumos ir Vakarų žemaičių plynaukštė dalyse skirtingo eroduotumo laipsnio dirvožemiu dalys sudaro atitinkamai: žemės ūkio naudmenos silpnai pažeistos erozijos 15,0% ir 2,4%; vidutiniškai pažeistos 7,1% ir 2,0%; ir stipriai pažeistos 1,0% ir 0,3%.

2.2. PAVIRŠINIAI VANDENYS

Plungės paviršinių vandenų struktūrą formuoja upės, ežerai ir tvenkiniai. Kadangi Lietuva, tame tarpe ir Plungės rajono teritorija yra drėgmės pertekliaus zonoje (vid. m. kritulių kiekis – 800 - 1040 mm, iš kurių vidutiniškai 500 - 600 mm išgaruoja, o 300 – 440 mm paviršiumi nuteka į upes, kurios papildo stambesnes vandentėkmes ir didesnius vandens telkinius). Plungės rajono teritorija patenka į dviejų skirtingų baseinų upių nuotėkio sritis. Daugiau nei 4/5 rajono teritorijos priskirtina vieno iš pagrindinių Nemuno intakų nuotėkio sričiai (Minijos baseinui). Likusioji rajono dalis (šiaurės rytinis pakraštys) Ventos intako Varduvos nuotėkio sričiai (Ventos baseinas). Plungės rajono teritorijai nėra būdinga didelė upių tinklo tankumo teritorinė diferenciacija išryškėjanti skirtinguose upių baseinuose ir pabaseiniuose. Didžiojoje rajono dalyje priklausančioje Minijos baseinui upių tinklo tankumas svyruoja nuo 0,75 iki 1,00 km/km². Plungės rajono šiaurės vakariniame pakraštyje (Varduvos baseinas), vandentėkių tinklo tankumas yra kiek didesnis, t.y. svyruoja nuo 1,00 iki 1,25 km/km². Plungės rajono teritorija vandentėkių tinklo natūralumo požiūriu nėra stipriai diferencijuota. Rajono vandentėkių tinklo natūralumas agrariškai įsavitose teritorijos dalyse svyruoja 20 – 30% ribose. O didesnę natūralumą išlaikiusiose teritorijos dalyse natūralių vandentėkių ilgis siekia 50% ir daugiau. Plungės rajono teritorijos upių tinklą formuoja vidutinio dydžio ir mažos upės, taip pat upokšniai. Vienintelė didesnė rajono upė (Minija) tekėdama pietryčių – šiaurės vakarų kryptimi atskiria pietvakarinę rajono dalį nuo likusios. Daugiau kaip keturis penktadalius Plungės rajono teritorijos (89%) drenuoja Minija, jos intakai: Babrungas, Alantas, Sausdravas, Didž. Sruoja, Salantas, Mišupė, Salantas ir kiti žemesnės eilės intakai. Likusioji teritorijos rajono teritorijos patenka į Ventos nuotėkio sritį (Sruoja).

Vidutinė Lietuvos metinio nuotėkio norma yra 7,5 l/s km². Plungės rajono teritorijoje metinio nuotėkio norma didėja iš šiaurės rytų į pietvakarius (nuo Žemaičių aukštumų keterų, vakarų Žemaičių plynaukštė link) nuo 10,0 iki 14,0 l/s km². Tokį didelį nuotėkio modulį ir nemažą jo pokytį sąlygoja savitas kritulių pasiskirstymas (didelis kritulių kiekis vakariniame, į jūrą atgręžtame Žemaičių aukštumos šlaite ir kiek mažesnis centrinėje Žemaičių kalvyno dalyje).

Pagal nuotėkio struktūrą Lietuvos teritorija yra suskirstyta į keturias hidrologines sritis: Baltijos pajūrio, Žemaičių aukštumos, Vidurio lygumo ir Pietryčių Lietuvos. Plungės rajono savivaldybės teritorija patenka į vieną iš jų – Žemaičių aukštumos sritį. Šiai hidrologinei sričiai būdinga tai, kad per metus vidutiniškai čia iškrinta 850 mm kritulių iš kurių, dėl mažai laidžių gruntų ir palyginti didelių paviršiaus nuolydžių, apie 44% nuteka į upes daugiausia paviršiniu būdu. Per žiemos sezoną nuteka apie 30%, pavasario – 34% ir vasaros - rudens – 36%. Šioje hidrologinėje srityje didžiausi upių debitai būna pavasarinio potvynio metu, tačiau tikimybė, kad vasaros ar rudens poplūdis viršys pavasarinį potvynį yra gerokai didesnė nei Aukštaičių aukštumos vakarinėse atšlaitėse. Didelis kritulių kiekis ir mažas suminis garavimas lemia didžiausią Lietuvos teritorijoje absoliutų vandeningumą. Per metus iš 1 hektaro vidutiniškai nuteka 4400 m³ vandens. Upių nuotėkį per sausras lemia požeminio vandens ištekliai maitinančiame baseine ir jų drenavimo sąlygos.

2.2. pav. Plungės rajono sav. teritorijos nuotėkio normos struktūra

Plungės raj. upių vandens mineralizacija nėra didelė. Rajono teritorijoje vandentėkmių vanduo menkai mineralizuotas (vidutiniškai 200–350 mg/l).

Plungės rajonas papuola į ežeringų Lietuvos rajonų tarpą. Bendras Plungės rajono vandenuotumo rodiklis siekia 3,19% (įskaitant ir tekančio vandens paviršių). T.y. daugiau nei dvigubai mažesnis nei ežeringų rytų Lietuvos rajonų: Molėtų (8,77%) ar Ignalinos rajonų (9,46%). Plungės raj. teritorijoje ežerų pasiskirstymas yra netolygus. Ežeringumo (ežerų užimamas plotas) procentinė dalis visoje rajono teritorijoje svyruoja nuo 0,5 pietvakarinėje, iki 2% šiaurinėje rajono dalyje. Rajono teritorijoje priskaičiuojama 38 įvairaus dydžio ežerai. Didžiausi iš jų: Platelių, Ilgio, Beržoro, Iešnalio, Luokos Alsėdžių. Be natūralios kilmės ežerų paviršinius Plungės rajono teritorijos vandenų sistemą formuoja 8 dirbtinės kilmės vandens telkiniai.

2.3. SAUGOMOS GAMTINĖS TERITORIJOS

Saugomų teritorijų paskirtis yra garantuoti gamtinių ir kultūros paveldo kompleksų bei objektų apsaugą, kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą, biologinę įvairovę ir genetinį fondą, gamtos išteklių atkūrimą, sudaryti sąlygas pažintinei rekreacijai, moksliniams tyrimams ir aplinkos būklės stebėjimams, propaguoti gamtos paveldo ir kultūros paveldo vertybių apsaugą. Saugomų teritorijų sistemą, remiantis LR Saugomų teritorijų įstatymu, sudaro šie saugomų teritorijų tipai: konservacinės apsaugos prioriteto teritorijos – rezervatai, draustiniai ir gamtos paveldo objektai; atkuriamosios apsaugos prioriteto teritorijos – atkuriamieji sklypai, genetiniai sklypai; ekologinės apsaugos prioriteto teritorijos – ekologinės apsaugos zonos; kompleksinės saugomos teritorijos – valstybiniai parkai (nacionaliniai ir regioniniai), biosferos stebėsenos (monitoringo) teritorijos (biosferos rezervatai ir biosferos poligonai). Gamtinio pobūdžio saugomas teritorijas ir kitas ekologiškai svarbias teritorijas, užtikrinančias kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą, į krašto tvarkymą subalansuojančią bendrą sistemą jungia gamtinis karkasas.

Plungės rajonas iš kitų šalies rajonų išsiskiria didele saugomų teritorijų tipų gausa. Ypač saugomas teritorijas Plungės rajone atstovauja: Žemaitijos nacionalinis parkas 20,94 tūkst. ha. (21,70 tūkst. ha.), dalis Salantų regioninio parko 0,29 tūkst. ha. (viso 13,63 tūkst. ha.), 7 valstybiniai gamtiniai

draustinių (neįskaitant draustinių esančių valstybiniuose parkuose), vienas biosferos poligonas (Plinkšių miško) ir 31 gamtos paveldo objektų. Pilnas ypač saugomų teritorijų ir gamtinių kraštovaizdžio objektų sąrašas, jų plotai ir apsaugos tikslai pateikiami 2.1. ir 2.2. lentelėse.

2.1. lentelė. Valstybinės saugomos teritorijos Plungės raj.

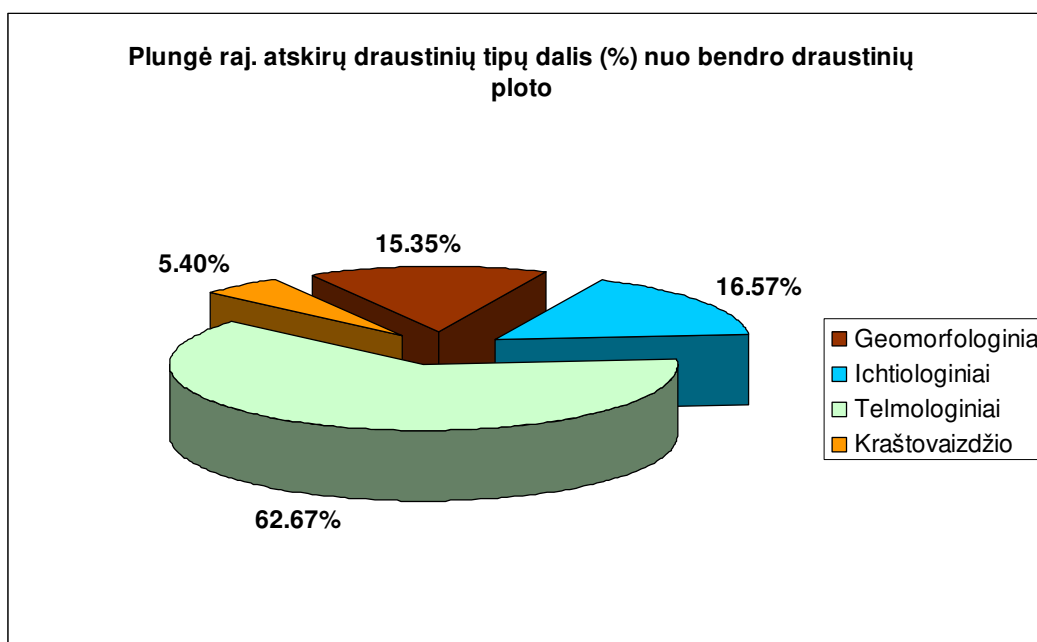
Eil. Nr.	Kategorija Pavadinimas	Plotas (ha)	Savivaldybė	Apsaugos tikslai
N a c i o n a l i n i a i p a r k a i				
1.	Žemaitijos	20 786,89 (21 753,53)	Plungės raj. Skuodo raj.	skirtas nacionalinės svarbos kraštovaizdžio kompleksams bei antropoekosistemoms, reprezentuojantiems Žemaitijos etnokultūrinės srities gamtos ir kultūros savitumus, saugoti, tvarkyti ir jų naudojimui reguliuoti.
R e g i o n i n i a i p a r k a i				
2.	Salantų	289,08 (13 263,79)	Plungės raj. Kretingos raj.	išsaugoti Erlos - Salanto - Minijos senslėnio ir jo apylinkių kraštovaizdį, jų gamtinę ekosistemą bei kultūros paveldo vertybes, jas tvarkyti ir racionaliai naudoti.
G e o m o r f o l o g i n i a i d r a u s t i n i a i				
3.	Buožėnų	131,96 (732,72)	Plungės raj. Telšių raj.	Išsaugoti raiškų Žemaičių aukštumos ruožą
4.	Vilkaičių	845,66 (845,668)	Plungės raj. Telšių raj.	Išsaugoti moreninį kalvyną Žemaičių aukštumoje
5.	Ablingos	0,01 (452,55)	Plungės raj. Kretingos raj.	Išsaugoti Endrijavo moreninio kalvagūbrio fragmentą
I c h t i o l o g i n i a i d r a u s t i n i a i				
4.	Minijos	1010,56 (2020,91)	Plungės raj. Kretingos raj.	Išsaugoti lašių, šlakių, upėtakių ir žiobrių nerštavietes
T e l m o l o g i n i s d r a u s t i n i a i				
5.	Reiskų tyro	3994,37 (4045,73)	Plungės raj. Klaipėdos raj.	Išsaugoti pelkinį kompleksą Žemaičių aukštumos vakariniame šlaite
K r a š t o v a i z d ž i o d r a u s t i n i a i				
6.	Gandingos	255,35	Plungės raj.	Išsaugoti raiškų Babrungo upės slėnio kraštovaizdį su Gandingos piliakalniu, kitais archeologijos objektais
8.	Minijos pralaužos	82,79 (553,20)	Plungės raj. Telšių raj.	Išsaugoti Minijos upės prasiveržimo pro moreninius kalvagūbrius kraštovaizdį
B i o s f e r o s p o l i g o n a i				
9.	Plinkšių miško	10,195 (6042,67)	Plungės raj. Telšių raj.	

2.2. lentelė. Plungės raj. valstybės saugomi gamtos paminklai (gamtos paveldo objektai).

Objekto Nr.	Pavadinimas	Vietovė, saugoma teritorija
Geologiniai objektai		
0310100010043	Akmuo „Dievo stolas“*	Žlibinų sen. Keturakių miškas
0310100010043	Akmuo „Galastuvas“	Žlibinų sen. Šašaičių k.
0310100010102	Ubagų kalno akmuo	
0310100020031	Dyburių atodanga	Šateikių sen. Dyburių k. Salantų RP, Minijos kraštovaizdžio draustinis
Geomorfologiniai objektai		
0310200100002	Prarajos duobė	
Hidrogeologiniai objektai		
0310300010014	Pilelio šaltinis*	Platelių sen. Paplatelės miškas, Žemaitijos NP
0310300010015	Plokščių šaltinis*	Platelių sen. Plokštinės miškas, Žemaitijos NP, Plokštinės gamtinis rezervatas
0310300010034	Koiskalnio šaltinis	
0310300010041	Knygnešių šaltinis	
Hidrografiniai objektai		
0310400030003	Auksalės pusiasalis*	Platelių sen. Platelių ežeras, Žemaitijos NP, Laumalenkos hidrografinis draustinis
0310400030004	Kreiviškių pusiasalis*	Platelių sen. Platelių ežeras, Žemaitijos NP, Laumalenkos hidrografinis draustinis
0310400020003	Beržoro ežero sala	
0310400020004	Ilgio ežero salos	
0310400020005	Gaidsalė	
0310400020006	Pliksalė	
0310400020007	Ubagsalė	
0310400020008	Šoncelio sala	
0310400020002	Platelių ežero salos: Briedsalė, Veršio, Pilies*	Platelių sen. Platelių ežeras, Žemaitijos NP, Šventorkalnio archeologinis draustinis
Botaniniai objektai		
0310505010060	Mingėlos ąžuolas*	Nausodžio sen. Vieštvėnų k.
0310505010061	Perkūno ąžuolas*	Plungės miesto sen. Plungės m., M. Oginskio parkas
0310505010062	Stirbaičių ąžuolas*	Platelių sen. Stirbaičių miškas, Stirbaičių k. Žemaitijos NP
0310505010237	Laikrodinės ąžuolas	
0310505010244	Ąžuolai Dvyniai	
0310505010250	Plungės dvaro parko aukštasis ąžuolas	
0310505040008	Eglė Boba	
0310505040010	Plokščių miško eglė	
0310505050010	Platelių liepa*	Platelių sen. Platelių mstl. Žemaitijos NP, Platelių urbanistinis draustinis
0310505050050	Mykolo oginskio liepa	
0310505130002	Platelių vinkšna*	Platelių sen. Platelių mstl. Žemaitijos NP, Platelių urbanistinis draustinis
0310505160001	Raganos uosis*	Platelių sen. Platelių mstl. Žemaitijos NP, Platelių urbanistinis draustinis
0310505190001	Birškaus bukas	

Visų valstybinių parkų teritorijos pagal gamtos ir kultūros vertybes, jų pobūdį, apsaugos formas ir panaudojimo galimybes yra suskirstyti į funkcines zonas – konservacines (rezervatai, draustiniai), apsaugines, rekreacines ir ūkines. Kraštovaizdžio apsaugos, naudojimo ir tvarkymo reikalavimai nustatomi saugomų teritorijų tvarkymo planuose (planavimo schemose), kurie yra svarbiausi

saugomų teritorijų apsaugą ir tvarkymą reglamentuojantys dokumentai, galimų negatyvių procesų ribojimo garantas. Be patvirtintos kraštovaizdžio tvarkymo planų, kompleksinės apsaugos saugomose teritorijose – valstybiniuose regioniniuose ir nacionaliniuose parkuose yra daug sudėtingiau užtikrinti reikiamą vertybių apsaugą. Valstybiniai draustiniai Plungės rajone esančių saugomų teritorijų tarpe užima gana ženklų padėtį. Jie, pagal užimamo ploto dalį sudaro 23,07% bendro saugomų teritorijų sistemos, arba 5,76% rajono ploto. Kiekybinių požįrių Plungės rajone yra 7 draustiniai, iš kurių: 3 – geomorfologiniai; 1 – ichtiologinis; 1 – telmologinis ir 2 – kraštovaizdžio. Didžiausią pagal dalį valstybinių draustinių tarpe sudaro rajone esantis vienas Reiskų tyro telmologinis draustinis (62,67%). Beveik lygias dalis formuoja geomorfologiniai ir vienas rajone esantis ichtiologinis draustinis, kurie sudaro atitinkamai 16,57% 15,35% visų Plungės rajone esančių draustinių ploto dalį. Likusius 5,40% apima kraštovaizdžio draustiniai.

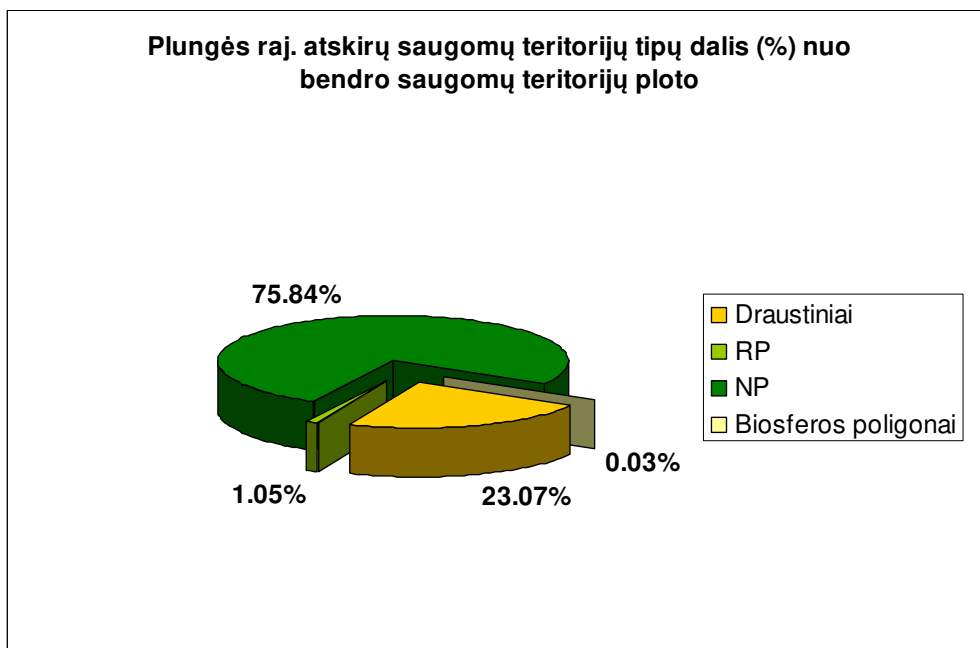

2.3. pav. Plungės rajono draustinių tipų dalis (%) nuo bendro draustinių ploto.

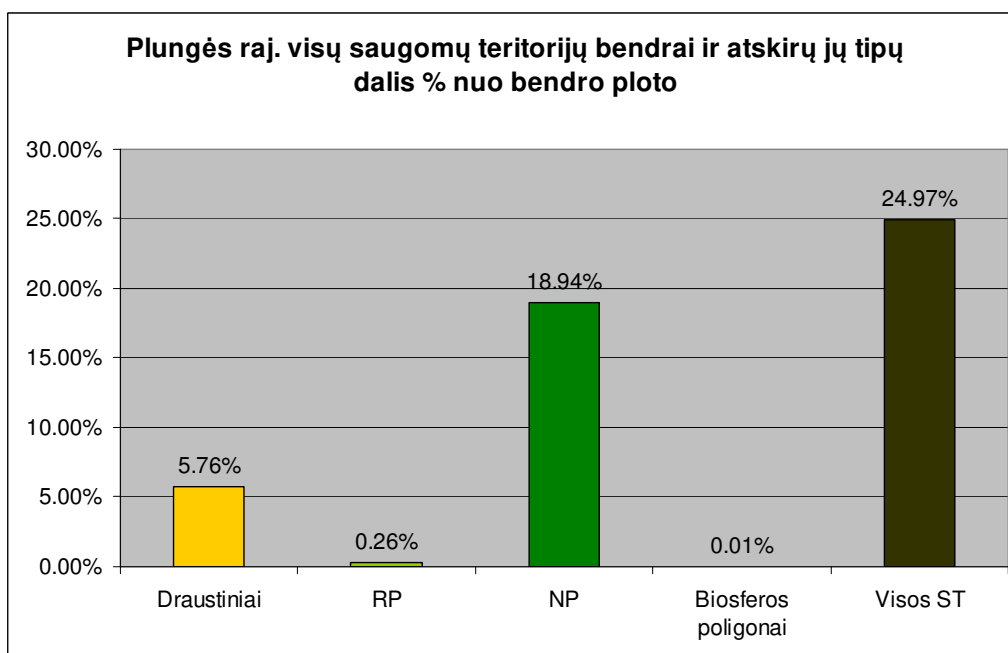
Valstybinių draustinių sistemą Plungės rajone sudaro:

- **geomorfologiniai** draustiniai skirti tipiškų bei unikalių reljefo kompleksų apsaugai- Buožėnų, Vilkaičių, Ablingos;
- **ichtiologiniai** draustiniai skirti retų žuvų rūšims ir jų nerštavietėms apsaugoti – Minijos;
- **telmologinis** draustiniai skirtas įvairių tipų pelkių ekologinėms bendrijoms apsaugoti – Reiskų tyro;
- **kraštovaizdžio** draustiniai skirti raiškiams ir unikaliems kraštovaizdžio fragmentams apsaugoti – Gandingos, Minijos pralaužos.

Plungės rajone didžiausią dalį pagal plotą (75,84%) bendroje saugomų teritorijų sistemoje sudaro rajone esanti didžioji Žemaitijos nacionalinio parko dalis. Toliau, pagal dalį saugomų teritorijų sistemoje seka valstybiniai draustiniai 23,07%. Likusios dalys (1,05% ir 0,03%) tenka vieninteliui rajone esančiam Salantų regioniniam parkui ir Plinkšių miško biosferos poligonui, tiksliau jų dalims. Bendra saugomų teritorijų dalis Plungės rajone siekia 24, 27%, tai žymiai daugiau už Respublikos saugomų teritorijų dalies nuo bendro ploto vidurkį (15%). Jei skaičiuosime panašų rodiklį atskiriems ST tipams, pastebėsime, kad Plungės raj. esantis Žemaitijos nacionalinis parkas apima 18,94%, valstybiniai draustiniai – 5,76%, o Salantų regioninis parkas ir Plinkšių miško biosferos poligoną kartu paėmus vos 0,27% nuo bendro raj. ploto. Tai parodo kompleksinę apsaugos režimą turinčių teritorijų dominavimą Plungės rajone.

2.4. pav. Plungės rajono ypač saugomų teritorijų tipų dalis (%) nuo bendro ploto ST ploto.

2.5. pav. Plungės raj. visų saugomų teritorijų bendrai ir atskirų jų tipų dalis % nuo bendro rajono ploto

Neskaitant valstybinių ypač saugomų teritorijų tinklo, Plungės rajono teritorija padengta "Natūra 2000" teritorijomis, jungiančiomis trapiasias ir vertingiausias natūralias buveines bei rūšis, kurios ypatingai svarbios visos Europos biologinei įvairovei. Šio tinklo idėja kilo siekiant apsaugoti buveines ir rūšis nuo išnykimo intensyvėjant žemės naudojimui. Pastarasis ekologinis tinklas perdengia dauguma Plungės rajono saugomų teritorijų. Kitos Natūra 2000 teritorijos kurios neperdengia jau esamų saugomų teritorijų per šešerius metus nuo jos atrinkimo turi būti skelbiama saugomomis teritorijomis. Šiuo metu Plungės rajone yra 8 buveinių apsaugos teritorijos (3.3. lentelė.), bei 5 paukščių apsaugai svarbios teritorijos (3.4. lentelė.) Visos NATURA 2000 teritorijos išskyrus kelias

yra dabartinių Plungės rajone esančių saugomų teritorijų sudėtyje. Jei esamų saugomų teritorijų nedubliuojančios Natūra 2000 teritorijos įgytų specialiųjų saugomų teritorijų statusą, Plungės rajono saugomų teritorijų dalis nuo bendro ploto tik labai nežymiai padidėtų.

2.3. lentelė. Natūra 2000, buveinių apsaugos teritorijos Plungės raj. savivaldybės teritorijoje.

Eil. Nr.	Vietovės pavadinimas	Plotas ha.	Savivaldybė	Pastabos dėl vietovių, atitinkančių gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, ribų
1.	Minijos slėnis ties Dyburiais	114,70 (753,62)	Kretingos r., Plungės r.	Patenka į Salantų regioninį parką (Minijos gamtinis rezervatas ir dalis Minijos kraštovaizdžio draustinio).
2.	Minijos upė	587,388 (1869,95)	Klaipėdos r., Kretingos r., Plungės r. , Šilutės r., Telšių r.	Patenka į Minijos ichtiologinį draustinį (dalis draustinio).
3.	Rietavo miškai	13339,37 (30109,475)	Plungės r. , Rietavo, Kretingos r., Klaipėdos r.	Į šią teritoriją patenka Reiskių Tyro ir Aukštojo Tyro telmologiniai draustiniai.
4.	Salanto ir Blendžiaivos upė	44,26 (241,27)	Plungės r. , Kretingos r.,	
5.	Sausdravo upė	309,26 (309,571)	Plungės r. Kretingos r.	
6.	Stalgėnų pievos	20,85 (20,85)	Plungės r. ,	
7.	Vainaičių tyras (Stalgo pelkė)	148,46	Plungės r. ,	
8.	Žemaitijos nacionalinis parkas	31898,14 (17912,72)	Plungės r. , Skuodo r.	Ribos sutampa su Žemaitijos nacionalinio parko ribomis, išskyrus rekreacinės, žemės ūkio bei kitos (gyvenamosios) paskirties prioriteto funkcines zonas

2.4. lentelė. Paukščių apsaugai svarbios teritorijos Plungės raj.

Eil. Nr.	Paukščių apsaugai svarbi teritorija	Savivaldybės pavadinimas	Plotas ha.	Pastabos dėl paukščių apsaugai svarbios teritorijos ribų
1.	Minijos upės slėnis	Klaipėdos r., Kretingos r., Plungės r. , Šilutės r.	179,161 (2175,370)	paukščių apsaugai svarbi teritorija užima dalį minėtų saugomų teritorijų.
2.	Aukštojo tyro pelkė	Kretingos r., Plungės r. ,	0,584 (1294,50)	

3.	Plinkšių miškas	Mažeikių r., Plungės r.	10,19 (6042,67)	
4.	Reiskų tyro pelkė	Kretingos r., Plungės r.	3994,37 (4045,738)	
5.	Žemaitijos nacionalinis parkas	Plungės r. , Skuodo r.	20222,86 (21189,10)	paukščių apsaugai svarbios teritorijos ribos sutampa su patvirtintomis Žemaitijos nacionalinio parko ribomis, išskyrus šio parko rekreacinio ir kitos (gyvenamosios) paskirties prioriteto funkcines zonas

Aplinkos būklę Plungės rajono saugomose teritorijose šiuo metu labiausiai įtakoja visa eilė procesų: 1) rekreacinių statybų ir infrastruktūros kūrimo poreikis, 2) nevaldomas miško naudojimo intensyvumas, 3) lėtas ekologinio sąmoningumo augimas. Visa tai sudaro grėsmę daugumos saugomų teritorijų vertybėms, nes skatina didesnę ar mažesnę natūralaus kraštovaizdžio, tame tarpe ir biotos degradaciją. Šie negatyvūs procesai vis dar kartais pasireiškia Žemaitijos nacionaliniame, Salantų regioniniame parke, o taip pat šiuo metu nepakankamai kontroliuojamuose rajono teritorijoje esančiuose draustiniuose (ypač kraštovaizdžio). Palyginus su kitais rajonais, bendrą aplinkos būklę Plungės rajono saugomose teritorijose dar galima būtų vertinti kaip gana gera.

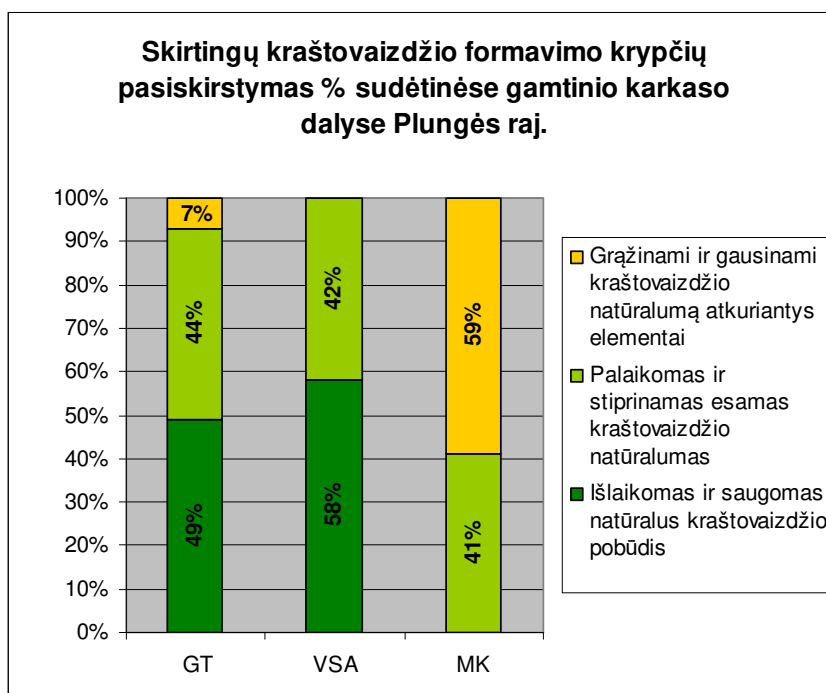
2.4. GAMTINIO KARKASO LOKALIZAVIMAS

Pagrindinė Plungės rajono gamtinio kraštovaizdžio, kaip teritorinės sistemos stabilumo garantija būtų pilnaverčio gamtinio karkaso (vakaruose vadinamo ekotinklu) - kompensacinės ekologinės sistemos su atitinkama reglamentų sistema suformavimas. Šiuo metu rajono teritorijoje gamtinis karkasas susideda iš šių metafunkcinių dalių:

- geoeologinės takoskyros,
- geosistemų stabilizavimo židiniai,
- migracijos koridoriai.

Visas šias geoeologiškai aktyvias teritorijas sujungus į vientisą sistemą - gamtinių karkasą, galima būtų valdyti kompensacines kraštovaizdžio funkcijas bei garantuoti struktūros stabilumą. Gamtinis karkasas Plungės rajone jungia gana įvairios paskirties teritorijas – gamtinius rezervatus, gamtinius draustinius, valstybinius parkus, apsaugos zonas, saugomus gamtos išteklių sklypus, įvairias rekreacines, miškų ūkio, taip pat ribojamos agrarinės veiklos zonas. Būtina pažymėti, kad gamtinis karkasas, kaip ekokompensacinė sistema yra objektyvus teritorinis kompleksas, funkcionuojantis nepriklausomai nuo žmogaus ar jo sukurtų institucijų norų. Mūsų valioje yra tik teisinėmis ir planavimo priemonėmis sudaryti išaiškintoms geoeologiškai svarbioms teritorijoms geresnes ar blogesnes sąlygas jų vykdomoms kompensacinėms funkcijoms atlikti. Jau 1988m. buvo paruošta šalies gamtinio karkaso nacionalinė koncepcija (M 1:300 000), o 1993m. – regioninio lygmens gamtinio karkaso lokalizavimo schemos (M 1: 50 000) visiems administraciniais rajonams (Kavaliauskas, 1993). Rekomenduotos išskirti gamtinio karkaso teritorijos sudaro 60% respublikos teritorijos. Skirtinguose rajonuose ir savivaldybėse jo užimamas plotas svyruoja, priklausomai nuo gamtinių sąlygų ir žemės naudojimo pobūdžio nuo 35-40% iki 75-80%.

Geoekologinės takoskyros – teritorijų juostos, jungiančios ypatingą ekologinę svarbą bei jautrumą pasižyminčias vietas: upių aukštupius, vandenskyras, aukštumų ežernus, kalvynus, pelkynus, karsto paplitimo ir požeminių vandenų intensyvaus maitinimo plotus. Jos skiria stambias gamtines geosistemas ir palaiko bendrąją gamtinio kraštovaizdžio pusiausvyrą. Plungės rajono teritorijos šiaurės rytine dalimi nusidriekianti Žemaičių aukštumų vandenskyrinis masyvas formuoja nacionalinės svarbos geoekologinę takoskyrą. Pietinėje rajono dalyje regioninės reikšmės takoskyrą formuoja Endriejavo kalvagūbrio šiaurinė dalis. Pastaroji gamtinio karkaso dalis apima 46% rajono teritorijos, arba 64,8% visų GK metafunkcinių dalių užimamo ploto. Iš jų, atsižvelgiant į kraštovaizdžio formavimo kryptis, 49% teritorijoje išlaikomas ir saugomas esamas natūralus kraštovaizdžio pobūdis. 44% teritorijos palaikomas ir stiprinamas esamas kraštovaizdžio natūralumas. Likusioje 7% užimančioje teritorijos dalyje grąžinami ir gausinami kraštovaizdžio natūralumą atkuriantys elementai.

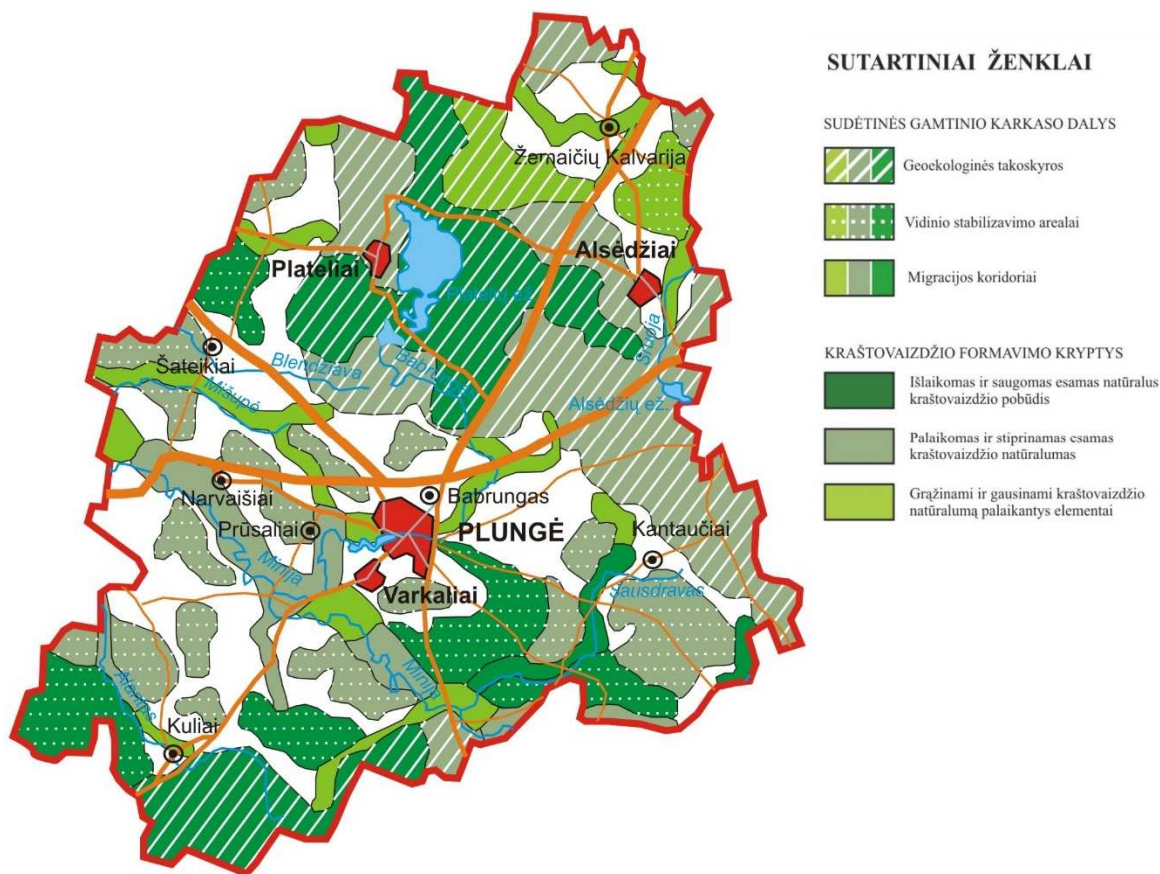

2.6. pav. Skirtingų kraštovaizdžio formavimo krypčių pasiskirstymas % sudėtinėse gamtinio karkaso dalyse Plungės raj. (GT – geoekologinės takoskyros; VSA – vidinio stabilizavimo arealai; MK – migracijos koridoriai).

Vidinio stabilizavimo arealai – teritorijos galinčios apkeisti šoninį nuotėkį ar kitus gamtinės migracijos srautus, taip pat reikšmingos biologinės įvairovės požiūriu: želdinių masyvai bei grupės, natūralios pievos, pelkės, bei kiti vertingi stambesnių geosistemų ekotopai. Šios teritorijos kompensuoja neigiamą ekologinę įtaką gamtinėms geosistemos. Vietinės (mikroregioninės) reikšmės vidinio stabilizavimo arealai koncentruojasi pietrytinėje Plungės raj. dalyje. Rajono teritorijoje vidinio stabilizavimo arealai sudaro 14% teritorijos, arba 19,7% viso gamtinio karkaso užimamos teritorijos, ir formuoja 2 skirtingų tvarkymo krypčių arealus. Pirmieji užima 58% visų vidinio stabilizavimo arealų apimamo ploto. Pastarieji plotai reikalauja minimalaus įsikišimo, t.y. natūralaus kraštovaizdžio pobūdžio saugojimo ir išlaikymo. Likusieji arealai užima 42% nuo viso vidinio stabilizavimo arealų ploto. Šioms teritorijoms būtinas esamo kraštovaizdžio natūralumo palaikymas ir stiprinimas.

Migraciniai koridoriai – slėniai, raguvynai bei dubakloniai ir kitos teritorijos, kuriais vyksta intensyvi medžiagų, energijos ir gamtinės informacijos srautų apykaita ir augalų bei gyvūnų rūšių migracija. Plungės rajone svarbiausius migracijos koridorius formuoja rajone tekančių didesnių upių (tokių kaip

Minija ar Babrungas) slėniai. Plungės rajone migraciniams koridoriams priskirtos teritorijos užima 11% rajono, arba 15,5% visų gamtinio karkaso teritorijų. Iš jų 41% teritorijų būtinas esamo kraštovaizdžio natūralumo palaikymas ir stiprinimas. Likusiems 59%, teritorijos priskirtina kitai kraštovaizdžio tvarkymo krypčiai, pagal kurią būtinas natūralumą atstatančių kraštovaizdžio elementų grąžinimas ir gausinimas.

2.7. pav. Plungės raj. teritorijos gamtinio karkaso struktūra

Visos gamtinio karkaso metafunkcinės dalys – gamtinio karkaso sistema Plungės rajone užima 71% teritorijos. Šis rodiklis žymiai viršija Respublikos gamtinio karkaso užimamos ploto dalies vidurkį (60%). Plungės raj. sav. teritorijos esamos būklės grafinėje dalyje pateikiama GK sistemai priskirtų teritorijos dalių svarbos laipsnis ir geoekologinio potencialo struktūra. GK teritorijos remiantis konstatuota žemėnaudos struktūra pagal apskaičiuotą geoekologinį potencialo laipsnį suskirstytos į 5 kategorija: 1) patikimo; 2) riboto; 3) silpno; 4) pažeisto; 5) degraduoto.

2.5. KRAŠTOVAIZDŽIO STRUKTŪRA IR STABILUMAS

Plungės rajono, kaip ir didžiosios dalies Lietuvos teritorijos medžiaginis pamatas ir paviršius buvo suformuotas paskutiniojo skandinaviškojo apledėjimo eigoje, kuris pasibaigė prieš 12 tūkst. m.. Plungės raj. teritorijos paviršius pagrindinius bruožus, artimus šiandienos išvaizdai, įgijo holocene (poledynmetinis klimato šiltėjimo periodas) vykusių postglacialinių (podedynmetinių) procesų pasekoje. Tuo laikotarpiu galutinai regeneravosi (ištirpus palaidotam ledui atsinaujino) ežeringi ir pelkingi duburiai bei dubumos pajvairinusi Plungės rajono paviršių. Tuo pat metu formavosi teritorijos vandentėkmių tinklas, vyko upių slėnių gilinimas, platinimas, kalvų lėkštėjimas ir kiti procesai. Paminėtus procesus lydėjo ir tolygus augmenijos ir gyvūnijos kitimas, nuo būdingų tundrai

iki šiandieną esančių. Aktyvaus postglacialinių procesų vyksmo pabaiga, kartu su augalijos įsitvirtinimu užbaigė natūraliąją kraštovaizdžio formavimosi stadiją. Tolimesni kraštovaizdžio kitimai jau yra susiję su aktyvesne žmonių bendruomenės veikla pasireiškusia atlančio pabaigoje (5,6 tūkst. m. prieš Kr.). Taigi eilės skirtingų geomorfologinių procesų suformuoti paviršiaus plotai skiriasi kraštovaizdžio komponentais – litologiniu pamatu, reljefu, vidaus vandenimis, pažemio oru, dirvožemiu, augalija, gyvūnija. Jie yra vadinami žemėvaizdžiais. Plungės rajono teritorijoje išskiriami 4 žemėvaizdžių tipai (išvardinti užimamo ploto mažėjimo tvarka): Moreninių lygumų, kalvotų moreninių ežeringų aukštumų, senovinių aliuvinių (deltinių) lygumų, bei slėnių žemėvaizdžiai. Kaip itin vertingo estetiniu požiūriu kraštovaizdžio teritorijas Plungės rajone reikia paminėti Žemaičių moreninių ežeringų aukštumų dalį (Žemaičių aukštumų vandenskyrinis kalvagūbris), su stambiai stačiais ir apystačiais kalvotais, giliai daubuotais, pelkingais ir ežeringais vietovaizdžiais, bei Minijos aukštupio ir vidurupio dalies slėninį žemėvaizdį. Kiekvienas iš paminėtų žemėvaizdžio tipų turi individualias – vyraujančias tik jam būdingas savybes: granulometrinį pagrindą, hidroklmatinį režimą, kurie sąlygoja vienokios ar kitokios augalijos vystymąsi, o tuo pačiu ir pastarojo žemėvaizdžio pritaikomumą įvairioms ūkio šakoms, rekreacijai. Pastarieji du veiksniai sąlygoja teritorijos naudojimo kryptis, bei tvarkymo pobūdį, įtakoja apgyvendinimo ir infrastruktūros sistemų išsidėstymą. Siekiant išlaikyti kraštovaizdžio stabilumą skirtinguose žemėvaizdžiuose taikomos kraštotvarkos priemonės turėtų būti diferencijuojamos.

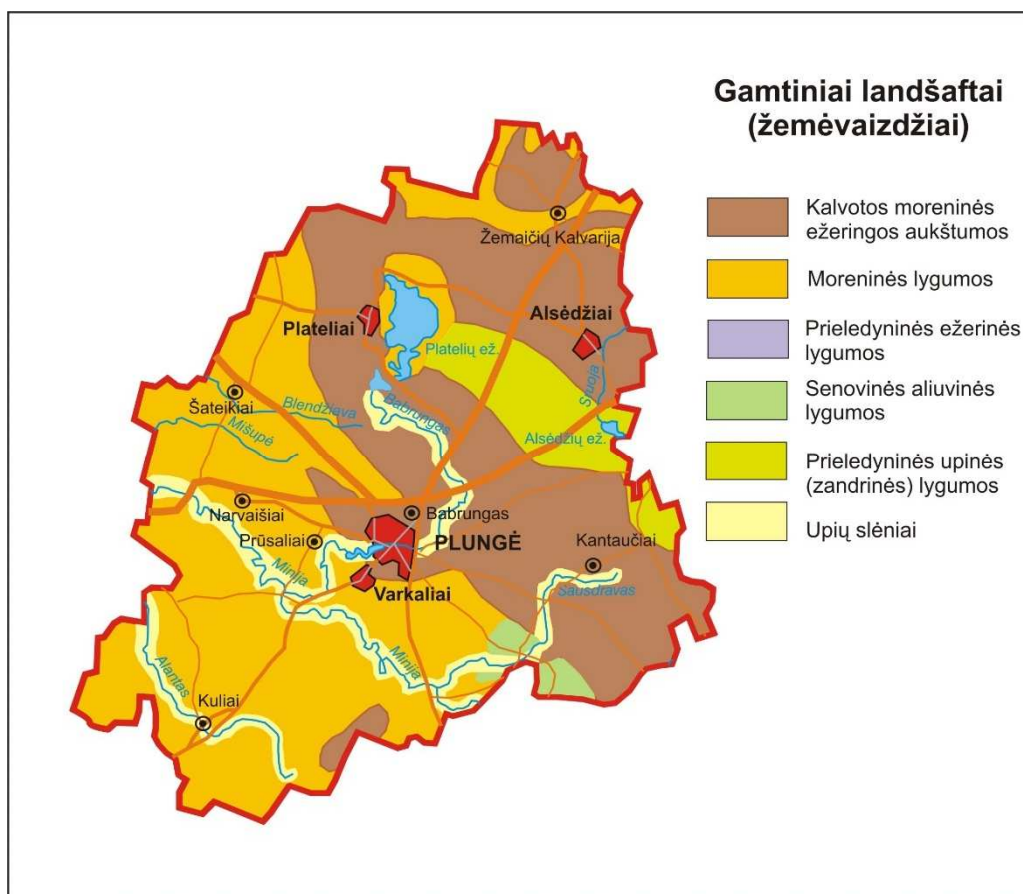
Vienas iš pagrindinių šiandienos kultūrinio kraštovaizdžio požymių apsprendžiančių jo ekologinį stabilumą – žemėnaudų teritorinė struktūra. Plungės rajono teritorijos kraštovaizdis įsavinimo (žemdirbystės vystymosi) raidoje pergyveno keletą kritinių laikotarpių. Subborealo pabaigoje (3,4 tūkst. m. prieš Kr.) kraštovaizdyje, kaip lydiminės žemdirbystės produktas atsiranda visiškai naujas žemėveikslis – dirbama žemė. Ši reiškinį galima prilyginti augalijos katastrofoms, kurios pradėjo trikdyti normalų jos vystymąsi. Kraštovaizdžio paveikslas ima darytis margas. Pirmaisiais amžiais po Kr. lydiminę žemdirbystę keičia miškinė – dirvoninė. Tobulėjantys žemės dirbimo įrankiai žymiai palengvino ir paspartino įsavinimo procesus. Kalvotose teritorijose pradėjus arti žemės pradėjo reikštis dirvožemių erozija. Laipsniškas teritorijos įsavinimas vyko nuo aukštumų – žemumų ir lygesnių labiau padrėkusių vietų link.

Valakų reforma XVIa. Atneša dar vieną miškų mažėjimo bangą. Antropogeninių žemėveikslių plotai (dirbama žemė, pievos) išstumdami natūralią dangą, pradeda vyrėti kraštovaizdyje. Taip vyksta tolimesnis natūralių plotų mažėjimas ir esamų augalijos bendrijų rūšinės sudėties skurdėjimas dėl pasikartojančių kirtimų. Tarpukaryje bendrą kraštovaizdžio geoekologinį stabilumą (nors bendras teritorijos miškingumas buvo ir mažas) palaikė žemas antropogeninės apkrovos lygis. Smulkiai suskaidyta kraštovaizdžio struktūra su gausiais natūralių žemėveikslių (miškų, pelkių, drėgnų pievų) tarpais. XX a. antroje pusėje ši smulkiasklėpė žemėveikslių struktūra buvo radikaliai pakeista, pritaikant kraštovaizdį technizuotam žemės dirbimui: sustambinti laukai, sureguliuotas vandentėkmių tinklas pakeičiant dirvos drėgmės režimą, sumažintas natūralių žemėveikslių kontūringumas. Tokiu būdu susiformavo agrarinės plynės, naikinant ir iškeliant vienkiemius suintensyvėjo koncentruoto teritorijų užstatymo – urbanizacijos procesai. Intensyvi (chemizuota), netausojanti ūkinė veikla tarybiniais metais išryškino geoekologinės krizės požymius pasireiškusių per dirvos cheminių savybių kitimą, ypač suintensyvėjusia ir nemažus Plungės rajono teritorijos plotus apėmusia vandens, vėjo ir mechanine (vykstančia nuarimo proceso metu) dirvos erozija. Šie reiškiniai Plungės rajono teritorijoje pirmiausia pradėjo reikštis kalvotame Žemaičių aukštumų vandenskyriniame kalvyne (šiaurinė ir šiaurės rytinė rajono dalis). Rajono teritorijos vakarinėje ir pietvakarinėje dalyje, kur paviršiaus reljefas mažiau raižytas vandens ir mechaninė erozija reikėsi silpniau. Plungės raj. teritorijos kraštovaizdžio įsavinimo pobūdis ir intensyvumas didele dalimi priklausė nuo konkrečiam žemėvaizdžiui būdingų gruntų savybių, jų nulemtu dirvožemio derlingumo.

Subyrėjus kolūkinei žemės dirbimo sistemai, ir prasidėjus žemės nuosavybės atstatymo procesui prieš 15 metų kraštovaizdžio vystymasis Plungės rajone įgavo kiek kitokias tendencijas. Didelė dalis anksčiau buvusių ganyklų, buvo paverstos dirbamomis žemėmis, ar kompleksinės žemdirbystės

plotais (smulkesnės sąskaidos dirbamos žemės plotais). Pastarąjį procesą paskatino žemės gražinimo – atidavimo teisėtiems savininkas procesas. Antai 1995 – 2000 m. laikotarpyje rajono teritorijoje ganyklų užimami plotai sumažėjo 30%, iš kurių dauguma buvo paverstos dirbama žeme ar kompleksinės žemdirbystės plotais (padidėjo 11%). Dėl to gana žymiai (iki 6%) išaugo dirbamų žemių plotas. Mišku apaugusiose teritorijose nestipriai reiškėsi kiti procesai. Per 1995 – 2000 m. laikotarpį 5% mišku apaugusios Plungės raj. teritorijos virto pirminės miškų stadijos plotais – t.y. buvo iškirsti. Spygliuočių medynų užimami plotai sumažėjo 1%, mišrių miškų 1%, o lapuočių 5%. Šiuo metu rytinėje respublikos dalyje (Baltijos aukštumose) stebimas savaiminis buvusių nenašių dirbamų žemių užaugimas miško augmenija, Plungės rajono teritorijoje reiškiasi silpnai ir tik atokesnėse rajono vietose.

Vakarinėje ir pietvakarinėje Plungės rajono dalyje, kur dominuoja moreninių lygumų žemėvaizdis, litomorfinis pamatas yra labiau homogeniškas lyginant su kalvotomis aukštumomis, taip pat sunkesnės mechaninės sudėties, drėgnesnis ir tuo pačiu maistingesnis. Tose vietose kraštovaizdis yra išlaikęs didesnę natūralumą lyginant su rajone esančia žemaičių kalvyno dalimi. Pagrindinė to priežastis yra sudėtingos kritulių vandens drenavimo sąlygos ir su tuo susijęs didelis paviršiaus užmirkimas. Plungės raj. teritorijos dalis apimanti kalvotąsias Žemaičių aukštumas, ypač tose vietose kur vyrauja stambus kalvotumas ir sunkesni gruntai (išskyrus teritorijas į rytus ir į pietus nuo Platelių ež.), taip pat buvo žymiai paveikta tarybinio laikotarpio žemės ūkio plėtros stambinant žemėveikslius.

2.8. pav. Plungės raj. teritorijos gamtinio kraštovaizdžio (žemėvaizdžių) struktūra

Bendrai šiandienos Plungės raj. kraštovaizdžio vystymosi tendencijas, brandžių miškų plotų mažėjimą, dirbamų žemių ploto didinimą ganyklų sąskaita reikėtų vertinti kaip ne itin palankų reiškinį. Pastarieji kraštovaizdyje vykstantys procesai nežymiai mažina geoekologinių Plungės rajono kraštovaizdžio stabilumą.

2.6. BIOTOS IŠTEKLIAI

Biotos išteklius sudaro medienos, medžiojamos faunos, žuvų, bei šaltinių (uogos, grybai, vaistažolės) miško produktų ištekliai.

2.6.1. Medienos ištekliai

Plungės rajono teritorija priklauso trečiai pagal miškingumą Lietuvoje Telšių apskrčiai. Jos miškingumas siekia 35,6% viso apskrities ploto, t.y. nežymiai viršija Lietuvos teritorijos miškingumo vidurkį. Pagal sukauptus medienos išteklius Telšių apskritis kitų apskričių tarpe užima 8 vietą (26,7 mln. m³), ir ganėtinai daug atsilieka nuo Vilniaus apskrities, kurioje medienos ištekliai sudaro 82,1 mln. m³. Pagal medynų produktyvumą Telšių apskritį reikėtų priskirti prie žemo produktyvumo. Ji Lietuvos apskričių tarpe pagal produktyvumą užima tik 9 vietą. Joje esančių miškų produktyvumas siekia 184 m³/1ha. Plungės rajono miškingumas (34,13%) nežymiai viršija bendrą Lietuvos teritorijos, bei pačios Telšių apskrities miškingumo rodiklį. Miško žemė apima 41 915,4 ha. teritoriją iš kurių 37 457,8 ha. plotą sudaro medynai (2.5. lentelė). Juose esantis medienos tūris sudaro 6 913 960 m³. Iš jų spygliuočiai 4 527 390m³, kietieji lapuočiai – 337 880 m³, ir minkštieji lapuočiai – 2 048 750m³.

2.5. lentelė Plungės rajono miškai pagal nuosavybę (miškotvarkos institutas, 2016)

	Plotas ha.			Medienos tūris, *10m ³			
	Iš viso	Miško žemė	Medynai	Iš viso	Spygliuočiai	Kietieji lapuočiai	Minkštieji
1.	39 770,2	41 915,4	37 457,8	691 396	452 735	33 788	204 875
2.	19 016,9	18 912,9	16 308,4	316 877	234 876	6 985	75 016
3.	20 753,3	23 002,5	19 722,0	374 521	217 859	26 803	129 859

1. Visi Plungės raj. miškai; 2. Visi Plungės raj. valstybinės reikšmės miškai; 3. Privatūs ir rezervuoti privatizavimui Plungės raj. Miškai.

Pagal miškų nuosavybę Plungės rajone beveik pusę visų miškų sudaro privatūs, kurie užima 17 251,6 ha. arba 45,2% visų rajonų miškų. Įregistruoti 4 989 miško sklypų savininkai ir 6 099 miško sklypai, kur vidutinis sklypo dydis sudaro 2,83 ha., o miško valdos gerokai didesnės 3,45 ha.

2.6. lentelė Plungės rajono miškai pagal nuosavybę (Valstybinis miškotvarkos institutas, 2016)

Savivaldybė	Privatūs		Valstybės arba valstybinių urėdijų valdomi		Bendra
	ha	%	ha	%	ha
Plungės raj.	23 002,5	54,87	18 912,9	45,12	41 915,4

Pagal medienos išteklių rūšinę sudėtį Plungės rajono savivaldybės teritorijoje vyrauja spygliuočiai (2.7. lentelė). Jiems tenka 70,28% valstybinės reikšmės miškų ploto, ir 65,48% juose esančių medynų tūrio. Tarpe spygliuočių dominuoja pušys kurių formuojami medynai sudaro tik 27,22% visų valstybinės reikšmės miškų. Tarpe lapuočių labiausiai yra paplitę minkštieji lapuočiai – beržai, juodalksniai, kurie atitinkamai sudaro 18,44% ir 5,46% visų Plungės r. valstybinės reikšmės miškų. Kietieji lapuočiai – ąžuolai ir uosiai atitinkamai 1,84% ir 0,54%. Pagal medienos tūrio dalį minkštieji lapuočiai sudaro 29,63%, kietieji 4,88% viso rajone esančio medienos tūrio (2.8. lentelė)

2.7. lentelė Plungės raj. medynų plotai. Miškų urėdijų valdomi valstybinės reikšmės miškai / kiti miškai (Valstybinis miškotvarkos institutas, 2016)

Savivaldybė	Medienos ištekliai
-------------	--------------------

Plungės raj.	Spygliuočiai		Minkštieji lapuočiai		Kietieji lapuočiai		Viso
	ha	%	ha	%	ha	%	ha
	12 296,18	70,28	4 743,16	27,11	416,40	2,38	18912,9
	8 900,40	43,38	10 447,40	50,92	1 163,33	5,67	23002,5

2.8. lentelė Plungės raj. (Telšių miškų urėdija) miškų medynų rūšinė sudėtis. (Valstybinis miškotvarkos institutas, 2016)

Miškų urėdijos, Nacionaliniai parkai	Medynų plotai pagal vyraujančią medžių rūšį miškų urėdijų, % Miškų urėdijų valdomi valstybinės reikšmės miškai / kiti miškai								
	Pušis	Eglė	Beržas	Juod-alksnis	Balt-alksnis	Drebulė	Ažuolas	Uosis	Kt.
Plungės raj (Telšių miškų urėdija).	27,22	43,06	18,44	5,46	1,89	1,19	1,84	0,54	0,13
	17,09	26,29	28,48	2,80	14,85	3,90	4,09	1,58	0,89

Plungės rajono miškams nemažą poveikį daro įvairių neigiamų veiksnių (abiotiniai veiksniai, vabzdžiai, ligos, žvėrys) poveikis. Ypač ryškus yra vabzdžių – kenkėjų neigiamas poveikis. Net 54,8% visų pažeistų medynų plotų sudaro vabzdžių pažeisti medynai. Antras pagal svarbą veiksnys – abiotiniai veiksniai (vėjas, sniegas). Visiems kitiems medynus pažeidžiantiems veiksniams tenka likusioji pažeistų medynų dalis.

Medynų defoliacija kasmet nežymiai auga. 2015 metais Lietuvos medynų defliacija vidutiniškai sudarė 21,6%. Plungės rajono savivaldybės miškų vidutinė defoliacija šiaurinėje rajono dalyje sudarė 20 – 22%, o centrinėje ir pietinėje – 22 – 24%. Žvelgiant pagal šį parametą į atskiras rūšis, labiausiai defoliacijos yra paveikti lapuočių medynai (apie 22%), kiek mažiau spygliuočių (19,6%). Pagal atskiras spygliuočių rūšis defoliacijos paveiktų metodų dalis skiriasi nežymiai. Pušų vidutinė defoliacija yra 19,7%, o eglė – 19,3%. Ryškesni skirtumai yra tik tarp pasiskirstymų atkirose defliacijos klasėse.

2.6.2. Žuvų ištekliai

Dėl menkai išvystytos žuvivaisos ankstesniu laikotarpiu, žuvų laimikių ežeruose kokybė ir vertė nėra didelė. Didžioji dauguma upių svarbios žuvininkystei – verslinei ir mėgėjiškai, taip pat praeivių ir sėslių žuvų reprodukcijai. Lietuvos vandens telkiniuose gyvena 50 žuvų rūšių priklausančių eilei faunistinių kompleksų. 35 iš jų sutinkamos Plungės raj. teritorijoje. T.y. priekalnių borealinio faunistinio komplekso atstovai (kiršlys, rainė, kūjagalvis, kartuolė), lygumų borealinio (lydeka, karosas, ešeris, pūgžlys, kuoja, menkė, strepetys, lynas, grūžlys, kirtiklis), ponto-kaspijinio (karšis, plakis, raudė, salatis, aukšlė), arktinio gėlavandens (lašiša, šlakys, upėtakis, vėgėlė). Praktiškai visuose rajono ežeruose gyvena karšiai, plakiai, kuojos, ešeriai, lydekos, aukšlės. Giliavandenius ežerus (Platelių ež.) mėgsta syka, seliavos. Seklesniuose, eutrofinio tipo ežeruose dažnesni lynai ir raudės. Pratakesniuose ežeruose ir upėse dažnos meknės, šapalai, kiršliai, upėtakiai. Iš plėšrių žuvų tarpo rajono vandens telkiniuose dažni ešeriai, lydekos, vėgėlės, šamai. Taip pat introdukuotos – sterka ir unguriai.

Introdukuotos žuvų rūšys upių bendrijose tesudaro 1-3% visos žuvų biomasės. Žuvų bendrijų rūšinę sudėtį, rūšių skaičių, ir upių žuvingumą lemia upės dydis, jos biotopinė struktūra ir įvairovė, eutrofikacijos lygis. Žuvų biomasė upėse svyruoja gana plačiame diapazone nuo 2 iki 250kg/ha. Plungės rajono upėse ir upokšniuose žuvų biomasės diapazonas žymiai mažesnis. Plungės raj. mažuosiuose upokšniuose, žuvų biomasė yra maža 2 – 10 kg./ha. Upeliuose ir upių aukštupiuose – apie 40kg/ha. Ir įvairuoja priklausomai nuo jų terminio režimo. Šiltuose upeliuose 50 kg/ha, šaltuose – upėtakinio tipo upeliuose - 25 kg/ha. Vidutinio dydžio upėse ar didžiųjų upių vidurupiuose žuvų biomasė kinta nuo 50 - 100 kg./ha. Minijos aukštupyje žuvų biomasė siekia 41,14 kg/ha. O Salanto

kairiajame intake Blendžiavoje 42,95 kg/ha. Kituose Plungės rajono teritorijoje esančiuose upeliuose bendra žuvų biomasė atitinkamai mažesnė, ir kinta atsižvelgiant į upės dydį ir maistingumą.

Ežeruose gyvena per 40 rūšių žuvų, iš jų 29 – vietinės. Kiekviename iš ežerų gyvena ne daugiau kaip 23 – 27 skirtingos rūšys. Įvairių rūšių paplitimas skirtingo maistingumo ežeruose nevienodas.

3.6.3. Medžiojamos faunos ištekliai

Medžiojamos faunos ištekliais priskiriami beveik pusė Lietuvos žinduolių ir 1/5 dalis paukščių. Šiuo metu leidžiama medžioti 18 žvėrių ir 27 paukščių rūšis. 11 žvėrių rūšių yra gausios arba dažnos, 7 rūšys – negausios arba retos. Intensyviai medžiojamos ondatros, lapės, mangutai, šernai, taurieji elniai, stirnos ir briedžiai, o bebrai ir pilkieji kiškiai – vidutiniu intensyvumu. Lietuvos mastu gausiausi medžiojamos faunos ištekliai yra Panevėžio, Utenos, Ukmergės, Rokiškio, Šiaulių rajonuose. Plungės rajone gausiausiai išplitę graužikai: kiškiai, bebrai, ondatros, voverės. Stambiųjų kanopinių (briedžių, tauriųjų elnių ir danielių) yra žymiai mažiau nei smulkiųjų kanopinių (stirnų, šernų). Tuo tarpu plėšrūnų, lyginant su kanopiniais, taip pat mažiau. Graužikų, plėšrūnų ir žolėdžių paplitimui didelę įtaką daro žemėnaudos struktūra. Todėl Plungės raj. dalyse (šiaurinė,) kur daugiau miškų, daugiau yra ir kanopinių bei plėšrūnų ir atitinkamai mažiau graužikų. Labiau agrarinio požiūriu įsavitose (mažesnio miškingumo) teritorijose santykis priešingas. Didžiausi kiekius medžiojamosios faunos Plungės raj. sudaro smulkūs kanopiniai: šernai – 3623, stirnos – 625 vnt. Stambiųjų kanopinių skaičius žymiai mažesnis: briedžiai – 315vnt.; taurieji elniai – 841 vnt. 35 danieliai.

2.9. lentelė Medžiojamos faunos ištekliai Plungės raj. ir apskrityje bendrai (Valstybinis miškotvarkos institutas, 2016).

Administracinis vienetas	Medžiojamų žinduolių ištekliai		
	Stambūs kanopiniai (briedžiai, t.elniai, danieliai)	Smulkūs kanopiniai (stirnos, šernai)	Smulkūs plėšrūnai (barsukai)
Šiaulių RAAD	13 990	29 511	2289
Plungės raj.	1191	4 248	283

3.6.4. Miško šalutiniai ištekliai

Miško šalutiniais (mažaisiais) ištekliais vadinama miškuose užaugančios uogos, vaisiai, grybai, vaistažolės. Lietuvos miškuose auga daugiau kaip 100 vaistinių augalų rūšių. 120 – 140 valgomų grybų rūšių ir 20 augalų rūšių su valgomais vaisiais ir uogomis. Ūkinę reikšmę turi miško uogos – mėlynės, bruknės, spanguolės, avietės, vaivoryai, žemuogės, šermukšniai; vaisiniai augalai – lazdynai; vaistiniai augalai: kadagiai, šaltekšniai, meškauogės, pakalnutės, vaistiniai pataisai, islandinės kerpenos, gailiai. Per 2005m. Lietuvoje uogų supirkta 939,1t. Iš jų didžiąją dalį (836,2 t. arba 95% visų supirktų uogų) sudarė mėlynės. Likęs kiekis – spanguolės ir bruknės. Iš valgomųjų grybų didžiausią vertę turi įvairūs baravykai, baltikai, voveraitės, pievagrybiai, ūmėdės ir kt. 2005m. grybų buvo supirkta 2302,9t. Didžiąją dalį visų supirktų grybų sudarė voveraitės – 1775,8 t.

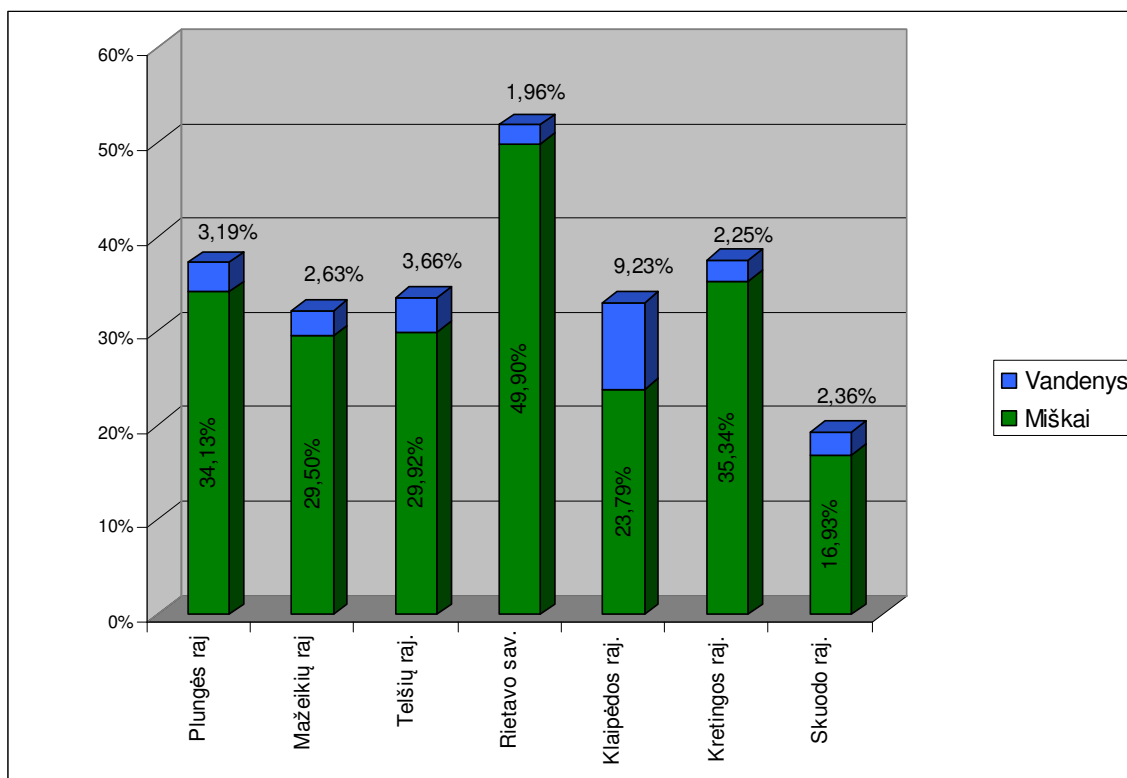
Uogynų užimamas plotas Plungės raj. sudaro apie 8 – 10% nuo visų rajono teritorijoje esančių miškų ploto. Didžiausius uogynų plotus Anykščių rajone užima mėlynynai – daugiau kaip 56% visų uogynų ploto. Avietynai sudaro 28%, spanguolynai – 12%, o vaivorynai - 4 %. Plungės rajono teritorijoje esantys miškai yra vidutinio grybingumo. 1ha miško vidutiniškai išauga 30 – 50 kg valgomų grybų per metus.

2.7. GAMTINIAI REKREACINIAI IŠTEKLIAI

Įvairių rūšių turizmui ir rekreacijai tinkančių gamtinių išteklių pagrindą Plungės rajone sudaro gamtiniai ir kai kurie antropogeninės kilmės, ar tik antropogenizuoti kraštovaizdžio elementai (tvenkiniai, parkai ir pan.), bei jų deriniai:

- žėliniai ir želdiniai (įvairioms rekreacijos formoms tinkantys miškai, miško parkai, parkai);
- vandens telkiniai (įvairioms rekreacijos formoms tinkantys ežerai, tvenkiniai, vandentėkmės);
- geomorfologinės struktūros (kalvos, daubos, gūburiai, slėniai, šlaitai ir kiti reljefo komponentai);
- estetiškai vertingi kraštovaizdžio kompleksai, kuriuos formuoja skirtingo raiškumo minėtų kraštovaizdžio komponentų deriniai.

Visų paminėtų išteklių grupės gausa sudaro realias galimybes naudoti juos profesiniam, pažintiniam ar tiesiog rekreaciniam (poilsiniam) turizmui. Pagrindiniai Plungės raj. rekreaciniai ištekliai, vertinant pagal užimamą plotą, yra stambiai stačiai ir apystačiai kalvotas ir itin raiškus reljefas (rajono teritorijoje esanti Žemaičių vandenskyrinio kalvagūbrio dalis). Taip pat didelę rekreacinių išteklių dalį sudaro miškai, vandens telkiniai ir svarbiausia visus paminėtus išteklius (jų derinius) apjungiantys estetiniai ištekliai. Beveik 2/5 Plungės rajono teritorijos apima kalvotų ežeringų aukštumų žemėvaizdis su vyraujančiais spygliuočių (pušų) miškais. Rajono teritoriją kerta silpnai įgilintas ir neišplatintas Minijos slėnis. Didžioji dalis estetiniu ir rekreaciniu požiūriu vertingiausių rajono gamtinių išteklių koncentruojasi saugomose teritorijose – Žemaitijos nacionaliniame parke, o taip pat rajone esančiuose kraštovaizdžio (Gandingos, Minijos pralaužos), bei geomorfologiniuose draustiniuose (Buožėnų, Vilkaičių, Ablingos). Būtent todėl, su saugomomis teritorijomis yra siejami pagrindinių rekreacinių išteklių arealai.

2.5. pav. Rekreacinių naudmenų dalis (%) nuo bendro ploto (Plungės ir gretimų raj. palyginimas)

Potencialios rekreacinės naudmenos (įvairioms rekreacijos rūšims tinkamos teritorijos) Plungės rajone siekia 41,2 tūkst. ha. arba 37,32% rajono teritorijos.

Pagal bendrą rekreacinių naudmenų plotą Plungės raj. teritorija greta esančių rajonų atžvilgiu nežymiai atsilieka nuo Telšių raj. (48,33 tūkst. ha.) ir nuo Klaipėdos raj. (44,10 tūkst. ha.), o pagal rekreacinių naudmenų užimamą rajono ploto dalį užima trečią poziciją po Rietavo sav. ir Kretingos raj. Plungės raj., kaip ir kitų rajonų rekreacinių naudmenų kiekį nulemia miškingumo lygis, nes miškai neskaitant raiškaus reljefo sudaro didžiausią visų rekreacinių naudmenų dalį, kuri rajone siekia net 91,42%. Didžioji dalis pačių vertingiausių rekreacinių išteklių yra susitelkę stipriai raižytose - kalvotose, mažiau kalvotose bet smėlingose ir dėl to ūkiškai mažai įsisavintose teritorijose, kurios daugeliu atveju yra vieno ar kito tipo saugomos teritorijos dalis. Rekreacinių išteklių naudojimas jose yra griežčiau kontroliuojamas, remiantis konkrečios saugomos teritorijos planavimo schemų sprendiniais.

Plungės rajono rekreaciniai ištekliai pagal savo visuomeninę svarbą ir problemų pobūdį skirstomi į tris grupes:

- miškingų - ežeringų rajonų;
- upių slėnių;
- priemiestinių zonų.

Svarbiausi Plungės rajono gamtiniai rekreaciniai veiksniai yra švarūs ir tinkami rekreacinei veiklai ežerai, tinkami įvairioms rekreacijos rūšims miškai bei ypač vaizdingas vidutiniškai stipriai agrariškai įsavintas kraštovaizdis.

Rekreaciniu požiūriu pati svarbiausias Plungės rajono išteklių grupė – vandens telkiniai. Vandenu plotas rajone sudaro nemažą jo teritorijos dalį, 3,19%. Plungės rajonas priskirtinas ežeringiems Lietuvos rajonams. Rajono teritorijoje tyvuliuoja 37 įvairaus dydžio ežerai, kurie pagal tinkamumą masiniam poilsiui skiriami į labai intensyvaus naudojimo (didesni kaip 100 ha. vandens telkiniai), intensyvaus naudojimo (vidutinio didumo 20 - 100 ha. vandens telkiniai) ir riboto naudojimo (nedideli 5 – 20 ha. vandens telkiniai) kategorijas. Didžiausi ir tinkamiausi rekreaciniam naudojimui yra šie: Platelių, Beržoro ež. Taip pat visa eilė į intensyvaus ir riboto naudojimo kategorijas papuolančių ežerų: lešnalio, Luokos Alsėdžių ir kiti ežerai. Praktiškai visi rekreaciniu požiūriu vertingų ežerų yra šiaurinėje ir šiaurės rytinėje rajono dalyje, kur vyrauja sausi ir vidutinio drėgnumo pušynai. Rekreacinė veikla ežerų akvatorijose ir priekrantės teritorijose labai įvairi. Teritorijos naudojamos polifunkciškai: trumpalaikis ir ilgalaikis, stacionarus ir mobilus poilsis bei įvairiausios sezoninio turizmo formos. Didžiausia apkrova tenka toms ežerų pakrantėms ir priekrantės teritorijoms, kurios yra greta ar netoli didesnių gyvenviečių, (Plateliai). Taip pat toms, kur yra palankiausios poilsiavimui sąlygos (labai geros tinkamos maudytis vandens telkinių pakrantės ir sausi vidutinio amžiaus ar brandūs pušynai), prie spartesnės vandens telkinių pakrančių digresijos kažkuria dalimi prisideda atskiri rekreacinės infrastruktūros elementai - įrengtos stovyklavietės, poilsio namai veikiantys kaip atraktantai – sutraukiantys didesnį srautą poilsiautojų, ir tokiu būdu sąlygojantys didesnę apkrovą. Didelių problemų kelia automobilizacijos proceso intensyvėjimas, su tuo susiję poilsiautojų noras privažiuoti kiek įmanoma arčiau poilsio vietos, statyti neleistinose vietose ir pan. Šio reiškinio plitimas spartina rekreacinę digresiją, kuri reiškiasi dėl grunto suplūkimo, o taip pat oro ir paviršinių vandenu taršos.

Ne mažiau svarbi Plungės rajono rekreaciniu resursų grupė yra miškai. Plungės rajono miškingumas – 34,13%. (nežymiai daugiau už Respublikos vidurkį 32%). Artimiausių laiku mišku apaugusių teritorijų dalis nuo bendro raj. ploto turėtų didėti dėl žemės ūkio politikos kalvotose teritorijose esančių nenašų žemių atžvilgiu, bei dėl galimo savaiminio nenaudojamų žemės ūkio paskirties žemių apaugimo mišku (pastarasis procesas Plungės rajono teritorijoje nėra intensyvus). Pagal medžių rūšis Plungės rajono teritorijoje, miškų urėdijų ir nacionalinio parkų valdomose valstybinės reikšmės miškuose, vyrauja spygliuočiai 70,28%. Jų tarpę pušynai, kurie yra tinkamiausi poilsinei rekreacijai tesudaro 27,22%, eglynai 43,06% viso Plungės rajono miškų ploto. Minkštieji (beržai, drebulės juodalksniai) ir kietieji lapuočiai užima mažesnę miškų apaugusios teritorijos dalį. Plungės rajone rekreaciniu požiūriu atraktyviausi yra Paplatelės, Plokštins, Beržoto, Rukundžių, Gondingos miškai.

Plungės rajone esančių miškų masyvai užimdami drėgnesnes ir derlingesnes augavietės yra gerokai atsparesni rekreacinei digresijai lyginant su Pietryčių Lietuvos ar Pajūrio miškais, bet nepaisant to, daug žalos pridaro vis didėjantis auto turistų srautas. Tiesa, didžioji dalis pagrindinių rajono miškų masių yra saugomose teritorijose, todėl veikla juose yra reglamentuojama ir kontroliuojama. Bendrą Plungės rajono miškų rekreacinį potencialą mažina nepalanki jų rūšinė sudėtis. Spygliuočių tarpe daugiausia vyrauja drėgni eglynai su nedidele lapuočių priemaiša, kas mažina jų panaudojimo galimybes.

Upių slėniuose svarbiausi gamtiniai rekreaciniai veiksniai yra jų teikiamos galimybės maudytis, poilsiauti bei naudoti mobiliam poilsiui – vandens turizmui. Plungės rajone pagrindine dalį poilsiui prie vandens skirtų resursų sudaro rekreaciniu požiūriu atraktyviosiose rajono teritorijos vietose išsidėstę ežerai (Plateliai, Beržoras, Ilgis). Rajono teritorijoje esančios upės taip pat turi didelę reikšmę daugiausia poilsio ant vandens vystymui. Vandens turizmo vystymui tinkamų upių tinklas, dėl rajono teritorijos padėties reljefo atžvilgiu, nėra itin tankus. Per Plungės rajono teritoriją teka vienas iš didžiausių dešiniųjų Nemuno intakų – Minija, su visa eile didesnių ir mažesnių intakų. Minija baidarėmis praplaukiama visa rajono teritorijoje esančia atkarpa, o žemiau santakos su Babrungu, praplaukiama ir valtimis. Ji vandens turistams gali tarnauti kaip vandens kelias jungiantis Žemaičių aukštumose esantį ežeryną (Platelių ežerynas su jungtimi per Babrungą) su Nemuno žemupiu, Kuršių mariomis ir Baltijos jūra. Nors daugeliu atveju Plungės rajono teritorijoje esančios vandentėkmės daugiau tarnauja vandens turizmo maršrutų pradžios taškas. Iš kitų potencialių, vandens turizmui tinkamų vandentėmių Plungės raj. reikėtų paminėti dešinįjį Minijos intaką Babrungą, kuris baidarėmis praplaukiamas nuo savo ištakų Platelių ežere iki žiočių. Upių vandens metinis režimas yra gana palankus vandens turizmo vystymui. Rajono teritorijoje tekančioms upėms būdingi dideli potvyniai, vasaros ir rudens poplūdžiai. Šiltuoju metų laiku pasitaikančios ilgalaikės sausras gali sumažinti vandens turizmui tinkančių upių praplaukiamumą.

Didelių problemų dėl vandens kokybės, kurios mažintų Plungės rajone esančių vandens turizmo trasų patrauklumą nėra, arba jos yra menkos. Priešingai, švarus vanduo, santykinai natūralus kraštovaizdis didina atraktyvumą, ir panaudojimo aktyviam turizmui galimybes.

Svarbiausi Plungės raj. priemiestinių zonų gamtiniai rekreaciniai ištekliai – parkai, miško parkai, miškai, paupiai, paežeriai, vaizdingi šlaitai ir kt. yra naudojami gana intensyviai, tačiau šis naudojimas nėra pakankamai įteisintas. Juridinį statusą turi tik gyvenviečių parkai ir miško parkai, gi vertingiausios teritorijos – vandens telkinių pakrantės, jei nepatenka į parkus, lieka be apsaugos. Kita opi priemiestinių, o ypač miesto gamtinių rekreacinių išteklių problema – juose esančių vandens telkinių vandens kokybė. Pastaruoju metu ypač didėja netvarka priemiestinėse rekreacinėse zonose – suintensyvėjo gamtos niokojimas, nesaugus tapo pats poilsavimas jose.

2.8. IŠVADOS

- Plungės rajone, kaip ir kitur Žemaičių aukštumoje, dirvožemių erozijos procesai nėra tokie intensyvūs kaip rytinėje Lietuvos dalyje. Dauguma dirvožemių yra rūgščios reakcijos, turintys mažai maisto medžiagų. Dėl didelės reljefo, žemės naudmenų sąskaidos, dirvožemio dangos margumo, kontrastingumo čia žemdirbystei sąlygos yra nepalankios, todėl ateityje turėtų didėti miško želdinių plotai.
- Plungės rajono teritorija patenka į dviejų skirtingų baseinų upių nuotėkio sritis. Daugiau nei 4/5 rajono teritorijos priskirtina vieno iš pagrindinių Nemuno intakų nuotėkio sričiai (Minijos baseinui). Likususi rajono dalis (šiaurės rytinis pakraštys) Ventos intako Varduvos nuotėkio sričiai (Ventos baseinas). Plungės rajono teritorijai nėra būdinga didelė upių tinklo tankumo teritorinė diferenciacija išryškėjanti skirtinguose upių baseinuose ir pabaseiniuose.

- Plungės rajonas iš kitų šalies rajonų išsiskiria didele saugomų teritorijų tipų gausa. Saugomas teritorijas Plungės rajone atstovauja: Žemaitijos nacionalinis parkas 20,94 tūkst. ha. (21,70 tūkst. ha.), dalis Salantų regioninio parko 0,29 tūkst. ha. (viso 13,63 tūkst. ha.), 7 valstybiniai gamtiniai draustinių (neįskaitant draustinių esančių valstybiniuose parkuose), vienas biosferos poligonas (Plinkšių miško) ir 31 gamtos paveldo objektų.
- Šiuo Plungės rajono savivaldybės teritorijoje gamtinis karkasas susideda iš šių metafunkcinių dalių: geoekologinės takoskyros, geosistemų stabilizavimo židiniai, migracijos koridoriai.
- Bendrai šiandienos Plungės rajono savivaldybės kraštovaizdžio vystymosi tendencijas, brandžių miškų plotų mažėjimą, dirbamų žemių ploto didinimą ganyklų sąskaita reikėtų vertinti kaip ne itin palankų reiškinį. Pastarieji kraštovaizdyje vykstantys procesai nežymiai mažina geoekologinių Plungės rajono kraštovaizdžio stabilumą.
- Plungės rajono miškingumas (34,13%) nežymiai viršija bendrą Lietuvos teritorijos, bei pačios Telšių apskrities miškingumo rodiklį. Miško žemė apima 41 915,4 ha. teritoriją iš kurių 37 457,8 ha. plotą sudaro medynai. Pagal miškų nuosavybę Plungės rajone beveik pusę visų miškų sudaro privatūs, kurie užima 17 251,6 ha arba 45,2% visų rajonų miškų.
- Svarbiausi Plungės rajono gamtiniai rekreaciniai veiksniai yra švarūs ir tinkami rekreacinei veiklai ežerai, tinkami įvairioms rekreacijos rūšims miškai bei ypač vaizdingas vidutiniškai stipriai agrariškai įsavintas kraštovaizdis. Rajono teritoriją kerta silpnai įgilintas ir neišplatintas Minijos slėnis. Didžioji dalis estetiniu ir rekreaciniu požiūriu vertingiausių rajono gamtinių išteklių koncentruojasi saugomose teritorijose.

3. NEKILNOJAMASIS KULTŪROS PAVELDAS

3.1. ESAMOS BŪKLĖS VERTINIMAS

Esamos būklės dalyje išanalizuota, kaip laikotarpyje nuo Plungės rajono savivaldybės Bendrojo plano patvirtinimo iki 2017-10 buvo realizuojama pagrindinės Bendrojo plano nekilnojamojo kultūros paveldo dalies sprendinių nuostatos – išsaugoti kultūros paveldą, kaip neatskiriama ir integruotą kraštovaizdžio elementą ir perduoti jį ateities kartoms. Kaip kultūros paveldo išsaugojimas siejosi su rajono plėtros koncepcija – decentralizuota koncentracija, kuri atitinka integralios kultūros paveldo apsaugos sampratą – vertingiausių objektų išsaugojimas, skatinant jų naudojimą visuomenės reikmėms. Tai yra, kaip buvo saugomi ir tvarkomi rajono kultūros paveldo objektai – vietovės, archeologinės, mitologinės vietos, statinių kompleksai, pavieniai statiniai, laidojimo vietos, memorialiniai statiniai, įvykių vietos, reprezentuojantys istorinę rajono aplinką, atspindintys istorijos etapus, formuojantys rajono įvaizdį, padedantys išsaugoti ir išryškinti rajono savitumą.

Savivaldybės teritorijos bendrojo plano nekilnojamojo kultūros paveldo dalyje buvo detalizuotos Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane numatytos kultūros paveldo teritorijų saugojimo ir naudojimo sistema bei gairės. Dalies „Kultūros paveldo teritorijų naudojimas ir apsauga“ tikslas – užtikrinti kultūros paveldo teritorijų tvarkymą bendroje teritorijos raidoje, integruojant jas į kultūrinio kraštovaizdžio teritorinę apsaugą. Kultūros paveldo teritorijų apsaugos užtikrinimui numatytas objektų tinkamas panaudojimas, kuris garantuotų nekilnojamojo kultūros paveldo išlikimą. Bendrajame plane atsižvelgta į esamą įstatyminę bazę, atliktus mokslo tyrimo darbus, specialiuosius planus, dabartinę padėtį, ir tuometines rajono vystymosi tendencijas.

Bendrojo plano kultūros paveldo dalis nustatė teritorijos nekilnojamojo kultūros paveldo tvarkybos ir naudojimo prioritetus bei priemones, užtikrinančias kultūros paveldo objektų išsaugojimą, vadovaujantis Lietuvos nacionaline darnaus vystymosi strategija (Žin., 2003, Nr. 89-2039), kur nurodoma, kad Lietuvos kultūrinio savitumo išsaugojimas yra vienas iš Lietuvos darnaus vystymosi prioritetų.

Sprendiniai atitiko Lietuvos teritorijos bendrąjį planą, kuris įtvirtino principą, kad kultūros paveldo išsaugojimą būtina vertinti kaip svarbų veiksnių, įtakojantį vietovės ekonominę plėtrą (1 str. 3 sk., Žin., 2002, Nr. 110-4852). Bendrojo plano sprendiniai siejasi su Dvarų išsaugojimo programa (LR Vyriausybės 2007 m. balandžio 18 d. nutarimas Nr. 481, Žin., 2003, Nr. 38-1740 ir LR Vyriausybės 2007 m. gegužės 9 d. nutarimas Nr. 468, Žin., Nr. 58-2243).

Bendrojo plano sprendiniai buvo parengti, vadovaujantis Plungės rajono strateginio plėtros plano 2002-2010 m. nuostatomis.

Teritorinės kultūros paveldo apsaugos prioritetai buvo apibrėžti, nustačius kultūros paveldo objektų sankaupos arealus, didžiausia kultūrine verte ir visuomenine reikšme pasižyminčius objektus, remiantis iki tol atliktais tyrimais. Papildomu vertės kriterijumi laikytas Vidurio ir Šiaurės Vakarų Žemaitijos regiono archeologijos, mitologinio ir memorialinio palikimo, dvarų sodybų ir sakralinės architektūros bei dailės tradicijos reprezentavimas.

Nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimas traktuotas, kaip neatsiejama integrali Plungės rajono teritorijos plėtros dalis. Pagrindinė strateginė kryptis – plano sprendiniai atitiko integralios kultūros paveldo apsaugos sampratą – buvo siekiama kultūros paveldo objektų išsaugojimo, skatinant jo naudojimą visuomenės reikmėms.

Sprendiniai buvo siejami su gamtos paveldo apsaugos reikalavimais ir atitiko aplinkos tvarkymo tikslus, nustatytus Lietuvos ratifikuotoje Europos kraštovaizdžio konvencijoje (5 ir 6 str., Žin., 2002, Nr. 104-4621).

Aprašomuoju laikotarpiu didelis dėmesys buvo skiriamas kultūros paveldo vertybių apskaitos dokumentams: buvo tikslinami duomenys – teritorijų ir apsaugos zonų ribos, vertingosios savybės. Prioritetas buvo teikiamas dominuojantiems ir reikšmingiausiems kultūros paveldo objektams – statinių kompleksams ir statiniams, patikslinti duomenys Žemaičių Kalvarijos sakralinių statinių ansamblui - Švč. Mergelės Apsilankymo mažosios bazilikos, tvoros su vartais, Dominikonų vienuolyno namui, koplytstulpiui, devyniolikai Kryžiaus kelio stočių koplyčių, Kulių Šv. Vyskupo Stanislovo bažnyčios, Platelių Šv. Apaštalo Petro ir Povilo bažnyčios, Šateikių Šv. Evangelisto Morkaus bažnyčios, Šateikių dvaro sodybos, Platelių dvaro sodybos ir kitiems statinių kompleksams bei statiniams, archeologijos objektų kompleksams, atskiriems objektams, mažosios architektūros objektams, laidojimo vietoms.

Alsėdžių Švč. Mergelės Marijos Nekalto Prasidėjimo bažnyčios statinių, Beržoro Šv. Stanislovo bažnyčios statinių duomenys kol kas (2017-08-20) nepatikslinti.

Vandens malūnui Babrungėnų k. Platelių g. 60, 2016-12-13 panaikinta teisinė apsauga.

Prioritetas teiktas urbanistikos paveldo išryškinimui ir atgaivinimui bei nuo jo neatsiejamo sakralinio architektūros paveldo apsaugai. Atsižvelgiant į pastaraisiais metais įvykusius pokyčius buvo būtina patikslinti šių miestelių istorinių centrų ribas. Bendrojo plano sprendiniuose buvo siūloma parengti urbanistinių požiūriu vertingų vietovių specialiuosius planus. Tačiau šie sprendiniai nepilnai buvo įgyvendinti.

Numatytas specialiųjų kultūros paveldo apsaugos planų rengimas reikalauja daug laiko ir lėšų. Buvo pasirinktas kitas variantas – 2016 m. Kultūros paveldo centro buvo nustatytos ir Vertinimo taryboje patvirtintos Alsėdžių miestelio istorinio centro (2016 m.), Beržoro etnoarchitektūrinio kaimo (2013 m.) urbanistinių vietovių vertingosios savybės, nustatytos tikslios vertingų teritorijų ribos. Nustatyti pastatai, turintys vertingųjų savybių požymių, saugotini: plano struktūros tipas, tinklas, gatvių trasos, aikštės, dangos, perspektyvos, išsklotinės, užstatymo tipai, buvusio vertingo užstatymo vietos, reljefo ypatumai, gamtos elementai, faktai apie istorinius įvykius, gyvenusias reikšmingas asmenybes, supantis kraštovaizdis. Žemaičių Kalvarijos, kaip urbanistinės vietovės duomenys nepatikslinti, miestelis turi urbanistinio draustinio statusą, jau minėta, kad nustatytos Žemaičių Kalvarijos sakralinių statinių ansamblio, kuris apima beveik visą miestelio istorinį centrą, vertingosios savybės. Urbanistinių vietovių teritorijose po keletą pastatų yra registruota Nekilnojamųjų kultūros vertybių registre. Tačiau, kol kas, minėtose urbanistinėse vietovėse yra daug nesutvarkytų vertingų pastatų.

Bendrojo plano sprendiniai numatė koreguoti Žemaičių Kalvarijos ir Platelių urbanistinių draustinių teritorijų ribas. Tačiau ribos koreguotos nebuvo. Platelių urbanistinio, Godelių etnokultūrinio draustinių ribos nederintos Kultūros paveldo departamente.

Buvo parengta Žemaitijos nacionalinio parko planavimo schema (2014 m.), kurioje nurodytos kultūros paveldo apsaugos kryptys ir priemonės. Parengtas Žemaitijos nacionalinio parko ir jo apsaugos zonų planas. Šioje teritorijoje esantys kultūros paveldo objektų priežiūros, tvarkymo ir naudojimo sąlygas nustatė parko apsaugos reglamentas, planavimo schema, teritorijos ir zonų bei tvarkymo specialieji planai ir objektų apsaugos reglamentai bei kitais aktais nustatyti paveldosaugos reikalavimai. Bukantės kultūrinis draustinis, Šventorkalnio archeologinis, Žemaičių Kalvarijos, Platelių urbanistiniams bei kraštovaizdžio draustiniai, visi archeologijos objektai buvo saugomi pagal konservacinio prioriteto zonos reikalavimus.

Buvo parengti Platelių ir Kulių miestelių bendrieji planai, kuriose nustatytas prioritetai juose esančių kultūros paveldo objektų tvarkybos ir naudojimo principai – darni plėtra, kultūros ir gamtos paveldo integravimas, naudojimas visuomenės reikmėms. Šie miesteliai vystomi pagal šiuos bendruosius planus.

Plungės rajone daug kur dominuoja archeologijos paveldas. Šioms teritorijoms būdingas vaizdingas, daugiaplanis gamtinis kraštovaizdis. Čia esantys piliakalniai su gyvenvietėmis daugiausia turi

paminklų statusą, taigi yra reikšmingi nacionaliniu mastu. Patikslinti daugelio archeologinių vietų duomenys, pastoviai buvo vykdomi archeologiniai tyrimai. Archeologijos objektai yra tvarkomi ir pritaikomi lankymui. Vystoma informacinė sistema, statomi informaciniai stendai, įrengiamos nuorodos.

Piliakalniai yra vieni svarbiausių Plungės rajono turizmo išteklių. Daug turistinių maršrutų Plungės rajone apima piliakalnių. parengti lankstinukai apie atskirus piliakalnius, statomi stendai, nuorodos, leidžiami žemėlapiai. Tačiau rajone dar yra archeologijos objektų, kuriuos reikia tvarkyti ir pritaikyti lankymui.

Platelių ežere išlikę unikalūs povandeninio archeologijos paveldo objektai, kurie tyrinėjami. Į Nekilnojamojo kultūros paveldo registrą įrašytas Platelių senovės tiltas.

Vertingiausi sakralinių statinių Plungės rajone yra unikalūs Žemaičių Kalvarijos statinių ansamblis, susijęs su kasmet vykstančiais garsiais atlaidais. Jam parengtas paveldotvarkos projektas. Pagal parengtą projektą Švč. Mergelės Marijos Apsireiškimo bazilikos buvo tvarkomos prieigos, parengti kai kurių Kryžiaus kelio stočių tvarkymo, remonto projektai. Platelių Šv. Apaštalo Petro ir Povilo bažnyčiai buvo tvarkomas stogas, vyko kitų bažnyčių tvarkymo ir restauravimo darbai. Vyko Bukantės dvaro sodybos statinių tvarkymas, pagal parengtus ponų namo restauravimo kitų statinių atstatymo projektus, sodyba pritaikyta kultūrinei paskirčiai. Sutvarkyti ir naudojami Platelių dvaro sodybos statiniai. Šateikių dvaro sodybos pastatai yra blogos būklės, kuri kol kas blogėja.

Rajonas pasižymi didelės etnografinės ir meninės vertės kryždirbystės paveldo - medinės mažosios architektūros statinių gausa, kurių būklė sudėtinga, jie nyksta. Šis specifinis paveldas reikalauja pastovios priežiūros ir savalaikio tvarkymo. Didžioji dalis jų saugomi muziejuose, kur yra sudarytos realios sąlygos jiems išlikti.

Plungės rajone daug partizanų kautynių ir žūties vietų, dalis jų atrasta pastaraisiais metais. Patikslintos senųjų žydų kapinių, žydų genocido vietų teritorijų ribos. Nustatytos daugelio šių objektų vertingosios savybės, jie prižiūrimi ir tvarkomi.

Plungės rajone yra išvystytas turistinių maršrutų tinklas. Veikia auto, dviračių, pėsčiųjų, vandens turizmo maršrutai. Svarbiausi Plungės rajono kultūros paveldo objektai – urbanistinės vietovės, statinių kompleksai, statiniai, archeologijos objektai, laidojimo vietos, mažosios architektūros (kryždirbystės) objektai yra įtraukti į turistinius maršrutus, ypač turistinių trasų gausa ir įvairove pasižymi arealas aplink Platelių ežerą, kartu ir visa Žemaitijos nacionalinio parko teritorija. Čia vystomi tradiciniai verslai, galima susipažinti su kulinariiniu paveldu.

2016 m. parengta „Plungės rajono turizmo rinkodaros strategija“, kur pateikta išsami rajono turizmo būklės analizė, jo vystymosi tendencijos, nustatytos turizmo vystymo rajone gairės.

3.2. IŠVADOS

- Laikotarpyje nuo Bendrojo plano patvirtinimo, Plungės rajono savivaldybėje visumoje buvo realizuojama nurodyta pagrindinė Bendrojo plano nekilnojamojo kultūros paveldo dalies sprendinių nuostata – išsaugoti kultūros paveldą kaip neatskiriamą ir integruotą kraštovaizdžio elementą ir perduoti jį ateities kartoms.
- Didžiausias dėmesys buvo kreipiamas į kultūros paveldo apsaugos kokybę – nustatinėjamos ir tikslinamos objektų vertingosios savybės, teritorijų ir apsaugos zonų ribos, atsižvelgiant į įstatymų reikalavimus.
- Kultūros paveldo objektai, esantys Žemaitijos nacionalinio parko teritorijoje buvo saugomi pagal patvirtintą parko apsaugos reglamentą.

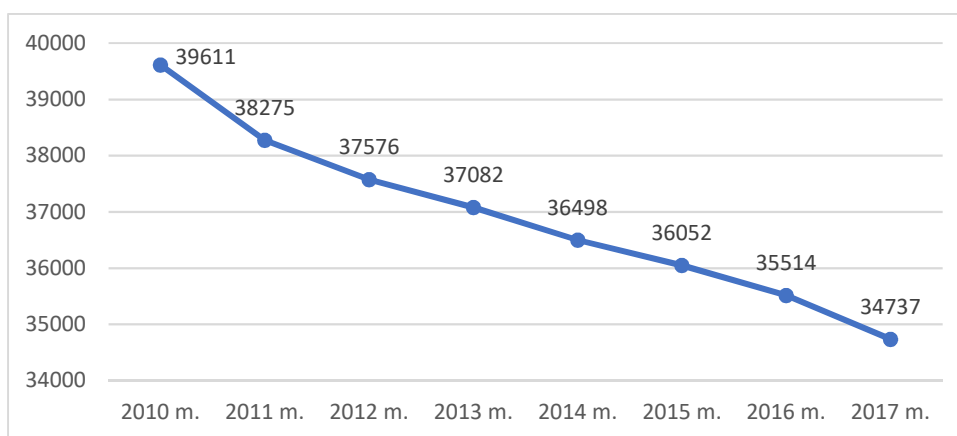
- Daliai urbanistikos vertybių, kurios paskelbtos urbanistiniais, etnokultūriniais draustiniais nepatikslinti duomenys – nenustatytos vertingosios savybės, nepatikslintos teritorijų ir apsaugos zonų ribos, nors jos paskelbtos draustiniais, jų teritorijų ir apsaugos zonų ribos nederintos Kultūros paveldo departamento.
- Buvo atliekama Nekilnojamojo kultūros paveldo stebėseną.
- Plungės rajonas pasižymi unikaliais, kultūriniais kraštovaizdžiais, kuriuose dominuoja piliakalniai, nors piliakalniai yra tvarkomi, jie įtraukti į turistinius maršrutus, dar ne visiems reikšmingiausiems piliakalniams ir juos supančiam kraštovaizdžiui buvo skirtas pakankamas dėmesys.
- Didžioji dauguma kultūros paveldo objektų yra įtraukti į turistinius maršrutus, kurių Plungės rajone, ypač Žemaitijos nacionaliniame parke yra gausu.
- Probleminė yra medinių mažosios architektūros statinių – dailės vertybių būklė.
- Tvarkybos darbai atlikti svarbiuose Plungės rajono statinių kompleksuose ir statiniuose.
- Rajone vykdomų paveldotvarkos darbų apimtis nepakankama visapusiškai saugoti urbanistinio paveldo vertę, ne visos vietovės, saugomos pagal Saugomų teritorijų įstatymą yra registruotos Nekilnojamųjų kultūros vertybių registre, jų ribos nederintos Kultūros paveldo departamento.
- Dabartiniai teritorijų planavimo dokumentų sprendiniai dažnai trukdo planuoti ir projektuoti kultūros paveldo teritorijose ir objektuose, kai yra naujai nustatytos jų vertingosios savybės.

4. SOCIALINĖ IR EKONOMINĖ APLINKA

4.1. DEMOGRAFINĖ SITUACIJA

Šalyje demografinę ir socialinę situaciją atspindi šie rodikliai: gyventojų skaičius, jų pasiskirstymas kaimo ir miesto vietovėse, jų amžius, lytis, vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, gimstamumas, mirtingumas, santuokų, ištuokų skaičius, nedarbo lygis, socialinės rizikos šeimų skaičius, nusikalstamų veikų skaičius.

Plungės rajone 2017 metų pradžioje gyveno apie 34737 gyventojų (Plungės mieste apie 18 tūkst. gyv.), iš kurių apie 52 proc. gyveno mieste ir apie 48 proc. kaime. Per pastaruosius 7 metus rajone gyventojų sumažėjo apie 14 proc. (gyventojų skaičiaus kitimo tendencijos pateiktos žemiau esančiame paveiksle). Gyventojų skaičiaus mažėjimą įtakoja gyventojų migracija, socialinei bei ekonominei veiksniai.

4.1.1. pav. Plungės rajono gyventojų skaičiaus kitimas (Šaltinis: Statistikos departamentas)

Gyventojų tankis rajono teritorijoje, 2017 metais buvo apie 31,4 gyv./km². Tai ganėtinai mažas gyventojų tankis palyginus su Lietuvos vidurkiu (43,6 gyv./km²). Rajone gyventojų tankis yra netolygus, vienas iš požymių – gyventojų koncentracija Plungės mieste (601 gyv./km²).

Demografinė struktūra

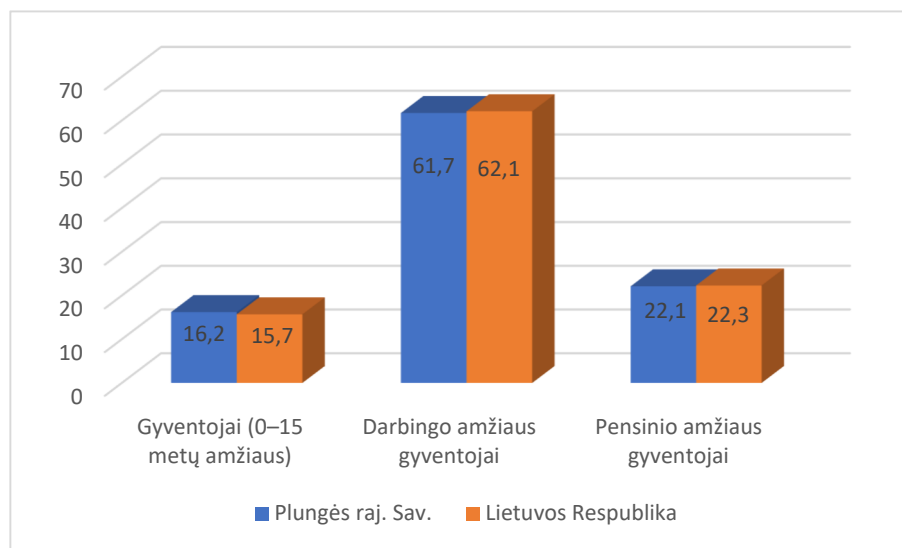
Plungės rajono gyventojų demografinė struktūra pagal amžiaus grupes yra nepalanki rajono demografiniai situacijai. 2007-2016 metų laikotarpiu, aiškiai matomas jaunesnio (≤ 18) ir vidutinio amžiaus (26-45) žmonių skaičiaus mažėjimas, kai tuo tarpu vyresnio amžiaus žmonių skaičius auga:

- ≤ 18 metų amžiaus kategorijoje buvo 26 proc. visų gyventojų, sumažėjo iki 21 proc.;
- 19-25 metų amžiaus kategorijoje buvo 10 proc. visų gyventojų, išaugo iki 11 proc.;
- 26-45 metų amžiaus kategorijoje buvo 29 proc. visų gyventojų, sumažėjo iki 24 proc.;
- 46-65 metų amžiaus kategorijoje buvo 22 proc. visų gyventojų, išaugo iki 28 proc.;
- Vyresnių nei 66 metų amžiaus kategorijoje buvo 13 proc. visų gyventojų, išaugo iki 17 proc.

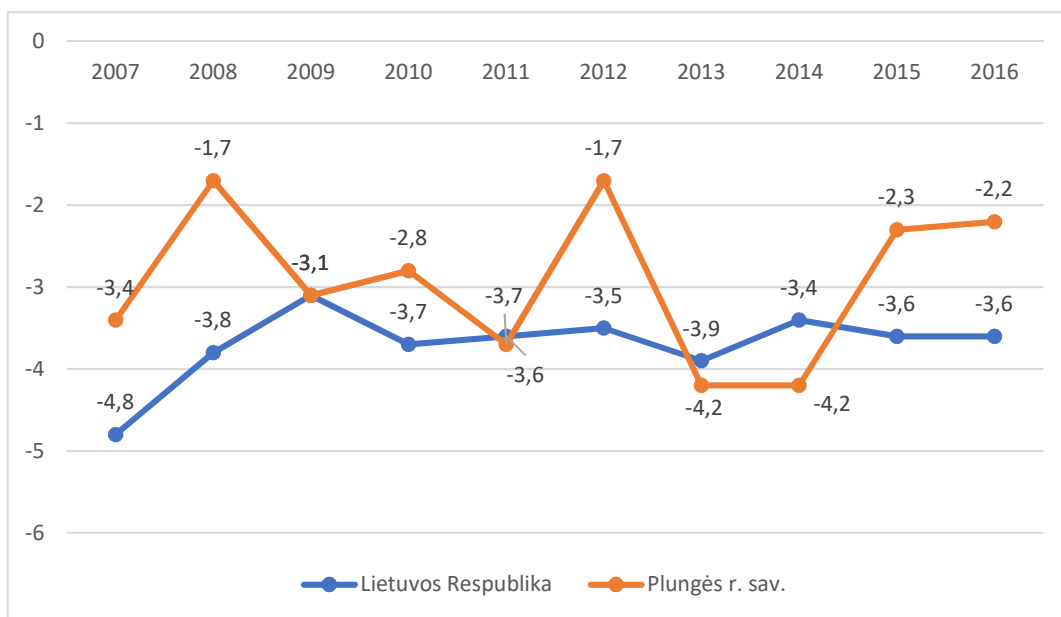
2017 m. pradžioje Plungės rajono savivaldybėje gyveno 61,7 proc. darbingo amžiaus gyventojų, 22,1 proc. – pensinio, 16,2 proc. – vaikų iki 15 metų amžiaus. Rajono gyventojų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes yra artimas šalies vidurkiui.

Plungės rajono gyventojų natūralus prieaugis yra neigiamas, analizuojamu laikotarpiu sudarė vidutiniškai – 2,9 gyv./1000 gyv. per metus, tačiau šis rodiklis yra geresnis nei šalies vidurkis (-

3,7/1000 gyv.). Dar vienas neigiamas rodiklis - natūrali gyventojų kaita, kuris parodo gimstamumo ir mirtingumo santykį (-78 gyv./metus). Tiek gyventojų prieaugio, tiek natūralios gyventojų kaitos statistiniai rodikliai yra tiesiogiai susiję su gyventojų skaičiaus mažėjimu.

4.1.2. pav. Plungės rajono gyventojų amžiaus grupių palyginimas su šalies vidurkiu, proc., 2016m. (Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

4.1.3. pav. Plungės rajono gyventojų natūralaus prieaugio palyginimas, 1000 gyv. (Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Plungės rajone, gimstamumas laikotarpiu tarp 2007 ir 2016 metų buvo gana stabilus ir sudarė vidutiniškai apie 388 gimusius asmenis per metus. 2016 metais bendras gimstamumo rodiklis 1000 gyventojų sudarė apie 11, tuo tarpu šalyje – 10,7. Kūdikių mirtingumas rajone sudarė apie 0,03/1000 gim., t.y. ženkliai mažesnis nei Lietuvos vidurkis (4,5/1000 gim.). 2016 metų pradžioje rajono savivaldybės teritorijoje gyveno apie 16,4 tūkst. vyrų – 47,3 proc. ir 18,3 tūkst. moterų - 52,7 proc. 1000 – iui vyrų tenka 1119 moterys, kai šalies vidurkis 1000 – iui vyrų - 1172. Per paskutinių 5 metų laikotarpį vyrų ir moterų santykis savivaldybėje praktiškai nekito. Plungės rajono savivaldybėje buvo įregistruota 270 santuokų ir 119 ištuokų.

Per 2007 – 2016 m. laikotarpį iš Plungės rajono savivaldybės daugiau išvykdavo nei atvykdavo gyventojų, tokia situacija sąlygoja neigiamus migracijos rodiklius, kurie nėra palankūs rajono socialinei ir ekonominei plėtrai.

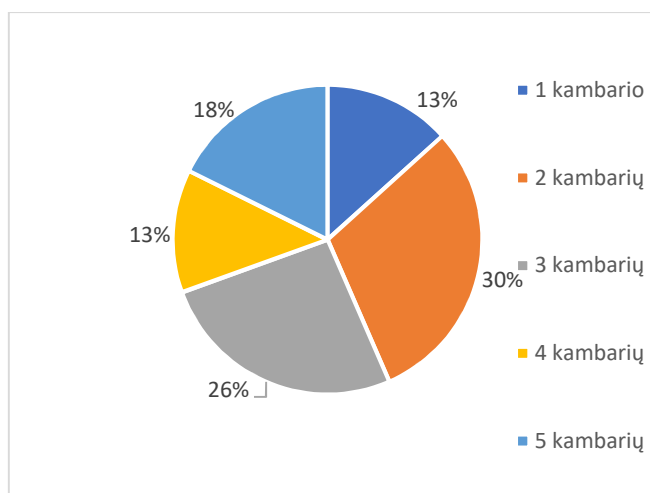
4.1.2. lentelė Plungės rajono gyventojų tarptautinė ir vidinė migracija

Metai	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Atvyko	1127	1035	866	759	822	953	911	994	1009	1172
Išvyko	1475	1343	1229	1987	1381	1382	1342	1286	1464	1871
Neto migracija	-348	-308	-363	-1228	-559	-429	-431	-292	-455	-699

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

4.2. GYVENAMASIS FONDAS

Gyvenimo kokybė nemaža dalimi priklauso nuo gyvenamojo fondo, jo aprūpinimo patogumais bei atnaujinimo. 2016 m. pradžioje Plungės rajono savivaldybės teritorijoje būstų gyvenamasis fondas sudarė 1118,7 tūkst. m² naudingojo ploto, iš kurio apie 541,8 tūkst. m² mieste (48 proc.) ir apie 576,9 tūkst. m² kaime (52 proc.). Būstų gyvenamasis fondas rajono savivaldybėje nuo 2012 iki 2015 metų padidėjo 73,8 tūkst. m² arba 7 proc., šalyje per tą patį laikotarpį padidėjo vidutiniškai apie 14 proc. Privatus būstų gyvenamasis fondas sudarė 1103,5 tūkst.m² (98,6 proc.), savivaldybės ir viešojo nuosavybė – 28,6 tūkst. m² (1,4 proc.). Bendrame būstų skaičiuje savivaldybės būstų dalis yra labai maža (1,2 proc.), todėl savivaldybė praktiškai neturi galimybių padėti apsirūpinti socialiniu būstu remtinoms šeimoms, asmenims. Vidutiniškai vienam gyventojui tenka 32,2 m² naudingojo ploto, tai 1,3 m² daugiau už šalies vidutinį dydį (30,9 m²). Plungės rajono miesto gyventojui tenka apie 30,1 m², kaimo 34,5 m² naudingojo ploto, kai šalies miestuose vienam žmogui vidutiniškai tenka 28,9 m², kaime – 35,0 m² naudingojo ploto. Būstų gyvenamajame fonde yra 14789 butai. Iš jų: vieno kambario butai sudaro -13 proc., dviejų – 30 proc., trijų – 26 proc., keturių – 13 proc., penkių ir daugiau – 18 proc.

4.2.1. pav. Butai pagal kambarių skaičių Plungės rajone, 2016 m.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Pastaraisiais metais naujų būstų statyba praktiškai nevyko, nuo 2014 iki 2016 metų buvo pastatyta ir įregistruota apie 12 privačių būstų. Daugiabučių namų bei savivaldybei priklausančių būstų skaičius per pastaruosius metus nekito.

Pagal Lietuvos statistikos departamento 2011 m. duomenis, karštą vandenį turėjo apie 66 proc. rajono gyventojų, vonią, dušą apie 70 proc., tualetą su nutekamuoju vandeniu -69 proc. Atkreiptina,

kad Lietuvos statistikos departamentas pateikia tik 2011 metų duomenis, todėl šių dienų situaciją yra iš dalies pasikeitusi.

4.3. UŽIMTUMAS, DARBO UŽMOKESTIS

2016 m. Plungės rajone registruotų bedarbių buvo apie 1,6 tūkst. Lyginant su 2015 metais, registruotų bedarbių sumažėjo apie 12 proc. Nuo 2010 m. registruotų bedarbių kas metus sumažėja apie 10 proc., t.y. teigiamas rodiklis susijęs su gyventojų užimtumu. Kitas gerėjantis rodiklis gyventojų užimtume yra registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis. Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykio rodikliai pateikti žemiau esančioje lentelėje.

4.3.1. lentelė. Plungės rajone registruoti bedarbiai ir jų santykis su darbingo amžiaus gyventojais. Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Metai	Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis, proc.		Registruoti bedarbiai, tūkst.
	Lietuvos Respublika	Plungės r. sav.	Plungės r. sav.
2016	8,1	7,1	1,6
2015	8,7	8,0	1,8
2014	9,5	8,7	1,9
2013	10,9	10,5	2,4
2012	11,7	11,4	2,6
2011	13,1	12,8	3,0
2010	15,9	17,0	4,1
2009	10,2	11,2	2,8
2008	3,7	4,4	1,1
2007	3,4	3,1	0,8

Užimtųjų skaičių pagal ekonominės veiklos rūšis Statistikos departamentas pateikia šalies apskričių lygmeniu. 2016 m. Telšių apskrityje užimtųjų skaičius žemės ūkyje ir žuvininkystėje sudarė apie 12,2 proc., šalyje ši užimtųjų dalis sudarė 8 proc. Užimtieji paslaugų sektoriuje Telšių apskrityje sudarė 56 proc., šalyje – atitinkamai 67 proc. Pramonės ir statybos sektoriuose dirba apie 31,8 proc., tuo tarpu šalyje apie 17 proc.

2017 m. Plungės rajono savivaldybėje veikė 861 ūkio subjektas. Daugiausia buvo didmeninės ir mažmeninės prekybos bei variklinių transporto priemonių ir motociklų remonto įmonės (222 vnt.). Mažiau buvo statybos (87), apdirbamosios gamybos (86), transporto ir saugojimo (75) veikla užsiimančių įmonių. Palyginti su 2016 m. duomenimis, veikiančių įmonių skaičius per metus savivaldybėje padidėjo 7,6 proc. 2017 m. pradžioje 57,1 proc. veikiančių įmonių turėjo iki keturių darbuotojų, 19,1 proc. – nuo 5 iki 9 darbuotojų, tik penkios įmonės turėjo daugiau kaip 250 darbuotojų. 2016 m. Plungės rajono savivaldybėje apgyvendinimo paslaugas teikė 17 įstaigų.

Vidutinis mėnesinis bruto (iki mokesčių) darbo užmokestis Plungės rajono savivaldybės įmonėse, įstaigose ir organizacijose, įskaitant individualiąsias įmones, 2016 m. sudarė 622,2 Eur. ir buvo 19,6 proc. mažesnis nei vidutiniškai šalyje (774 Eur.). Palyginti su 2015 m., vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis Plungės rajono savivaldybėje padidėjo 52,1 Eur.

4.4. ŠVIETIMAS IR GYVENTOJŲ IŠSILAVINIMAS

Lietuvoje nuolat vykdoma švietimo įstaigų tinklo pertvarka, kurią didele dalimi lėmė šalyje vykstantys demografiniai pokyčiai ir valstybės švietimo reforma. Plungės rajono savivaldybės teritorijoje taip pat

buvo vykdoma mokyklų tinklo pertvarka, kaimo pradinės mokyklos tampa pagrindinių ar vidurinių mokyklų skyriais.

2016 m. pabaigoje Plungės rajono savivaldybėje pagal ikimokyklinio ugdymo programas buvo ugdomi 1 332 vaikai, iš jų 1 235 lankė 8 ikimokyklinio ugdymo įstaigas, 97 – ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes bendrojo ugdymo mokyklose. 2016–2017 mokslo metų pradžioje Plungės rajono savivaldybėje buvo 15 bendrojo ugdymo mokyklų, kuriose mokėsi 4,3 tūkst. mokinių ir dirbo 415 mokytojų. Taip pat savivaldybėje yra viena profesinio mokymo įstaiga, kurioje 2016–2017 mokslo metų pradžioje mokėsi 739 mokiniai, t.y. 37 proc. mažiau nei 2015–2016 m.

Mažėjantis gimstamumas bei mokinių skaičius pakoregavo Plungės rajono savivaldybės bendrojo lavinimo įstaigų tinklą. Buvo uždarytos kelios mokyklos, kitos reorganizuotos į vidurinių ir pagrindinių mokyklų pradinio ugdymo skyrius. Palyginti su 2015–2016 mokslo metais, bendrojo ugdymo mokyklų skaičius sumažėjo 5 mokyklomis, mokinių sumažėjo 4,1 proc., mokytojų – 8,4 proc.

4.4.1. lentelė. Mokymo įstaigų ir mokinių skaičius

Plungės rajono sav.	2012 m	2013 m	2014 m	2015 m	2016 m
Ikimokyklinio ugdymo įstaigos:					
<i>Skaičius:</i>	9	8	8	8	8
<i>Auklėtinių skaičius:</i>	1304	1363	1357	1336	1332
Bendrojo ugdymo mokyklos:					
<i>Skaičius:</i>	20	20	20	20	15
<i>Mokinių skaičius:</i>	5275	4849	4644	4463	4280
Profesinio mokymo įstaigos:					
<i>Skaičius:</i>	1	1	1	1	1
<i>Mokinių skaičius:</i>	527	562	559	538	739

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Kaip ir daugumai šalies mokyklų, Plungės rajono bendrojo lavinimo įstaigos susiduria su pedagogų stygiumi: labiausiai trūko anglų kalbos, informatikos, ekonomikos, matematikos, lietuvių ir rusų kalbų, chemijos, istorijos mokytojų. Vidutinis mokytojų amžiaus vidurkis yra apie 48 metai. Mažėja jaunų mokytojų ir auga priešpensinio amžiaus mokytojų skaičius, taip pat mažėja besirenkančių mokytojo profesiją studentų. Neskatinant jaunimo rinktis mokytojo specialybės bei ypač atvykti dirbti į kaimo mokyklas, jų trūkumas gali gana smarkiai įtakoti švietimo kokybę.

Ugdymo kokybę įtakoja ir mokyklų infrastruktūra, mokymo priemonių pakankamumas. Nors mokyklos po truputį renovuojamos, tačiau skiriamų lėšų nepakanka kompleksškai sutvarkyti rajono bendrojo lavinimo įstaigas. Daugumos mokyklų pastatams reikalinga renovacija, būtina keisti susidėvėjusias inžinerines sistemas, mokyklų energetinis efektyvumas yra žemas. Taip pat vienas iš uždavinių yra atnaujinti mokymui skirtą infrastruktūrą (sporto aikštynus, IT infrastruktūrą ir pan.).

Pagal 2011 metų gyventojų ir būstų visuotinio surašymo duomenis, rajono savivaldybės gyventojai su aukštuoju išsilavinimu sudarė apie 13 proc., aukštesniojo/specialiu viduriniu išsilavinimu – 17 proc., viduriniu – 30 proc., pagrindiniu – 18 proc., pradiniu – 20 proc. Apie 2 proc. Plungės rajono gyventojų nebaigė, nelankė mokyklos arba yra neraštingi. Plungės rajono ir Lietuvos gyventojų pasiskirstymo pagal išsilavinimą palyginimas rodo pakankamai aukštą gyventojų išsilavinimo lygį, išskyrus aukštojo mokslo rodiklius. Pastarasis gerokai atsilieka nuo šalies vidurkio. Atkreiptina, kad Lietuvos statistikos departamentas pateikia tik 2011 metų duomenis, todėl šių dienų situaciją yra iš dalies pasikeitusi.

4.4.2. lentelė. Gyventojų išsilavinimas, proc.

Gyventojų išsilavinimas, proc.	Aukštasis	Aukštesnysis ir specialusis vidurinis	Vidurinis	Pagrindinis	Pradinis	Nebaigė mokyklos, pradinės nelankė mokyklos, neraštingi
Lietuvos Respublika	21	17	30	15	15	2
Plungės raj. sav.	13	17	30	18	20	2

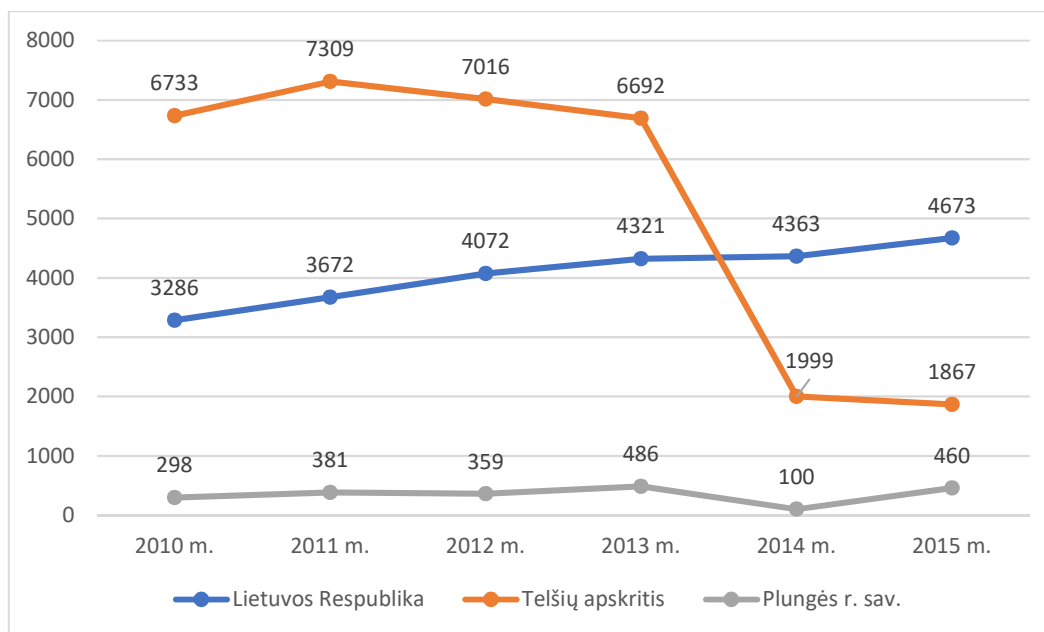
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Plungės rajono savivaldybėje veikia 1 kultūros centras, kuriame veiklą vykdo įvairūs meno kolektyvai. Taip pat seniūnijų centruose veikia bendruomenių kolektyvai, kurie rūpinasi jaunimo laisvalaikio užimtumu, organizuoja renginius, šventes.

Rajone funkcionuojančią centralizuotą bibliotekų sistemą sudaro Plungės rajono savivaldybės viešoji biblioteka bei 19 jos filialų, iš jų 1 mieste bei 18 kaime. Šiuolaikinės bibliotekos veikla neapsiriboja tik spaudos ar knygų išdavimu. Jos taip pat vykdo kultūrinę veiklą, organizuoja švietėjiškus renginius, susitikimus su rašytojais, bibliotekose diegiamos informacinės technologijos. Visi Plungės rajono savivaldybės viešosios bibliotekos filialai yra gyvenviečių centre. Kaip ir visoje šalyje, bibliotekos vykdydamos savo veiklą susiduria su įvairiomis problemomis: fondai yra pasenę, trūksta naujausių populiariausių leidinių, finansavimas dokumentams įsigyti yra nepakankamas.

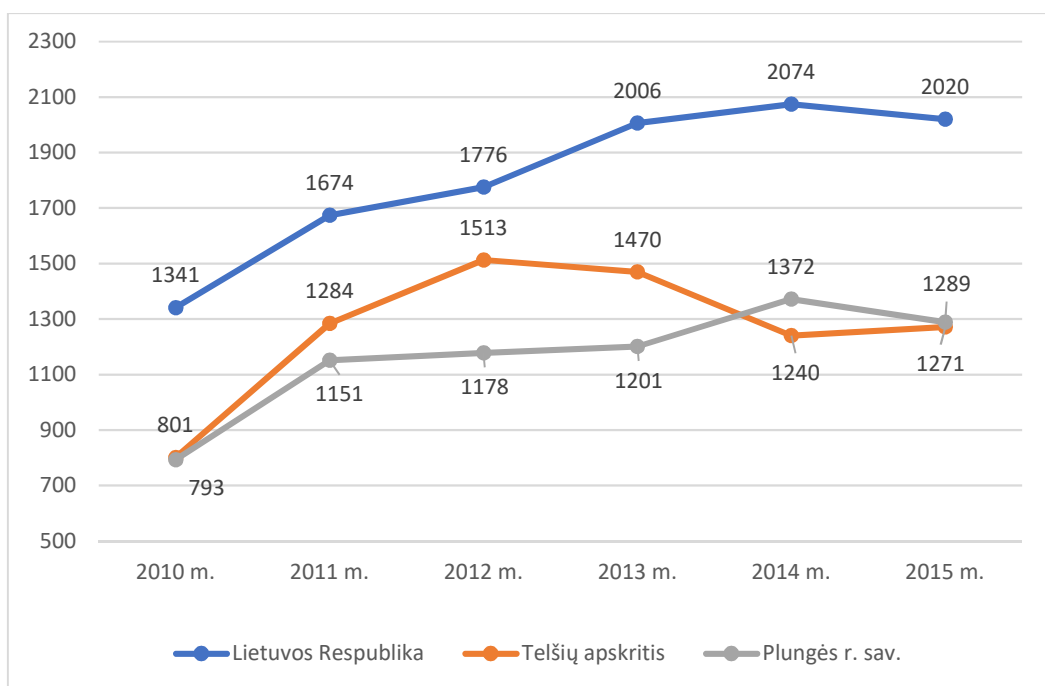
4.5. INVESTICIJOS

Plungės rajono savivaldybėje tiesioginės užsienio investicijos 2015 m. pabaigoje siekė apie 16,32 mln. Eur., tai sudarė apie 6,2 proc. Telšių apskrities ir 0,1 proc. šalies tiesioginių užsienio investicijų. Tiesioginės užsienio investicijos nuo 2010 m. padidėjo 1,4 karto, šalyje per tą patį laikotarpį jos padidėjo 1,2 karto, Telšių apskrityje sumažėjo 3,9 karto. Plungės rajone, tiek tiesioginės užsienio, tiek materialinės investicijos tenkančios vienam gyventojui yra mažesnės už Telšių apskrities bei šalies vidurkį. Tiesioginių užsienio ir materialinių investicijų tenkančių vienam gyventojui dinamika pateikta žemiau esančiuose paveiksluose.

4.5.1. pav. Tiesioginės užsienio investicijos tenkančios vienam gyventojui, Eur.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

4.5.2. pav. Materialinės investicijos tenkančios vienam gyventojui, Eur.
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

4.6. IŠVADOS

- Gyventojų tankis rajono teritorijoje, 2017 metais buvo apie 31,4 gyv./km². Tai ganėtinai mažas gyventojų tankis palyginus su Lietuvos vidurkiu (43,6 gyv./km²). Rajone gyventojų tankis yra netolygus, vienas iš požymių – gyventojų koncentracija Plungės mieste (601 gyv./km²).
- Neigiamas ir tendencingai mažėjantis gyventojų skaičius. Nuo 2010 iki 2017 metų gyventojų skaičius sumažėjo apie 14 proc.
- Gyventojų amžiaus grupių rodikliai yra artimi šalies vidurkiui: darbingo amžiaus gyventojai sudaro apie 62 proc., pensinio apie 22 proc., iki 15 metų apie 16 proc.
- Per analizuojamą laikotarpį iš Plungės rajono savivaldybės daugiau išvykdavo nei atvykdavo gyventojų, tokia situacija sąlygoja neigiamus migracijos rodiklius, kurie nėra palankūs rajono socialinei ir ekonominei plėtrai.
- Bendrame būstų skaičiuje, savivaldybės būstų dalis yra labai maža (1,2 proc.), todėl savivaldybė praktiškai neturi galimybių padėti apsirūpinti socialiniu būstu gyventojams, turintiems mokumo ar kitų problemų, benamiams ir pan.
- Vidutiniškai vienam gyventojui tenka 32,2 m² naudingojo ploto, tai 1,3 m² daugiau už šalies vidutinį dydį. Plungės rajono miesto gyventojui tenka apie 30,1 m², kaimo 34,5 m² naudingojo ploto, kai šalies miestuose vienam žmogui vidutiniškai tenka 28,9 m², kaime – 35,0 m² naudingojo ploto.
- Pastaraisiais metais fiksuojamas registruotų bedarbių mažėjimas. Nuo 2010 m. registruotų bedarbių kas metus sumažėja apie 10 proc.
- 2017 m. Plungės rajono savivaldybėje veikė 861 ūkio subjektas. Daugiausia buvo didmeninės ir mažmeninės prekybos bei variklinių transporto priemonių ir motociklų remonto įmonės (222 vnt.).
- Pastaraisiais metais, veikiančių įmonių skaičius per metus savivaldybėje padidėjo 7,6 proc. 2017 m. pradžioje 57,1 proc. veikiančių įmonių turėjo iki keturių darbuotojų, 19,1 proc. – nuo

5 iki 9 darbuotojų, tik penkios įmonės turėjo daugiau kaip 250 darbuotojų. 2016 m. Plungės rajono savivaldybėje apgyvendinimo paslaugas teikė 17 įstaigų.

- Vidutinis mėnesinis bruto (iki mokesčių) darbo užmokestis Plungės rajono savivaldybės įmonėse, įstaigose ir organizacijose, įskaitant individualiąsias įmones, 2016 m. sudarė 622,2 EUR ir buvo 19,6 proc. mažesnis nei vidutiniškai šalyje (774 EUR). Palyginti su 2015 m., vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis Plungės rajono savivaldybėje padidėjo 52,1 EUR.
- Palyginti su 2015–2016 mokslo metais, bendrojo ugdymo mokyklų skaičius sumažėjo 5 mokyklomis, mokinių sumažėjo 4,1 proc., mokytojų – 8,4 proc.
- Plungės rajone, tiek tiesioginės užsienio, tiek materialinės investicijos tenkančios vienam gyventojui yra mažesnės už Telšių apskrities bei šalies vidurkį.

5. SUSISIEKIMO SISTEMA

Plungės rajonas, esantys šiaurės vakarinėje Lietuvos dalyje, pagrindinius savo ryšius su kitais regionais realizuoja automobilių keliais ir geležinkeliu. Per Plungės rajoną praeina transeuropinio tinklo kelias E272 „Klaipėda-Palanga-Telšiai-Šiauliai-Panevėžys-Vilnius“. Šis kelias yra viena iš svarbiausių Europos kelių tinklo I A koridoriaus (Talinas-Ryga-Šiauliai-Tauragė-Kaliningradas) integracijos ašij. Šiuo keliu atliekami pagrindiniai keleivių ir krovinių pervežimai per šiaurinę Lietuvos teritoriją. Plungės rajonas krašto keliu Nr. 164 „Mažeikiai-Plungė-Tauragė“ sujungiamas su kitu Europos kelių tinklo koridoriumi IX B (Kijevas-Minskas-Vilnius-Klaipėda). Šie koridoriai formuoja pagrindines jungtis tarp didžiausių Lietuvos miestų bei užtikrina transportinius ryšius su vakarų ir rytų šalimis, o tai prisideda ir prie Plungės rajono ekonominės plėtros.

5.1. VALSTYBINIŲ KELIŲ INFRASTRUKTŪRA

Plungės rajone yra 39 valstybinės reikšmės keliai, iš kurių 1 magistralinis, 3 krašto ir 35 rajoniniai keliai. Bendras valstybinės reikšmės kelių ilgis – 382 km. Europinio tinklo magistralė E272/A11 „Šiauliai-Palanga“ nutiesta per rajono centrą iš rytų į vakarus ir praeina šalia rajono centro – Plungės miesto. Magistrale pasiekiami kitų savivaldybių centrai: Šiauliai, Kuršėnai, Telšiai, Kretinga, Palanga. Krašto keliai jungia Plungės rajoną su Mažeikiais, Seda, Rietavu, Tauragė (krašto kelias Nr. 164), Klaipėda, Gargždais (krašto kelias Nr. 166), Skuodu (krašto kelias Nr. 169). Plungės rajono administracinis ir geografinis centras praktiškai sutampa, todėl susisiekimas su Plungės miestu yra panašus visose seniūnijose. Rajono centre susijungia magistralinis kelias su krašto keliais. Krašto keliais bei nuo jų išsišakojančiais rajoniniais keliais yra pasiekiami visų Plungės rajono savivaldybės seniūnijų centrai (Plungės m., Alsėdžių mstl., Platelių mstl., Babrungo k., Grumblių k., Kulių k., Stalgėnų k., Šateikių k., Varkalių k., Žemaičių Kalvarijos k., Žlibinų k.). Tai leidžia daryti prielaidą, kad valstybinės reikšmės kelių tinklas yra pakankamai tankus ir gerai išvystytas (žiūrėti žemiau esantį paveikslą).

5.1.1. lentelė. Magistraliniai ir krašto keliai Plungės rajone

Kelio numeris	Kelio pavadinimas	Kelio atkarpos ilgis rajone, km	Kelio apsaugos zona, m
E272/A11	Šiauliai-Palanga	33	70
164	Mažeikiai-Plungė-Tauragė	40	50
166	Plungė-Vėžaičiai	22	50
169	Skuodas-Plungė	15	50
Viso:		110	

5.1.2. lentelė. Rajoniniai keliai Plungės rajone

Kelio numeris	Kelio pavadinimas	Kelio atkarpos ilgis rajone, km	Kelio apsaugos zona, m
2302	Salantai-Plateliai-Alsėdžiai	25	20
3201	Plungė-Gondinga	9	20
3202	Paušėnai-Plateliai	11	20
3205	Plungė-Žlibinai-Žarėnai	17	20
3206	Plungė-Medingėnai	13	20
3207	Staneliai-Vilkaičiai	13	20
3208	Rietavas-Lioliai-Mažieji Mostaičiai	8	20
3210	Žemaičių Kalvarija-Gėgrėnai-Medsėdžiai	15	20
3211	Mardosai-Karklėnai-Šiemuliai	8	20
3213	Kuliai-Šiemuliai-Gaudučiai	11	20
3214	Šiemuliai-Reiskiai	6	20

3215	Vieštvėnai–Juodeikiai–Mižuikiai	11	20
3216	Liepgiriai–Šateikiai–Gintališkė	12	20
3217	Gintališkė–Medsėdžiai	10	20
3219	Truikiai–Babrungėnai	8	20
3220	Jogaudai–Grumbliai	6	20
3221	Privažiuojamasis kelias prie Plungės nuo kelio Šiauliai–Palanga	1	20
3222	Privažiuojamasis kelias prie Prūsalių nuo kelio Šiauliai–Palanga	2	20
3223	Privažiuojamasis kelias prie Stonaičių invalidų namų nuo kelio Plungė–Vėžaičiai	2	20
3224	Privažiuojamasis kelias prie Aleksandravo nuo kelio Šiauliai–Palanga	1	20
3225	Privažiuojamasis kelias prie Narvaišių nuo kelio Šiauliai–Palanga	1	20
3226	Stalgėnai–Luknėnai	4	20
3227	Privažiuojamasis kelias prie Kantaučių nuo kelio Staneliai–Vilkaičiai	2	20
3228	Privažiuojamasis kelias prie Virkšų nuo kelio Salantai–Plateliai–Alsėdžiai	3	20
3230	Privažiuojamasis kelias prie Gegrėnų nuo kelio Žemaičių Kalvarija–Gegrėnai–Medsėdžiai	1	20
3232	Privažiuojamasis kelias prie Kėkštų nuo kelio Šiauliai–Palanga	1	20
3234	Alsėdžiai–Dišliai	3	20
3235	Privažiuojamasis kelias prie Juodeikių nuo kelio Vieštvėnai–Juodeikiai–Mižuikiai	1	20
3236	Burbaičiai–Seleniai	3	20
3237	Laumalenkos–Plokščiai	5	20
4603	Telšiai–Alsėdžiai–Barstyčiai–Skuodas	20	20
4606	Telšiai–Lieplaukė–Plungė	15	20
4614	Žarėnai–Lieplaukė–Alsėdžiai	13	20
4618	Sarakai I–Gedrimai–Žemaičių Kalvarija	5	20
Viso:		266	

Plungės rajono valstybinės reikšmės kelių struktūroje vyrauja rajoninės reikšmės keliai, kurie sudaro apie 71 proc. viso valstybinės reikšmės kelių tinklo, magistraliniai keliai sudaro 9 proc., krašto – 20 proc.

5.1.3. lentelė. Valstybinių kelių tinklo rodikliai, 2016 m.

Savivaldybės	Bendras ilgis, km	Kelių tankumas km/1000 km ²	Kelių ilgis km/ 1000 gyv.
Magistraliniai keliai			
Plungės raj. sav.	33	29,86	0,93
Lietuvos Respublika	1751	26,82	0,60
Krašto keliai			
Plungės raj. sav.	77	69,68	2,17
Lietuvos Respublika	4925	75,44	1,71
Rajoniniai keliai			
Plungės raj. sav.	266	240,72	7,49
Lietuvos Respublika	14568	223,14	5,04
Visi valstybiniai keliai			
Plungės raj. sav.	376	340,27	10,59
Lietuvos Respublika	21244	325,40	7,35

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Pagal valstybinės reikšmės kelių ilgį tenkantį 1000 gyventojų Plungės rajonas Lietuvos vidurkį viršija trečdaliu. Už šalie vidurkį šiek tiek didesnis yra ir kelių tankumas. Automobilių kelių tinklas Plungės rajone tiek bendrais kiekybiniais rodikliais, tiek ir vertinant susisiekimo tarp stambesnių gyvenviečių galimybes, yra pakankamas ir pilnai užtikrina bendrą susisiekimo poreikį. Rajone esantys krašto keliai užtikrina patogų susisiekimą su kitais šalies regionais bei integraciją į transeuropinio kelių tinklo koridorius.

5.1.4. lentelė. Plungės rajono valstybinės reikšmės kelių tinklo dangų rodikliai, 2016 m.

Plungės r. sav.	Kelių su danga ilgis, km	21244
	Kelių su danga ilgis, km	376
	Kelių su patobulinta danga ilgis, km	250
	Žvyro kelių ilgis, km	126
	Grunto kelių ilgis, km	-

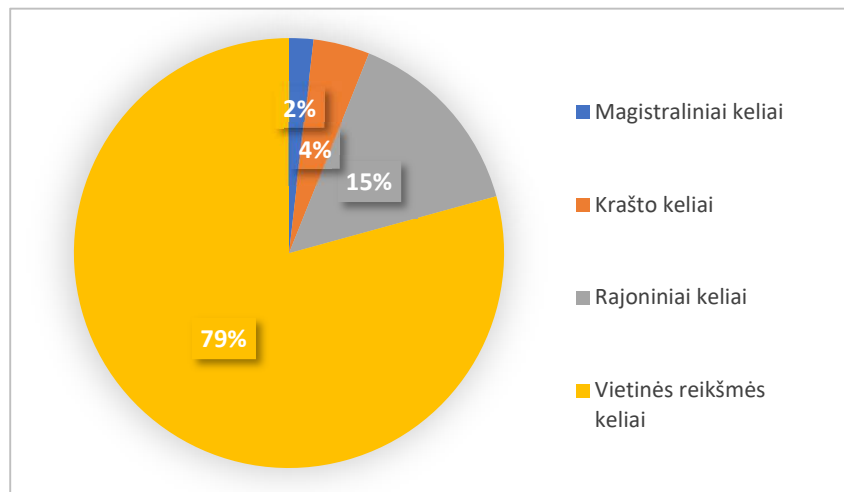
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Trečdalis Plungės rajone esančių valstybinės reikšmės kelių turi žvyro dangą. Tokią situaciją galėjo nulemti nedidelis eismo intensyvumas rajoniniuose keliuose. Eismo intensyvumas yra vienas svarbiausių faktorių, pagrindžiant žvyrkelio asfaltavimo ekonominį tikslumą. Perspektyvoje siekiant efektyviai integruoti rajoninių kelių tinklą į krašto ir magistralinių kelių tinklą, tokiu būdu realizuojant vidaus ir išorės susisiekimo tikslus, būtinas rajoninių kelių dangos gerinimas.

5.2. VIETINIŲ KELIŲ INFRASTRUKTŪRA

Plungės rajono savivaldybės vietinės reikšmės kelių ilgis 2016 m. siekė apie 1436 km., tai sudaro apie 79 proc. viso rajono kelių tinklo. Vietinės reikšmės keliai yra skirti užtikrinti susisiekimo poreikį pačiame mažiausiame lygmenyje. Šie keliai turi tinkamai integruotis į svarbesnės (valstybinės) reikšmės kelius. Vietinis kelių tinklas ir jo būklė turi tiesioginį poveikį ekonominiam, socialiniam ir turizmo sektoriams. Ekonominiam sektoriui vietiniai keliai privalo užtikrinti greitą ir patogų gamybos žaliavų bei produkcijos tiekimą rajone veikiantiems ūkiniais subjektams bei pramonės įmonėms. Socialiniam sektoriui vietiniai keliai turi užtikrinti kaimo gyventojų susisiekimą su rajono ir seniūnijų centrais, tokiu būdu mažinant diferenciaciją tarp kaimo ir miesto, užtikrinant kaimo gyventojų švietimą, sveikatos priežiūrą ir laisvalaikio praleidimą. Turizmo sektoriui būtinas patogus turistinių objektų pasiekiamumas.

5.2.1. pav. Plungės rajono bendra kelių tinklo struktūra

5.2.1. lentelė. Plungės rajono vietinės reikšmės kelių tinklo dangų rodikliai, 2016 m.

Plungės r. sav.	Kelių su danga ilgis, km	720
	Kelių su patobulinta danga ilgis, km	102
	Žvyro kelių ilgis, km	618
	Grunto kelių ilgis, km	716

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Keliai su danga sudaro 50 proc. visų vietinės reikšmės kelių, iš jų apie 86 proc. turi žvyro dangą. Vietinių kelių būklė yra prasta (žemi techniniai parametrai, kurie daugeliu atveju neatitinka techninių reikalavimų). Dalis vietinių kelių neturi dangos, kas apsunkina susisiekimo galimybes lietaus ar polaidžio metu. Prastą vietinės reikšmės kelių būklę įtakoja lėšų trūkumas bei informacijos stoka.

2009 metais Plungės rajono savivaldybės Tarybos sprendimu buvo patvirtinta Vietinės reikšmės viešųjų kelių tinklo išdėstymo žemėtvarkos schema. 2013 metais Plungės rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T1-222 buvo patvirtintas Plungės rajono savivaldybės vietinės reikšmės kelių (gatvių) sąrašas. Galima daryti prielaidą, kad abu šie dokumentai nevisiškai atitinka šių dienų aktualijas, todėl perspektyvoje būtina atnaujinti vietinės reikšmės kelių sąrašą, bei parengti Plungės rajono savivaldybės teritorijos vietinės reikšmės kelių tinklo išdėstymo planą, kuriame būtų atnaujinta informacija apie viešuosius kelius, jų būklę, techninius parametrus, remonto poreikį, eismo intensyvumą ir pan. Tuo pačiu sukuriant skaitmeninę vietinės reikšmės kelių duomenų bazę, kuri leistų efektyviai vykdyti kelių priežiūrą, planuoti kelių tinklo plėtrą bei atnaujinimą.

5.3. GELEŽINKELIS

Per Plungės rajoną eina Europos transporto IX geležinkelių koridoriaus atšaka IX B – linija nuo valstybės sienos su Lenkija per Vilnių, Kaišiadoris, Šiaulius, Telšius į Klaipėdą, kurio bendras ilgis 412,4 km (Plungės rajone – 31,0 km).

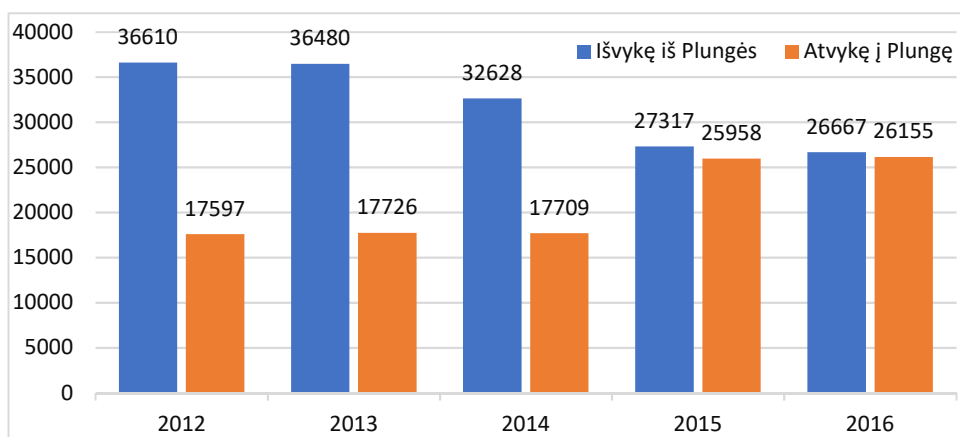
Plungės rajoną kerta traukiniai vykstantys maršrutu Klaipėda – Radviliškis – Klaipėda, bei Vilnius – Klaipėda – Vilnius. Didžiausi Lietuvos miestai, kuriuos traukiniu galima pasiekti iš Plungės yra Vilnius, Klaipėda ir Šiauliai. Plungės rajone traukinys stoja 3 stotyse: Šateikių, Plungės miesto ir Tarvainių.

Nuo 2012 metų geležinkelių į Plungę atvykstančių keleivių skaičius didėjo, tuo tarpu išvykstančių ženkliai sumažėjo (žr. žemiau esantį paveikslą). Visi traukiniai pritaikyti neįgaliesiems bei dviračių gabenimui.

5.3.1. lentelė. Traukinių, sustojančių Plungės geležinkelio stotyje, eismo tvarkaraštis

Maršrutas	Atvykimo/išvykimo laikas	Maršrutas	Atvykimo/išvykimo laikas
Klaipėda - Radviliškis	9:24/9:25; 15:51/15:52	Klaipėda - Vilnius	7:22/7:23; 11:13/11:14; 16:50/16:51
Radviliškis - Klaipėda	7:54/7:55; 18:55/18:56	Vilnius - Klaipėda	10:11/10:12; 13:07/13:08

Šaltinis: AB „Lietuvos geležinkeliai“ duomenys

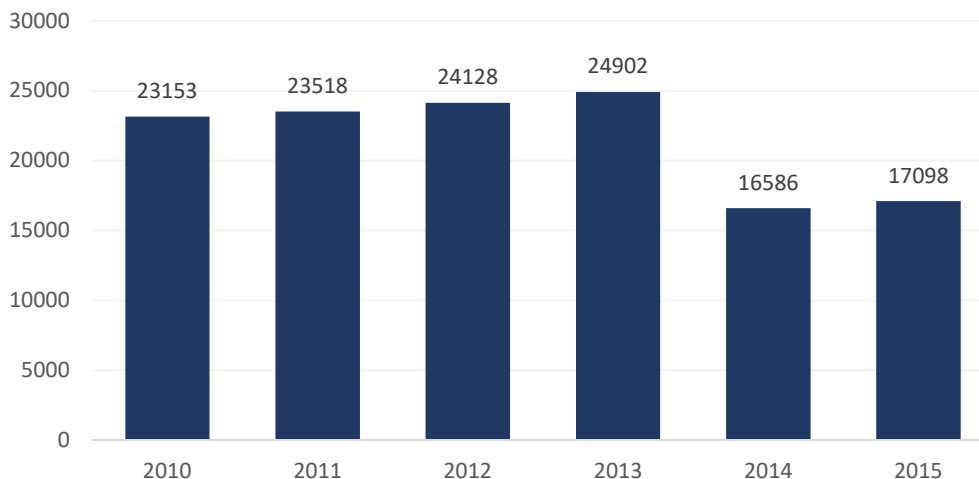
5.3.2. pav. Atvykusių ir išvykusių keleivių skaičius (Šaltinis: AB „Lietuvos geležinkeliai“ duomenys)

5.4. AUTOMOBILIZACIJOS LYGIS

Analizuojant privačių transporto priemonių parką, vertinamos dvi grupės: kelių transporto priemonės ir lengvieji automobiliai. Lengvieji automobiliai yra kelių transporto priemonių pogrupis, jų analizė susisiektame kontekste yra labai svarbi, kadangi lengvieji automobiliai sudaro didžiąją dalį (daugiau nei 90 proc.) kelių transporto priemonių sruto.

Kelių transporto priemonės. Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, kelių transporto priemonių registre įregistruotų ir turinčių galiojančią privalomąją techninę apžiūrą kelių transporto priemonių skaičius 2010-2015 m. laikotarpiu Plungės r. sav. pateiktas žemiau esančiame paveiksle.

Plungės r. sav. nuo 2010 m. iki 2013 m. buvo stebimas laipsniškas kelių transporto priemonių skaičiaus augimas. Tarp 2013 m. ir 2014 m. buvo užfiksuotas staigus šuolis žemyn – 33,4 proc., dėl 2014 m. liepos 1 d. naujai priimtų Motorinių transporto priemonių ir jų priekabų registravimo taisyklių, pagal kurias įgyvendinamos Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo nuostatos. Nustačius, jog motorinė transporto priemonė neatitinka privalomosios techninės apžiūros, nėra apdrausta privalomuoju draudimu arba nesumokėti privalomi mokesčiai, yra sustabdomas leidimas tokiai transporto priemonei dalyvauti viešajame eisme. Nepašalinus kliūčių, dėl kurių transporto priemonė negali dalyvauti eisme ji yra išregistruojama. Vėliau nuo 2014 m. šis rodiklis vėl palaipsniui augo (+3,1 proc.).

5.4.1. pav. Plungės r. sav. kelių transporto priemonių skaičius, vnt. (Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys)

Kelių transporto priemonių registre įregistruotų transporto priemonių parko struktūra, Plungės rajono savivaldybėje pateikiama žemiau esančioje lentelėje.

5.4.1. lentelė. Plungės r. sav. kelių transporto priemonės pagal transporto rūšis, vnt.

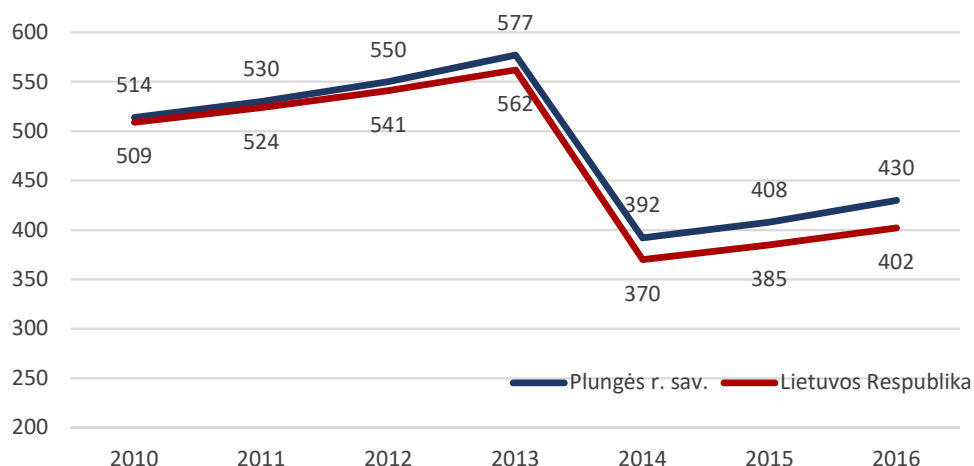
Kelių transporto priemonė	2014 m.	2017 m.	Pokytis , 2014-2017 m. proc.
Mopedai	118	116	-2
Motociklai	226	271	17
Triračiai	0	1	100
Keturračiai	11	16	31
Lengvieji automobiliai	14598	15841	8
Autobusai	69	71	3
Krovininiai automobiliai	897	1005	11
Priekabos	1472	1718	14

Šaltinis: VĮ „Regitra“

Transporto priemonių, išskaidytų pagal transporto rūšis, analizė rodo, kad lyginant 2014 – 2017 metų duomenis matyti, kad lengvųjų automobilių skaičius išaugo 1243 transporto priemonėmis (apie 8 proc.), krovininių automobilių - 108 (apie 14 proc.), o priekabų – 246 (apie 11 proc.). Kitų transporto priemonių skaičius yra sąlyginai nedidelis.

Lengvieji automobiliai. Viena didžiausių susisiekimo infrastruktūros problemų – aukštas automobilizacijos lygis, kuris nėra pritaikytas šiuo metu funkcionuojančiam gatvių ir kelių tinklui. Kuo aukštesnis automobilizacijos lygis, tuo didesnis poreikis gyventojams turėti tokius susisiekimo infrastruktūros parametrus ir kokybę, kurie leistų saugiai, greitai ir kiek įmanoma nevaržomai judėti gatvių ir kelių tinkle.

Augantis automobilizacijos lygis Plungės rajono savivaldybėje, kuris 2016 m. siekė 430 lengvųjų automobilių 1 tūkstančiui gyventojų, rodo, kad vis didesnė gyventojų dalis keliones vykdo asmeniniais lengvaisiais automobiliais. Siekiant užtikrinti saugų, greitą ir kiek įmanoma nevaržomą judėjimą transporto susisiekimo tinkle, būtina atsižvelgti į esamą infrastruktūrą. Automobilizacijos lygis išreiškiamas lengvųjų automobilių skaičiumi 1 tūkstančiui gyventojų.

5.4.2. pav. Plungės r. sav. individualių lengvųjų automobilių skaičius 1000-iui gyventojų
(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Analizuojant 2010-2016 m. laikotarpį, pastebima tendencija, kad automobilizacijos lygis Lietuvoje ir Plungės r. sav. nuo 2010 m. iki 2013 m. kasmet augo. Plungės r. sav. automobilizacijos lygis išaugo 12,3 proc., Lietuvos Respublikoje – 10,4 proc. Dėl pasikeitusios transporto priemonių registravimo tvarkos, statistiniai duomenys negali būti lyginami 2013 – 2014 metų laikotarpiu, nuo 2014-ųjų m. individualių lengvųjų automobilių skaičius 1000-iui gyventojų vėl augo. Plungės rajono savivaldybėje automobilizacijos lygis yra didesnis nei šalies vidurkis. Tai rodo, jog tinkamos infrastruktūros plėtra yra itin svarbus veiksnys, kuris leistų užtikrinti efektyvų transporto priemonių eksploatavimą mieste ir rajone.

Bendrojo plano kontekste yra svarbi ir lengvųjų automobilių parko analizė galios šaltinio/kuro rūšies atžvilgiu. Deja, VĮ „Regitra“ nekaupia šių statistinių duomenų pagal savivaldybes, teikiami tik agreguoti visos Lietuvos Respublikos duomenys. Informacija, vaizduojanti lengvųjų automobilių pasiskirstymą Lietuvoje pagal kuro rūšis, pateikiama žemiau esančioje lentelėje.

5.4.2. lentelė. Lietuvos Respublikos lengvųjų automobilių pasiskirstymas pagal kuro tipą

Degalų rūšis	Iš viso 2015.01.01	Iš viso 2016.01.01	Iš viso 2017.01.01	Pokytis nuo 2015 m. iki 2017 m.
Benzinas	327323	307991	300290	-8,3 %
Benzinas / Dyzelinas	-	3	3	-
Benzinas / Elektra	2843	3806	5458	92,0 %
Benzinas / Elektra / Suskystintos dujos	-	96	183	-
Benzinas / Etanolis	77	76	102	32,5 %
Benzinas / Etanolis / Suskystintos dujos	-	6	12	-
Benzinas / Gamtinės dujos	45	43	66	46,7 %
Benzinas / Suskystintos dujos	117671	114789	110655	-6,0 %
Dyzelinas	708734	769532	827808	16,8 %
Dyzelinas / Elektra	-	8	30	-
Dyzelinas / Suskystintos dujos	-	6	7	-
Elektra	65	157	351	440,0 %
Etanolis	2	2	2	0,0 %
Gamtinės dujos	4	7	16	300,0 %
Suskystintos dujos	15	23	26	73,3 %

Šaltinis: VĮ „Regitra“

Matome, jog Lietuvoje lengvuosiuose automobiliuose dominuoja trys pagrindinės kuro rūšys: dyzelinas, benzinas ir benzino bei suskystintų dujų derinys. Tačiau sparčiausiai augo elektra varomų automobilių skaičius, šios degalų rūšies automobilių skaičius išaugo daugiau nei 5 kartus. Taip pat kur kas dažniau naudojami benzinu / elektra varomi automobiliai. Augimas matomas ir gamtinėmis bei suskystintomis dujomis varomu transporto priemonių skaičius. Atsižvelgiant į tai, kad pastaraisiais metais išaugo hibridinių ir elektra varomų automobilių naudojimas darytina išvada, kad pingant jų įsigijimo kainai, ekologiškų transporto priemonių parkas turėtų dar didėti.

5.5. EISMO INTENSIVUMAS

Plungės rajoną kerta Europos tinklo magistralinis kelias E272/A11 (Vilnius-Panevėžys-Šiauliai-Palanga-Klaipėda), krašto ir rajoniniai keliai. Magistralinis kelias A11 yra priskirtas II kelio kategorijai, krašto keliai – III, o rajoniniai keliai – IV ir V kategorijoms. Žemiau esančiose lentelėse pateikiamas Plungės rajono savivaldybės valstybinės reikšmės kelių vidutinis metinis paros eismo intensyvumas.

5.5.1. lentelė. Vidutinis metinis paros eismo intensyvumas (VMPEI) magistraliniame ir krašto keliuose.

Kelio Nr.	Kelio pavadinimas	2014 m			2016 m			VMPEI pokytis 2014 / 2016, proc.	
		VMPEI, aut./parą	Krovininio transporto VMPEI, aut./parą	Krovininio transporto procentinė dalis bendrame sraute, %	VMPEI, aut./parą	Krovininio transporto VMPEI, aut./parą	Krovininio transporto procentinė dalis bendrame sraute, %	VMPEI, aut./parą	Krovininio transporto VMPEI, aut./parą
A11	Šiauliai-Palanga	4128	590	14,3	4548	548	12,1	10,2	-1,1
164	Mažeikiai-Plungė-Tauragė	4372	521	11,9	4530	552	12,2	3,6	6,0
166	Plungė-Vėžaičiai	4208	407	9,7	4421	474	10,7	5,1	16,5
169	Skuodas-Plungė	1184	109	9,2	1257	110	8,8	6,2	0,9

Šaltinis: Lietuvos automobilių kelių direkcija

5.5.2. lentelė. Vidutinis metinis paros eismo intensyvumas (VMPEI) rajoniniuose keliuose.

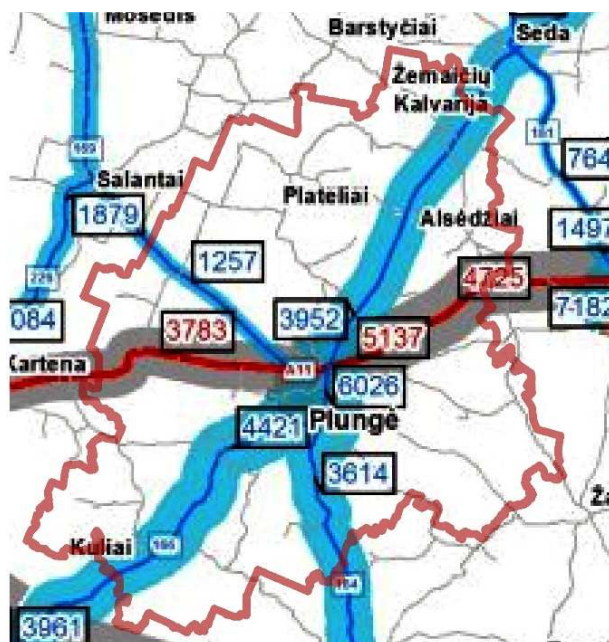
Kelio numeris	Kelio pavadinimas	VMPEI, aut./parą		Procentinis pokytis, 2014-2015 m.
		2014 m.	2016 m.	
2302	Salantai-Plateliai-Alsėdžiai	732	608	-16,9
3201	Plungė-Gondinga	3098	2525	-18,5
3202	Paušiniai-Plateliai	1039	777	-25,2
3205	Plungė-Žlibinai-Žarėnai	518	782	51,0
3206	Plungė-Medingėnai	245	263	7,3
3207	Stanėliai-Vilkaičiai	302	299	-1,0
3208	Rietavas-Lioliai-Mažieji Mostaičiai	116	100	-13,8
3210	Žemaičių Kalvarija-Gegrėnai-Medsėdžiai	207	146	-29,5
3211	Mardosai-Karklėnai-Šiemuliai	291	313	7,6
3213	Kuliai-Šiemuliai-Gaudučiai	169	244	44,4
3214	Šiemuliai-Reiskiai	73	78	6,8

3215	Vieštvėnai–Juodeikiai–Mižuikiai	122	130	6,6
3216	Liepgiriai–Šateikiai–Gintališkė	307	325	5,9
3217	Gintališkė–Medsėdžiai	81	86	6,2
3219	Truikiai–Babrungėnai	119	126	5,9
3220	Jogaudai–Grumbliai	89	118	32,6
3221	Privažiuojamasis kelias prie Plungės nuo kelio Šiauliai–Palanga	1890	1912	1,2
3222	Privažiuojamasis kelias prie Prūsalių nuo kelio Šiauliai–Palanga	1104	1184	7,2
3223	Privažiuojamasis kelias prie Stonaičių invalidų namų nuo kelio Plungė–Vėžaičiai	307	330	7,5
3224	Privažiuojamasis kelias prie Aleksandravo nuo kelio Šiauliai–Palanga	400	428	7,0
3225	Privažiuojamasis kelias prie Narvaišių nuo kelio Šiauliai–Palanga	246	263	6,9
3226	Stalgėnai–Luknėnai	123	132	7,3
3227	Privažiuojamasis kelias prie Kantaučių nuo kelio Staneliai–Vilkaičiai	282	303	7,4
3228	Privažiuojamasis kelias prie Virkšų nuo kelio Salantai–Plateliai–Alsėdžiai	159	170	6,9
3230	Privažiuojamasis kelias prie Gegrėnų nuo kelio Žemaičių Kalvarija–Gegrėnai–Medsėdžiai	391	287	-26,6
3232	Privažiuojamasis kelias prie Kėkštų nuo kelio Šiauliai–Palanga	64	68	6,3
3234	Alsėdžiai–Dišliai	236	185	-21,6
3235	Privažiuojamasis kelias prie Juodeikių nuo kelio Vieštvėnai–Juodeikiai–Mižuikiai	36	38	5,6
3236	Burbaičiai–Seleniai	172	82	-52,3
3237	Laumalenkos–Plokščiai	-	139	-
4603	Telšiai–Alsėdžiai–Barstyčiai–Skuodas	362	264	-27,1
4606	Telšiai–Lieplaukė–Plungė	200	222	11,0
4614	Žarėnai–Lieplaukė–Alsėdžiai	62	66	6,5
4618	Sarakai I–Gedrimai–Žemaičių Kalvarija	118	58	-50,8

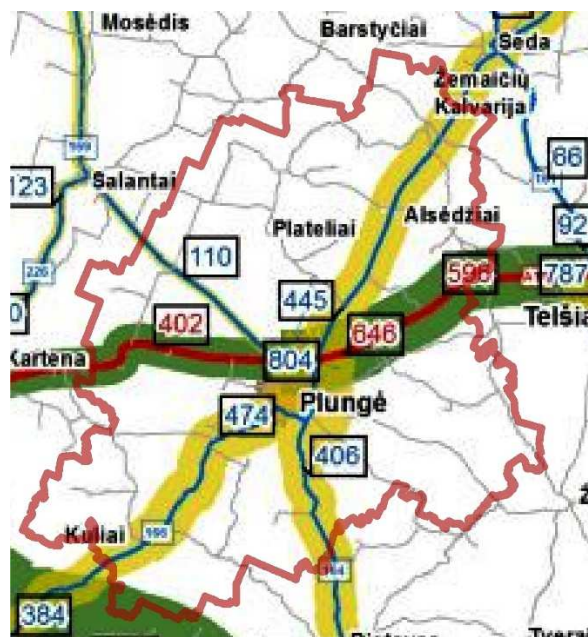
Šaltinis: Lietuvos automobilių kelių direkcija

Vidutinis metinis paros eismo intensyvumas magistraliniame kelyje siekia apie 4528 aut./parą, 1257-4530 aut./parą krašto keliuose. Rajoninės reikšmės keliuose transporto intensyvumas siekia apie 2000 aut./parą. Krovinio transporto eismas magistraliniame ir krašto keliuose sudaro iki 12 proc., nuo viso eismo.

Vidutinis metinis paros eismo intensyvumas augo tiek magistraliniame kelyje (12,1 proc.), tiek ir krašto keliuose (nuo 3,6 iki 6,2 proc.). Rajoniniuose keliuose VMPEI tendencijos nėra vienodos. Kiek daugiau nei pusėje kelių bendras eismo intensyvumo pokytis nesiekia 10 proc. Tačiau yra ir tokių kelių, kuriuose eismo intensyvumas pasikeitė ženkliai, pvz.: rajoniniuose keliuose Nr. 3236, Nr. 4618 VMPEI sumažėjo daugiau nei 50 proc., o kelyje Nr. 3237 padidėjo daugiau kaip 50 proc. Krovinio transporto srautas magistraliniame kelyje A11 sumažėjo 1,1 proc., tuo tarpu krašto keliuose stebimos krovinio transporto srauto augimo tendencijos, srautas augo nuo 0,9 iki 16,5 proc.

5.5.1. pav. Transporto priemonių vidutinis metinis paros eismo intensyvumas magistraliniuose ir krašto keliuose, 2016 m. (Šaltinis: Lietuvos automobilių kelių direkcija)

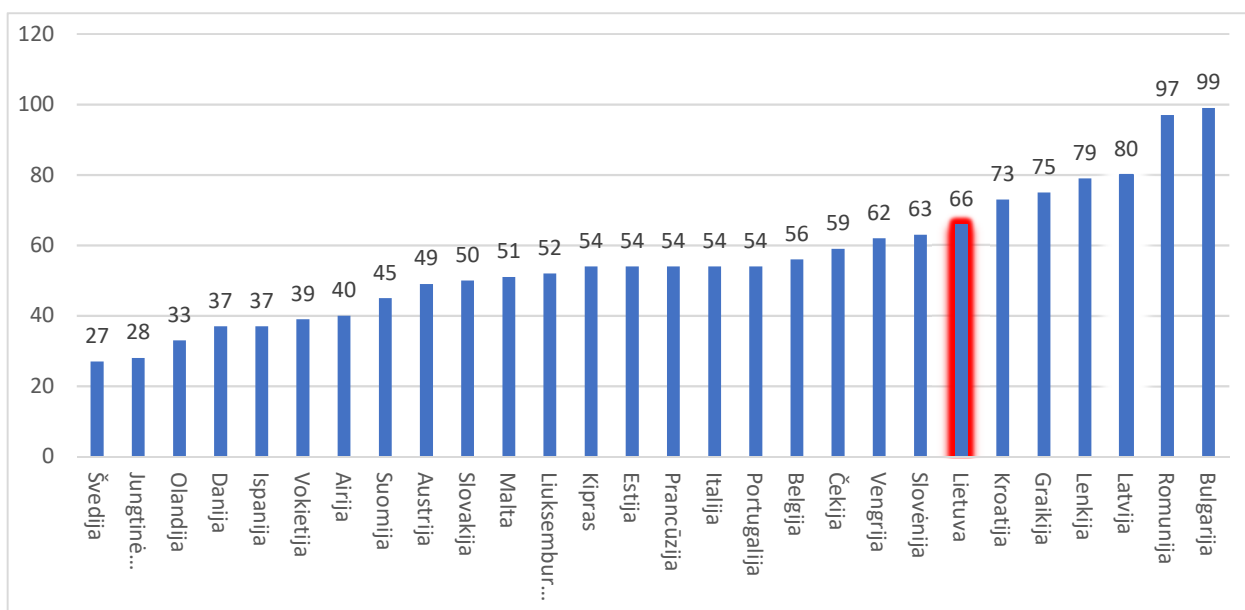

5.5.2. pav. Krovininio transporto priemonių vidutinis metinis paros eismo intensyvumas magistraliniuose ir krašto keliuose, 2016 m. (Šaltinis: Lietuvos automobilių kelių direkcija)

Analizuojant transporto sudėtį Plungės rajono keliuose aiškiai matyti, kad dominuoja lengvasis transportas, kuris sudaro daugiau kaip 85 proc. Didžiausi krovininio transporto srautai užfiksuoti magistraliniame kelyje A11, bei krašto kelyje Nr. 164. Lyginant transporto srautų rodiklius Lietuvoje matyti tendencija, kad didesnės reikšmės keliuose, tiek bendro, tiek ir krovininio transporto srautai auga sparčiau.

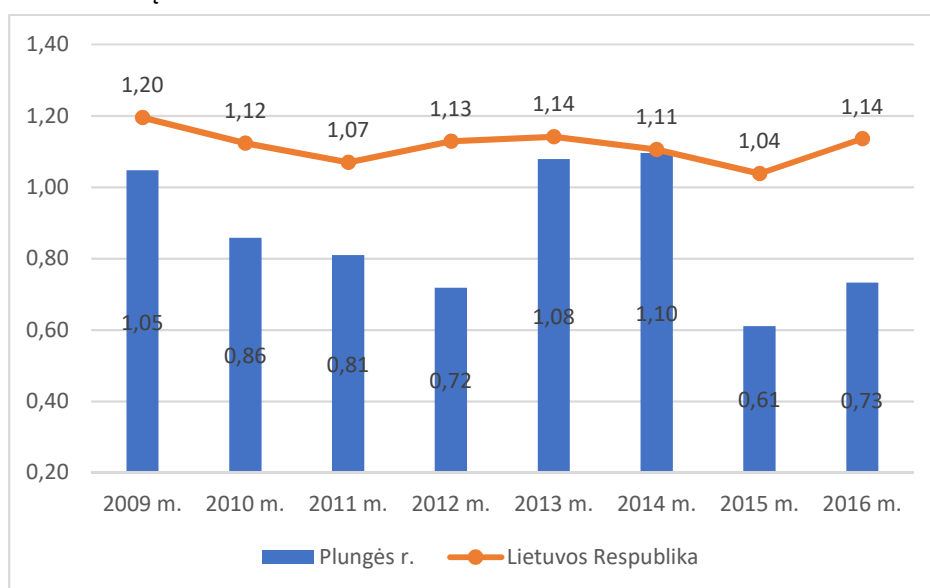
5.6. AVARINGUMO ANALIZĖ

Didelis eismo įvykių, sužeistųjų ir žuvusiųjų skaičius keliuose ir gatvėse šiuo metu yra vienas svarbiausių prioritetų sprendžiant susisiekimo infrastruktūros problemas. Remiantis Europos Komisijos teikiamais duomenimis, 2016 m. žuvusiųjų skaičius tenkantis 1 mln. gyventojų Lietuvoje siekia 66, t.y. 27 proc. mažiau nei 2015 m. Šiuo metu Lietuva užima 7 vietą Europoje pagal žuvusiųjų skaičių. Nors Lietuvoje avaringumas per pastaruosius dešimt metų sumažėjo per pusę, tarp Europos šalių Lietuva vis dar užima aukštą poziciją.

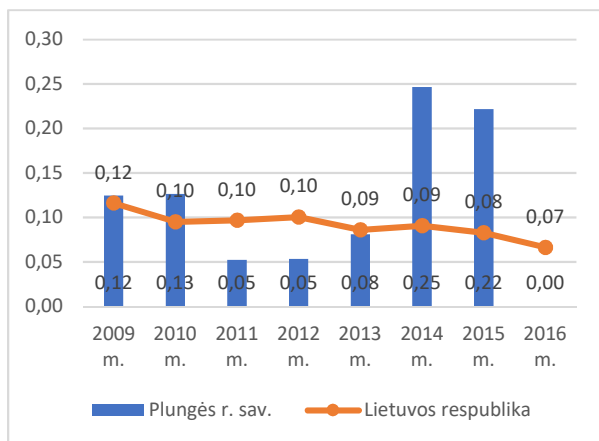
5.6.1. pav. Žuvusiųjų skaičius tenkantis 1 mln. gyventojų Lietuvoje ir kitose Europos Sąjungos šalyse 2016 m. (Šaltinis: Europos komisijos CARE duomenų bazė)

Lietuvos statistikos departamento duomenimis 2016 metais Plungės rajono savivaldybėje buvo sužeisti 35 asmenys. Per paskutinius metus buvo fiksuojamas įskaitinių eismo įvykių skaičiaus augimas. Visu analizuojamu laikotarpiu, Plungės rajono įskaitinių eismo įvykių skaičius buvo mažesnis už šalies vidurkį.

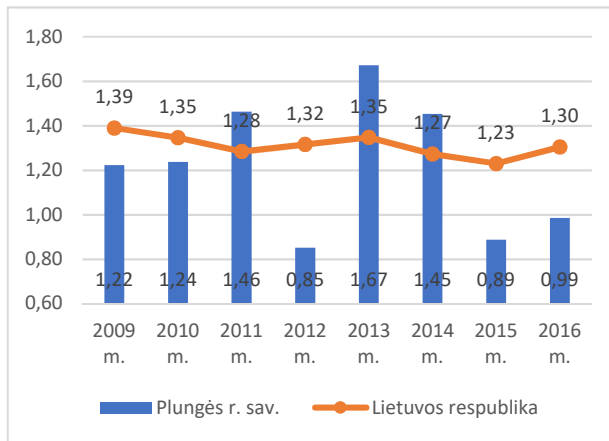

5.6.2. pav. Įskaitiniai eismo įvykiai 1000 gyventojų (Šaltinis: Statistikos departamentas)

Rajone įskaitinių eismo įvykių skaičius kinta netolygiai – tai didėja tai mažėja. Tai rodo, kad avaringumas ne tendencingai mažėja, o yra labai priklausomas nuo įvairių aplinkybių, nėra taikoma vieninga saugumą gerinančių priemonių sistema, kuri užtikrintų eismo saugumo nuolatinį gerėjimą. Didžiausias analizuojamu laikotarpiu sužeistųjų skaičius buvo fiksuojamas 2013 m. (62 sužeistieji), o žuvusiųjų skaičius 2014 m. (9 žuvę), žr. žemiau esančius paveikslus.

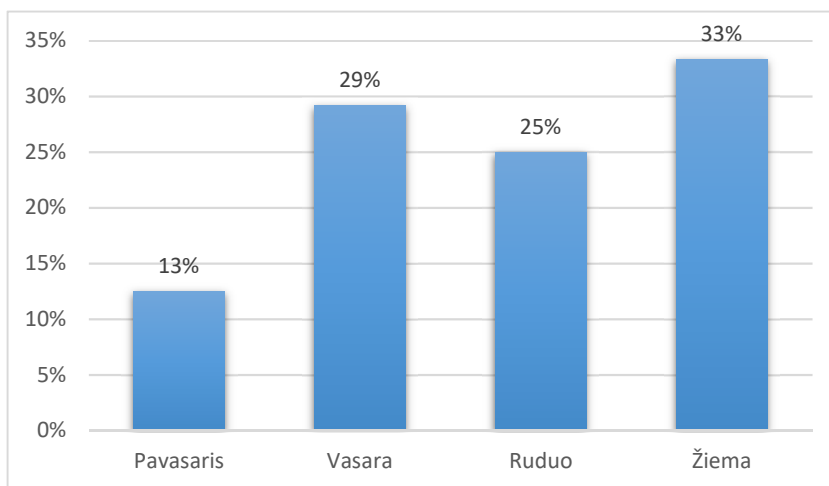
5.6.3. pav. Žuvusieji eismo dalyviai, tūkst. gyv. (Šaltinis: Statistikos departamentas)

5.6.4. pav. Sužeistieji eismo dalyviai, tūkst. gyv. (Šaltinis: Statistikos departamentas)

Lietuvos automobilių kelių direkcija, Plungės rajone išskyrė vieną karšto kelią Nr. 166 (Plungės-Vežaičiai) ir įvardino kaip vieną avaringiausių kelių rajone. Minėtame kelyje 2016 metais įvyko 6 eismo įvykiai, kurių metu buvo sužeisti 8 žmonės. Plungės rajone juodųjų dėmių nėra.

Taip pat pastebima, kad metų laikų sezono pokyčiai turi įtakos ir eismo įvykių atsiradimui. Priklausomai nuo sezono keičiasi automobilių, pėsčiųjų ir dviratininkų eismo intensyvumas, eismo dalyvių kiekis ir pasiskirstymas. Šiltuoju sezonu metu gyventojai linkę daugiau keliauti pėsčiomis, važinėti dviračiu, todėl vasara avaringumo rodikliai išauga. Šaltuoju metu laiku avaringumui didelę įtaką daro vis kintančios oro sąlygos dėl kurių pablogėja eismo sąlygos.

5.6.5. pav. Eismo įvykių pasiskirstymas pagal metų laikus. (Šaltinis: Plungės rajono policijos komisariato duomenimis)

Šiandien nepakanka standartinių, visiems įprastų saugaus eismo gerinimo priemonių, būtina Europos Bendrijos mastu diegti naujas saugaus eismo technologijas, įgyvendinant saugaus eismo programas. Šiose programose turi būti akcentuojami trys kartiniai elementai: eismo dalyvių elgesys, transporto priemonių saugumas ir kelių infrastruktūra. Pastarųjų metų eismo įvykių statistikos analizė

rodo, kad apie 80 proc. eismo įvykių Lietuvoje įvyksta dėl žmogaus (eismo dalyvio) kaltės, todėl į saugaus eismo užtikrinimo procesą turi būti plačiau įtraukiama visuomenė.

Avaringumo problemos turi būti sprendžiamos visais valstybės lygiais. Saugiam eismui užtikrinti taikomos įvairios priemonės, kurios leistų mažinti avaringumą ir su juo susijusias skaudžias pasekmes. Saugaus eismo sistemą sudaro teisinės, inžinerinės ir švietėjiškos priemonės.

Teisinės saugumo priemonės. Saugaus eismo priemonių diegimas ir eismo organizavimas yra reglamentuojamas daugeliu teisės aktų, bet svarbiausi iš jų Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymas, kuris nustato eismo saugumo automobilių keliais teisinius pagrindus Lietuvos Respublikoje. Kitas labai svarbus dokumentas yra Kelių įstatymas, kuris nustato automobilių kelių plėtojimo, priežiūros ir naudojimosi jais teisinius pagrindus, taip pat svarbios yra Kelių eismo taisyklės, kurios nustato eismo keliais tvarką visoje Lietuvoje, apibrėžiamos eismo dalyvių pareigos, eismo reguliavimo signalai ir pan.

Inžinerinės saugaus eismo priemonės. Gatvėse ir keliuose taikomos šios inžinerinės eismo saugumo priemonės:

- Kelio ženklai;
- Dangos ženklinimas;
- Eismo reguliavimas šviesoforais;
- Pėsčiųjų perėjos su kryptiniu apšvietimu;
- Reguluojamos šviesoforu pėsčiųjų perėjos;
- Išmanieji šviesoforai;
- Saugumo salelės;
- Iškilios pėsčiųjų perėjos;
- Apsauginės pėsčiųjų tvorelės.

Šiuo metu kai kurios iš šių inžinerinių eismo priemonių taikomos labai minimaliai, reikėtų galvoti apie platesnį šių priemonių taikymą, atsižvelgiant į eismo įvykių tendenciją. Ypatingai reikėtų atkreipti dėmesį į eismo įvykius, kurie įvyksta nereguliuojamose pėsčiųjų perėjose. Taip pat, kaip eismo saugumo priemonės gali būti traktuojamos ir vaizdo kameros. Vaizdo kameros padeda aiškintis nusikaltimus, įvykusius viešosios tvarkos pažeidimus.

Švietėjiškos saugaus eismo priemonės. Būtina aktyviai prisidėti prie:

- Lietuvos automobilių kelių direkcijos vykdomo projekto „Saugokime vieni kitus kelyje“;
- Organizuoja konkursą bendruomenėms „Eismo saugumas bendruomenėje“;

Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos nuo 2003 m. turi Lietuvos policijos simbolį – šunį vardu Amsis. Jis organizuoja renginius mokymo įstaigose, dalyvauja renginiuose, moko vaikus saugaus elgesio, atidumo kelyje.

5.7. PAKELĖS APTARNAVIMO INFRASTRUKTŪRA

Šiuo metu Plungės rajone veikia 10 degalinių: Truikių k., Plungės m., M. Mostaičių k., Platelių mstl. Daugelyje degalinių prekiaujama visų pagrindinių rūšių kuru. Šiuo metu rajono teritorijoje degalinių tinklas yra gerai išvystytas tik magistraliniame kelyje A11 Šiauliai–Palanga ir Plungės mieste.

5.7.1. lentelė. Degalinės Plungės rajone

Nr.	Vieta	Pavadinimas	Kuras	Plovykla
1	Truikių k. Plungės r.	Circle k	Visos kuro rūšys	Nėra
2	J. Tumo-Vaižganto g. 102, Plungės m.	Lukoil Baltija	Visos kuro rūšys	Nėra
3	Dariaus ir Girėno g. 31, Plungės m.	Milda	Visos kuro rūšys	Nėra

4	Lentpjūvės g. 10, Plungės m.	Suskystintos dujos	Suskystintos dujos	Nėra
5	Stoties g. 7C, Plungės m.	Karseda	Visos kuro rūšys	Nėra
6	Mažieji Mostaičiai, Plungės r.	Alginora	Visos kuro rūšys	Nėra
7	Plateliai, Plungės r.	Baltic Petroleum	Visos kuro rūšys	Nėra
8	Lentpjūvės g. 24, Plungės m.	Palska	Visos kuro rūšys	Nėra
9	Žaltakalnio g. 10, Plungės m.	Palska	Visos kuro rūšys	Nėra
10	Stoties g. 17, Plungės m.	Juorega	Visos kuro rūšys	Nėra

Atsižvelgiant į tai, kad elektrą naudojančių transporto priemonių skaičius Lietuvoje auga, o transporto priemonės juda visoje Lietuvos teritorijoje, būtina užtikrinti reikiamos infrastruktūros plėtrą. Plungės rajone nėra nei vienos elektromobilių įkrovimo stotelės, todėl elektromobilių savininkams sunku planuoti maršrutus. Atsižvelgiant į tai, kad didžiuosiuose miestuose reikalinga infrastruktūra jau yra sukurta ir yra vystoma kur kas greičiau nei mažesniuose miestuose, reikalinga plėsti įkrovimo stotelių tinklą į jį įtraukiant kuo daugiau skirtingų šalies miestų. Tokiu būdu bus užtikrinti elektromobilių naudotojų, kurie šias transporto priemones naudos ir keliaudami iš vieno miesto į kitą, galimybes patogiai pasiekti kelionės tikslą.

5.8. VIEŠASIS IR BEMOTORIS TRANSPORTAS

Viešasis transportas yra modernus asmenų vežimo būdas, kai naudojamos transporto priemonės, galinčios vežti didelį skaičių žmonių per trumpą laiką. Taip sprendžiamos gyventojų mobilumo, aplinkosaugos, spūsties keliuose problemos. Todėl, kaip ir kiekviena kita viešoji paslauga, viešasis transportas turi tenkinti atitinkamus kokybės, saugumo, prieinamumo ir kitus reikalavimus. Sėkmingą viešojo transporto darbą didžia dalimi lemia šiuolaikinės ir naujos transporto priemonės.

Licencijos aptarnauti vietinio susisiekimo maršrutus yra išduotos savivaldybės valdomam vežėjui UAB „Plungės autobusų parkas“, bei 3 privatiems vežėjams: UAB „Keliavežys“, UAB „Mivada“, UAB „Translama“. UAB „Plungės autobusų parkas“ neturi pakankamai pajėgumų aptarnauti visus maršrutus, todėl yra sudaromos transporto priemonių ir vairuotojų nuomos sutartys su privačiomis įmonėmis. Privatūs vežėjai daugiausiai aptarnauja priemiestinius maršrutus. Keturių vežėjų buvimas vienoje rinkoje sudaro sąlygas konkurencijai, o tai yra naudinga viešuoju transportu besinaudojančiai visuomenei, tačiau tuo pačiu apsunkina viešojo transporto sistemos vystymui reikalingų sprendimų priėmimą.

Plungės rajone veikia 37 maršrutai (5 miesto ir 32 priemiestiniai). Dalis priemiestinių autobusų tvarkaraščių yra pritaikyti moksleivių vežimui į mokyklas, todėl moksleivių atostogų metų maršrutų tvarkaraščiai yra keičiami ir pritaikomi prie pasikeitusio keleivių srauto.

5.8.1. lentelė. Plungės rajono viešojo transporto maršrutai

Maršruto Nr.	Miesto maršruto pavadinimas	Maršruto Nr.	Miesto maršruto pavadinimas
1	Varkaliai – Glaudžiai (miesto)	13d	Plungė – Žemaičių Kalvarija
2	Stotis – Naujosios kapinės (miesto)	13e	Plungė – Plateliai
3	Ligoninė – Vičiūnai (miesto)	13f	Plungė – Žemaičių Kalvarija
4	Ligoninė – Prūsaliai – Linelis (miesto)	14	Plungė – Šateikiai
5	Ligoninė – Stotis – Truikiai (miesto)	14a	Plungė – Šateikiai
6	Plungė – Rietavas	14b	Plungė – Šateikiai – Seleniai – Papieviai
6a	Plungė – Rietavas per Daugėdus	15	Plungė – Plateliai – Dovainiai
7	Plungė – Plateliai per Šateikius	16	Plungė – Kuliai
8	Plungė – Alsėdžiai	16a	Plungė – Kuliai
8a	Plungė – Alsėdžiai per Jogaudus	16b	Plungė – Mižuikiai
9	Plungė – Zalepūgai	16c	Plungė – Juodeikiai
10	Plungė – Plateliai – Gintališkė – Gilaičiai	16d	Plungė – Gargždai

Maršruto Nr.	Miesto maršruto pavadinimas	Maršruto Nr.	Miesto maršruto pavadinimas
10a	Plungė – Plateliai – Gilaičiai – Gintališkė	17	Plungė – Karklėnai - Čiuželiai
11	Plungė – Plateliai	18	Plungė – Aleksandravas
13	Plungė – Žemaičių Kalvarija - Šarnelė	19	Plungė - Keturakiai
13a	Plungė – Skurvydai – Plateliai – Pučkorai - Šarnelė	19a	Plungė – Purvaičiai
13b	Plungė – Plateliai – Žemaičių Kalvarija	19b	Plungė – Purvaičiai
13c	Plungė – Plateliai – Žemaičių Kalvarija	19c	Plungė – Paminėjus - Kontaučiai
		20	Plungė - Medingėnai

Šaltinis: UAB „Plungės autobusų parkas“ duomenys.

Mieste visų maršrutų tvarkaraščiai yra derinami tarpusavyje, kas palengvina ir sutrumpina keleivių keliones. Toliau nuo Plungės miesto esančias teritorijas aptarnaujantys maršrutai baigia savo kelionę Plungės miesto autobusų stotyje. Rajono gyventojų intensyviausi savaitgaliniai ryšiai su rajono centru – Plunge bei Telšiais, Rietavu ir Mažeikiais.

Pagal gyventojų apklausos rezultatus buvo nustatyta, kad viešuoju transportu gyventojai atlieka tik apie 7 proc. savo kelionių (duomenų šaltinis Plungės miesto darnaus judumo planas). Lietuvos statistikos departamento duomenimis Plungės r. savivaldybėje vidutiniškai vienam gyventojui tenka apie 6 keliones vietiniu viešuoju transportu. Pagal statistikos departamento duomenis, 2015 m. autobusais buvo pervežta apie 428 tūkst. keleivių, t.y. 5 procentais daugiau nei 2014 m. Keleivių pervežimas tolimojo susisiekimo maršrutais tendencingai mažėja, t.y. gyventojai renkasi alternatyvias transporto priemones. Panaši situacija fiksuojama ir priemiestinio bei miesto susisiekimo maršrutuose.

5.8.2. lentelė. Keleivių pervežimas autobusai, tūkst.

	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.
Reguliarus reisas	403,3	384,3	410,8	381,4	369
Tolimojo susisiekimo maršrutas	51,9	40,1	40,4	40,6	37,2
Vietinio (priemiestinio) susisiekimo maršrutas	75,5	69,9	186,4	157,9	138,7
Vietinio (miesto) susisiekimo maršrutas	275,9	274,4	184	182,9	193
Užsakomasis reisas	22,8	32,5	18,4	24,2	59,4
Pervežta iš viso:	426,1	416,8	429,6	405,5	428,3

Šaltinis: Statistikos departamentas

Siekiant didinti viešuoju transportu atliekamų kelionių skaičių yra labai svarbu užtikrinti greitą ir patogų susisiekimą. Taip pat būtina keisti gyventojų judumo įpročius ir gerinti sąlygas viešojo transporto keleiviams. Viešojo transporto paslaugų kokybę ir populiarumą lemia 5 kriterijai, t.y. patogumas, komfortas, prieinamumas, saugumas ir aplinkosauga:

Patogumas - tai optimaliai parinkti maršrutai, pakankamas aptarnaujančių maršrutų dažnis, geras viešojo transporto maršrutų pasiekiamumas ir greitis. Iki šiol planavimo darbai pakeičiant atskirus maršrutus ar infrastruktūros elementus daugiausiai buvo vykdomi atsižvelgiant į gyventojų skundus, bet neatsižvelgiant į šių pokyčių įtaką visai viešojo transporto sistemai.

Komfortas – tai patogios ir greitos transporto priemonės bei laukimo aikštelės. Šis kriterijus tiesiogiai susijęs su finansavimu, tačiau dėl ribotų viešojo transporto sistemą finansuojančių savivaldybių resursų, viešojo transporto sektorius keičiasi palengva. Ypatingas dėmesys turi būti teikiamas autobusų stotelių įrengimui, jų apšvietimui, pėsčiųjų perėjų įrengimui, nes tai yra padidintos eismo rizikos zonos.

Prieinamumas – tai detaliai parengta ir lengvai prieinama informaciją apie viešojo transporto maršrutų tinklą ir jo tvarkaraščius, sudarytos galimybės naudotis viešuoju transportu net ir mažas pajamas gaunantiems gyventojams.

Saugumas – tai mažas avarijų skaičius su viešuoju transportu, saugumo užtikrinimas stotelėse laukiantiems žmonių. Atsižvelgiant į Lietuvos eismo nelaimių statistiką su viešuoju transportu, saugumas negali būti kliūtis Lietuvos miestų gyventojams renkantis viešąjį transportą.

Aplinkosauga – tai mažesnė aplinkos tarša transporto priemonių išmetamomis dujomis ir keliamu triukšmu, mažiau transporto priemonėmis apkrauta susisiekimo infrastruktūra. Visa tai gali įgyvendinti gerai suplanuota su optimaliai parinktu maršrutų dažniu viešojo transporto sistema, kuri būtų patraukli miesto gyventojams.

Plungės autobusų parke vyrauja daugiau nei 15 metų senumo transporto priemonės, kurios sudaro apie 80 proc. viso parko. Tokie autobusai neatitinka šiuolaikinės transporto priemonės įvaizdžio, netenkina šiuolaikinio keleivio poreikių, yra nusidėvėję ir neekonomiški. Didėjant transporto priemonių amžiui, kartu didėja ir jų eksploataavimo kaštai (didėja kuro sąnaudos, reikalingi dažnesni remonto ir aptarnavimo darbai), todėl verta pagalvoti apie autobusų parko atnaujinimą.

UAB „Plungės autobusų parkas“ duomenimis, Plungės autobusų parką sudaro 14 autobusų. Visi autobusai naudoja vieną degalų rūšį – dyzelinį kurą. Žemagrindžiai autobusai sudaro apie 60 proc. (8 vnt.) viso autobusų parko. Iš 14 transporto priemonių 11 yra pritaikytos žmonių su negalia poreikiams. Autobusų, kurie būtų pritaikyti dviračių pervežimui šiuo metu nėra.

Plungės rajono savivaldybės taryba yra patvirtinusi tokius keleivių vežimo reguliaraus vietinio (miesto ir priemiesčio) susisiekimo autobusų maršrutais tarifus:

- už važiavimo miesto maršrutais vienkartinį bilietą – 0,38 Eur.
- nuolatinio bilieto važiuoti miesto autobusais darbo dienomis kaina mėnesiui – 9,85 Eur.
- nuolatinio bilieto važiuoti miesto autobusais kaina visam mėnesiui – 14,48 Eur.
- nuolatinio bilieto moksleiviams važiuoti miesto autobusais visam mėnesiui – 2,03 Eur.
- priemiesčio maršrutuose už 1 km. – 0,075 Eur.
- Tarpemiesčio maršrutuose – 0,07 Eur.

Skatinant visuomenę naudotis viešuoju transportu svarbi yra ir bilietų Sistema, todėl tikslinga sukurti lengvai suprantamą sistemą su koncentruotais maršrutais, kuri leistų keleiviams keisti transporto priemones neperkant naujo bilieto.

Bemotoris transportas. Esami pėsčiųjų ir dviračių takai yra įrengti epizodiškai ir nesukuria rišlios bemotorio transporto susisiekimo sistemos, t.y. Plungės rajonas neturi suformuoto dviračių ir pėsčiųjų takų tinklo. Plungės rajone įrengti du dviračių takai: Dviračių takas aplink Platelių ežerą (24 km), Plungės miesto atsiradimo istorija (10 km). Plungės miesto ir jo prieigų transporto srautų ir infrastruktūros specialiajame plane buvo numatyta suformuoti dviračių takų pagrindinį tinklą, kuris galėtų užtikrinti bazinius susisiekimo poreikius ir būtų kaip pagrindas smulkesnių lokalių dviračių trasų plėtojimui. Šis tinklas turėjo būti suformuotas iš 31,6 km dviračių trasų, tačiau iš esmės dėl lėšų trūkumo nebuvo plėtojamas.

Plungės rajone susisiekimo dviračiais potencialas nėra išnaudotas, jais atliekama apie 2,5 proc. kelionių. Kad gyventojai važinėtu dviračiais turi būti įgyvendintas teritorijų planavimo dokumentuose numatytas dviračių tinklo karkasas, įrengtos dviračių stovėjimo vietos. Siekiant užtikrinti eismo saugumą bei dviratininkų važiavimo sąlygoms gerinti, būtina įrengti atskirus dviračių takus valstybinės reikšmės keliuose, miestų ir miestelių pagrindinėse gatvėse, rekreacinėse teritorijose. Susisiekimo poreikis gali būti sėkmingai realizuotas dviračiais, visų pirma, nedideliuose miestuose, kaimuose. Laikoma, kad racionali dviračių panaudojimo riba yra 5 km, kuomet ji gali efektyviai konkuruoti su kitomis transporto priemonėmis.

5.9. IŠVADOS

- Plungės rajonas pagrindinius transportinius ryšius su kitais regionais realizuoja automobilių keliais ir geležinkeliu;
- Plungės rajone yra 39 valstybinės reikšmės keliai, kurių bendras ilgis apie 382 km. Rajone valstybinės reikšmės kelių tinklas yra pakankamai tankus ir gerai išvystytas;
- Rajono valstybinės reikšmės kelių struktūroje vyrauja rajoninės reikšmės keliai, kurie sudaro apie 71 proc. viso valstybinės reikšmės kelių tinklo;
- Trečdalis Plungės rajone esančių valstybinės reikšmės kelių turi žvyro dangą;
- Vietinės reikšmės kelių ilgis savivaldybėje siekia apie 1436 km., tai sudaro apie 79 proc. viso rajono kelių. Vietinių kelių būklė yra prasta (žemi techniniai parametrai, kurie daugeliu atvejų neatitinka techninių reikalavimų);
- Automobilių kelių tinklas Plungės rajone tiek bendrais kiekybiniais rodikliais, tiek ir vertinant susisiekimo tarp stambesnių gyvenviečių galimybes, yra pakankamas ir užtikrina bendrą susisiekimo poreikį;
- Per Plungės rajoną eina Europos transporto IX geležinkelių koridoriaus atšaka IX B – linija nuo valstybės sienos su Lenkija per Vilnių, Kaišiadoris, Šiaulius, Telšius į Klaipėdą, kurio bendras ilgis 412,4 km (Plungės rajone – 31,0 km);
- Augantis automobilizacijos lygis Plungės rajono savivaldybėje, kuris 2016 m. siekė 430 lengvųjų automobilių 1 tūkstančiui gyventojų, rodo, kad vis didesnė gyventojų dalis keliones vykdo asmeniniais lengvaisiais automobiliais;
- Plungės rajono keliuose dominuoja lengvasis transportas, kuris sudaro daugiau kaip 85 proc.;
- Lietuvos automobilių kelių direkcija, Plungės rajone išskyrė vieną karšto kelią Nr. 166 (Plungės-Vežaičiai) ir įvardino kaip vieną avaringiausių kelių rajone. Minėtame kelyje 2016 metais įvyko 6 eismo įvykiai, kurių metu buvo sužeisti 8 žmonės. Plungės rajone juodųjų dėmių nėra;
- Plungės rajone nėra nei vienos elektromobilių įkrovimo stotelės, todėl elektromobilių savininkams sunku planuoti maršrutus. Ateityje būtina plėsti elektromobilių įkrovimo stotelių tinklą;
- Plungės rajone veikia 37 viešojo transporto maršrutai (5 miesto ir 32 priemiestiniai). Dalis priemiestinių autobusų tvarkaraščių yra pritaikyti moksleivių vežimui į mokyklas, todėl moksleivių atostogų metų maršrutų tvarkaraščiai yra keičiami ir pritaikomi prie pasikeitusio keleivių srauto;
- Viešuoju transportu gyventojai atlieka tik apie 7 proc. savo kelionių;
- Plungės autobusų parke vyrauja daugiau nei 15 metų senumo transporto priemonės, kurios sudaro apie 80 proc. viso parko;
- Esami pėsčiųjų ir dviračių takai yra įrengti epizodiškai ir nesukuria rišlios bemotorio transporto susisiekimo sistemos, t.y. Plungės rajonas neturi suformuoto dviračių ir pėsčiųjų takų tinklo;
- Plungės rajone susisiekimo dviračiais potencialas nėra išnaudotas, jais atliekama apie 2,5 proc. kelionių.

6. INŽINERINĖ INFRASTRUKTŪRA

6.1. VANDENTVARKA

Plungės rajono savivaldybės gyventojams, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugas teikia Plungės rajono savivaldybės įmonė UAB „Plungės vandenys“. Įmonės vienas iš tikslų - teikti kokybiškas vandens tiekimo, nuotekų tvarkymo paslaugas vartotojams, užtikrinant jų prieinamumą visiems gyventojams, įmonėms ir organizacijoms, patiriant mažiausias išlaidas ir padarant minimalią žalą aplinkai. UAB „Plungės vandenys“ kartu su Plungės rajono savivaldybės administracija, nuolat vykdo vandentvarkos sistemos plėtros bei atnaujinimo darbus.

Centralizuotomis geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugomis naudojosi 11956 vartotojai ir 460 abonentai (įmonės, organizacijos, veiklą vykdančys fiziniai asmenys). Daugiabučiuose gyvena 60,6 proc. vartotojų, kuriems centralizuotai tiekiamas vanduo ir surenkamos nuotekos, individualiuose namuose – 39,4 proc.

6.1. lentelė. Vartotojų skaičius Plungės rajone

Metai	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.	2016 m.
Namų valdų skaičius	11012	11126	11390	11610	11835	11956
1.Vartotojai, kuriems centralizuotai tiekiamas vanduo ir surenkamos nuotekos:	8404	8640	9171	9564	10002	10222
1.1. gyvenantys daugiabučiuose namuose	6345	6335	6336	6198	6198	6198
1.2. gyvenantys individualiuose namuose	2059	2305	2835	3366	3804	4024
2.Vartotojai, kuriems tiekiamas tik vanduo	2436	2317	2042	1863	1626	1523
3.Vartotojai, kuriems tik centralizuotai surenkamos nuotekos	172	169	177	183	207	211

Šaltinis: UAB „Plungės vandenys“

Vandentvarkos infrastruktūra gyvenamosiose vietovėse planuojama vadovaujantis galiojančiu Plungės rajono vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros specialiuoju planu (patvirtintas 2010 m. liepos 1 d. Plungės rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr.T1-143), Plungės miesto paviršinio vandens (lietaus kanalizacijos) surinkimo specialiuoju planu (patvirtintas 2013 m. sausio 31 d. Plungės rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T1-8). Perspektyvoje būtina atnaujinti Plungės rajono vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros specialųjį planą, kuriame būtų inventorizuota visa vandentvarkos infrastruktūra, identifikuoti tinklų ruožai, kuriuose įvyksta daugiausiai avarių, nustatomi infrastruktūros atnaujinimo prioritetai ir pan.

Taip pat būtina vykdyti sprendinių įgyvendinimo stebėseną, kurią reglamentuoja vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planų rengimo taisyklės (LR Aplinkos ministro 2014 m. lapkričio 6 d. įsakymas Nr. D1-885 (su vėlesniais pakeitimais)): „Patvirtinus planą, planavimo organizatorius arba jo įgaliotas asmuo, atlikdamas sprendinių įgyvendinimo stebėseną, nuolat kaupia ir analizuoja informaciją apie gyvenamųjų vietovių, kuriose renovuota/pastatyta geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūra ir (ar) jos sistemų skaičių, prisijungusių gyventojų ir gyventojų, kuriems sudaryta galimybė prisijungti prie naujai įrengtų geriamojo vandens tiekimo ir (ar) nuotekų tvarkymo infrastruktūros skaičių, investicijų poreikį, teritorijos raidos tendencijas ir jų įtaką plano sprendinių įgyvendinimui, parengia stebėsenos ataskaitą. Stebėsenos ataskaita rengiama už kiekvienus metus. Ataskaita turi būti parengta iki kitų metų sausio 31 dienos ir, ją parengus, skelbiama savivaldybės interneto svetainėje“.

6.1.1 Vandens tiekimas

Plungės rajono vartotojams tiekiamas tik požeminis gėlas vanduo, kuriame fiksuojamas padidintas geležies kiekis, kuris pašalinamas prieš pateikiant vandenį vartotojams. Geriamojo vandens kokybę kontroliuoja atestuota geriamojo vandens tyrimų laboratorija, kurioje vandens tyrimai atliekami vadovaujantis Lietuvos higienos norma HN 24:2003 „Geriamojo vandens saugos ir kokybės reikalavimai“.

Plungės rajono centralizuotą vandens tiekimo sistemą sudaro 35 vandenvietės, 53 arteziniai gręžiniai, 4 vandens pakėlimo stotys, 12 geriamo vandens gerinimo įrenginių, 11 vandens bokštų, 2 rezervuarai, 204 hidrantai ir 234,8 km vandens tinklų.

Rajone eksploatuojamų gręžinių našumas siekia apie 5856 tūkst. m³ vandens per metus. 2016 m. buvo pakelta apie 1,3 mln. m³ geriamo vandens. Daugiausiai vandens yra išgaunama Plungės miesto vandenvietėje – apie 1 mln. m³, t.y. apie 80 proc. nuo viso išgauto vandens rajone.

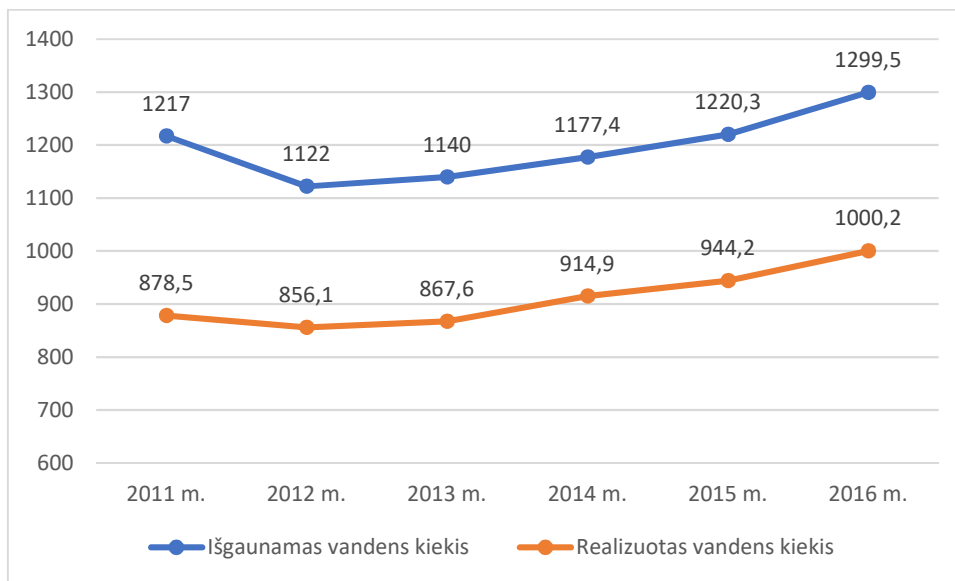
6.2. lentelė. Vandenviečių aptarnaujamos teritorijos ir išgaunamo vandens kiekiai

Eil. Nr.	Vandenvietė	Gręžinių skaičius	Išgauto vandens kiekis m ³	Aptarnaujama teritorija
1.	Plungės miesto vandenvietė	9	1058699	Plungės m., Noriškių k., Macenių k., Kaušėnų k., Prūsalių k., Varkalių k., Pakerų k., Babrungo k., Truikių k.
2.	Karklėnų k. vandenvietė	1	5860	Karklėnų k.
3.	Kulių mstl. vandenvietė	2	16570	Kulių mstl., Kumžaičių k.
4.	Stalgėnų k. vandenvietė	2	12710	Stalgėnų k.
5.	Milašaičių k. vandenvietė	1	5610	Milašaičių k.
6.	Babrungėnų k. vandenvietė	1	260	Babrungėnų k.
7.	Didvyčių k. vandenvietė	1	6770	Didvyčių k., Lieplaukalės k.
8.	Glaudžių k. vandenvietė	1	6500	Glaudžių k.
9.	Jovaiškės k. vandenvietė	1	2390	Jovaiškės k.
10.	Platelių mstl. vandenvietės	4	28860	Platelių mstl.
11.	Beržoro k. vandenvietė	2	1970	Beržoro k.
12.	Gintališkės k. vandenvietė	2	8550	Gintališkės k.
13.	Dovainių k. vandenvietė	1	2740	Dovainių k.
14.	Užpelkių k. vandenvietė	1	510	Užpelkių k.
15.	Gilaičių k. vandenvietė	1	540	Gilaičių k.
16.	Šateikių k. vandenvietė	2	14160	Šateikių k.
17.	Narvaišių k. vandenvietė	1	8510	Narvaišių k.
18.	Kadaičių k. vandenvietė	1	1220	Kadaičių k.
19.	Alksnėnų k. vandenvietė	1	3440	Alksnėnų k.
20.	Aleksandravo k. vandenvietė	2	10830	Aleksandravo k.
21.	Žlibinų k. vandenvietė	2	10820	Žlibinų k.
22.	Kantaučių k. vandenvietė Nr.1	1	2980	Kantaučių k.
23.	Kantaučių k. vandenvietė Nr.2	1	9770	
24.	Keturakių k. vandenvietė	1	2040	Keturakių k.
25.	Ž.Kalvarijos mstl. vandenvietė Nr.1	1	26660	Ž.Kalvarijos mst.
26.	Ž.Kalvarijos mstl. vandenvietė Nr.2	1	-	Ž.Kalvarijos mst.
27.	Ž.Kalvarijos mstl. vandenvietė Nr.3	1	2040	Ž.Kalvarijos mst.
28.	Gegrėnų k. vandenvietė	1	9450	Gegrėnų k.
29.	Alsėdžių k. vandenvietė Nr.1	1	15410	Alsėdžių k.
30.	Alsėdžių k. vandenvietė Nr.2	1	3910	
31.	Alsėdžių k. vandenvietė Nr.3	1	1070	
32.	Merkelių k. vandenvietė	1	2000	Merkelių k.
33.	Stanelių k. vandenvietė	1	9080	Stanelių k.
34.	Grumblių k. vandenvietė Nr. 1	1	4770	Grumblių k.
35.	Grumblių k. vandenvietė Nr. 2	1	2850	
IŠ viso:		53	1299549	

Šaltinis: UAB „Plungės vandenys“

2016 m. per parą vidutiniškai buvo išgaunama 3560 m³ vandens. Pastaraisiais metais išgaunamo vandens kiekis tendencingai auga, tam įtakos turėjo naujų vartotojų prisijungimai ir gamybinių įmonių veiklos apimčių didėjimas. 2016 metais geriamo vandens buvo realizuota apie 1 mln.m³. Dėl vykdomų vandentiekio tinklų infrastruktūros plėtros, įmonių gamybinės apimtys padidėjimo, geriamojo vandens 2016 m. buvo realizuota 5,6 proc. daugiau negu 2015 metais. Išgauto ir realizuoto vandens kiekiai pateikti žemiau esančiame paveiksle.

Vandens suvartojimas pasiskirsto taip: 53,6 proc. - gyventojams, 46,4 proc. - įmonėms ir organizacijoms. Vienas aptarnaujamos teritorijos gyventojas savo namų ūkyje vidutiniškai suvartojo 52,1 litrus vandens per parą.

6.1. pav. Išgauto ir realizuoto vandens kiekiai, 2011-2016 m., tūkst.m³ (Šaltinis: UAB „Plungės vandenys“)

2016 m. buvo neapskaityta apie 300 tūkst. m³ vandens, kas sudaro apie 23 proc. viso išgauto vandens kiekio. Vandens netektys susidaro dėl pasenusių ir susidėvėjusių vidaus ir išorės vandentiekio tinklų, skaitiklių poveikio įvairiomis mechaninėmis priemonėmis. Taip pat, dalis vartotojų ne laiku deklaruoja vandens suvartojimą.

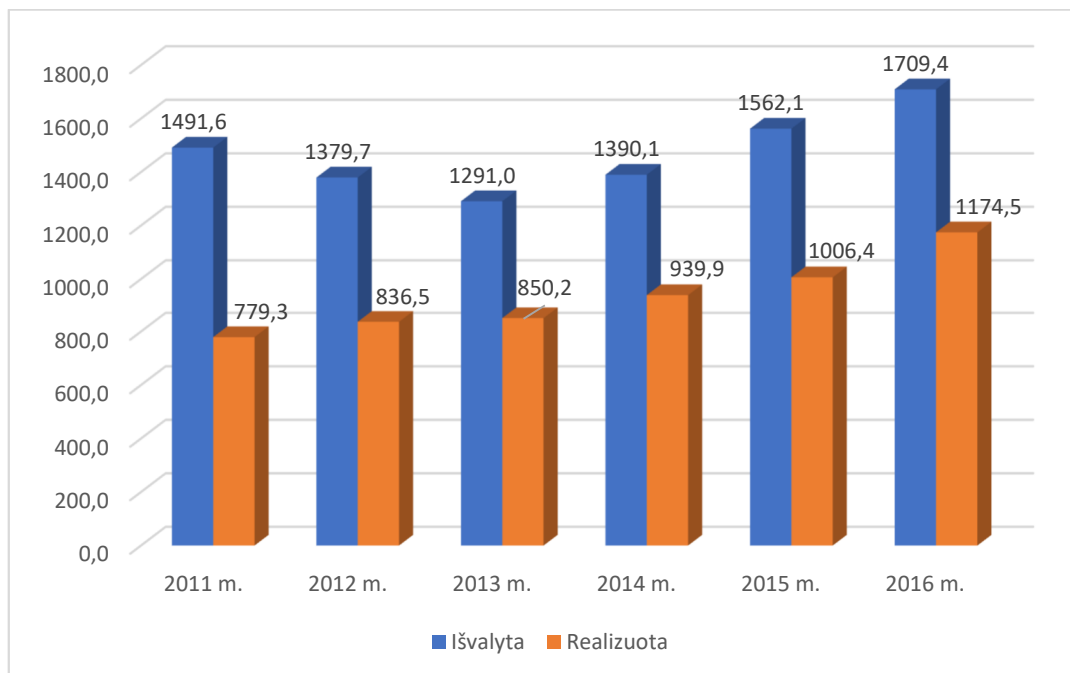
Šiuo metu vandentiekos infrastruktūra yra susidėvėjusi. Per 2016 metus įvyko 168 vandentiekio avarijos. Ateityje būtina atnaujintą visą susidėvėjusią vandentiekos infrastruktūrą ir užtikrinti patikimą vandens tiekimą.

6.1.2 Nuotekų tvarkymas

Plungės rajone eksploatuojamos 83 nuotekų perpumpavimo stotys, 15 nuotekų valymo įrenginių ir 199,4 km nuotekų tinklų. Centralizuota nuotekų tvarkymo sistema yra įrengta Plungės mieste, Platelių, Aleksandravo, Kantaučių, Karklėnų, Milašaičių, Narvaišių, Stalgėnų, Žlibinų, Stanelių, Šateikių, Gegrėnų, Kulių, Alsėdžių ir Ž. Kalvarijos gyvenamosiose teritorijose. Stambiausia nuotekų surinkimo sistema yra išvystyta Plungės mieste, prie kurios yra prisijungę didžioji dalis miesto gyventojų. Teritorijose, kuriose nėra išplėtotą centralizuota nuotekų surinkimo sistema, gyventojai buitines nuotekas tvarko individualiai.

Didžiąją nuotekų tinklų dalį sudaro keramikiniai ir gelžbetoniniai vamzdynai, kurie pakloti prieš 30 ir daugiau metų. Dėl vamzdžių įlūžimų, įtrūkimų, nelanksčių sandūrų vamzdynai užsikemša, vyksta grunto vandens ir nuotekų infiltracija ir eksfiltracija. Šiuo metu infiltracija į nuotekų tinklus siekia daugiau nei 30 proc. 2016 metais nuotekų tinklų avarinė tarnyba likvidavo 1363 kanalizacijos avariją (tinkluose – 699, daugiabučiuose – 664). Siekiant sumažinti infiltraciją, būtina nuolat vykdyti sudėvėjusių nuotekų tinklų atnaujinimą/renovaciją.

2016 m. buvo surinkta ir išvalyta apie 1709 tūkst. m³, realizuota apie 1174 tūkst. m³ buitinių nuotekų. Pastaraisiais metais nuotekų realizavimo apimtys padidėjo apie 14 proc. palyginus su 2015 m. realizacija (žr. žemiau esančią lentelę).

6.2. pav. Išvalytų ir realizuotų nuotekų kiekiai, tūkst.m³ (Šaltinis: UAB „Plungės vandenys“)

Plungės miesto, Varkalių, Noriškių, Prūsalių, Kaušėnų ir Babrungo k. nuotekos surenkamos ir išvalomos Varkalių k. esančioje Plungės miesto nuotekų valykloje. 2016 m. visos nuotekos atitiko Lietuvos Respublikos Aplinkos Ministerijos nustatytus normatyvus ir buvo išleistos į Mažosios Sruojos upę.

Paviršinių (lietaus) nuotekų surinkimo sistema įrengta pagrindinėse Plungės miesto gatvėse. Likusiose teritorijose paviršinės (lietaus) nuotekos nevedamos drenažo sistemomis arba tiesiog infiltruojamos į gruntą. Perspektyvoje būtina plėsti ir modernizuoti paviršinių (lietaus) nuotekų sistemą.

UAB „Plungės vandenys“ 2017 m. pasirašė sutartį su Lietuvos Respublikos Aplinkos projektų valdymo agentūra dėl projekto „Paviršinių nuotekų sistemų tvarkymas Plungės mieste“ finansavimo. Projektu numatoma rekonstruoti paviršinių nuotekų tinklus Rietavo - Minijos, Rietavo – Aušros - Čiurlionio – Laisvės gatvėse (1,286 km). Taip pat numatoma naujai nutiesti paviršinių nuotekų tinklus Kepyklos – Paupio - S. Daukanto, Dariaus ir Girėno, Lankos – Šaltinio - Taikos, Sukilėlių - A. Vaišvilos - Vaižganto, Paprūdžio - Birutės, M. Pečkauskaitės – Plechavičiaus - Mažosios Lietuvos gatvėse (4,619 km).

6.2. ELEKTROS ENERGIJOS TIEKIMAS

Plungės rajono savivaldybei, elektros energiją tiekia AB „Energijos skirstymo operatorius“ (trumpiau - ESO), kuri veiklą pradėjo 2016 m., sujungus AB LESTO ir AB „Lietuvos dujos“. ESO aptarnauja 1,6 mln. klientų visoje Lietuvoje, iš viso valdo 121,698 tūkst. km elektros linijų: 78,7 proc. jų sudaro elektros oro linijos, o 21,3 proc. – elektros kabeliai.

Plungės rajono savivaldybė elektros energiją gauna iš 330 kV ir 110 kV perdavimo tinklo per atitinkamos galios transformatorių pastotes. Plungės rajono savivaldybėje yra įrengta apie 45,76 km 330 kV elektros linijų ir apie 39,79 km 110 kV.

Siekiant didinti elektros energijos tiekimo patikimumą reikia:

- atnaujinti susidėvėjusius įrenginius;
- modernizuoti esamą elektros energijos skirstomąjį tinklą, keičiant susidėvėjusius įrenginius ir optimizuojant transformatorių galias;
- keisti susidėvėjusias orines linijas naujomis kabelinėmis linijomis;
- rekonstruoti ir plėsti miesto, gyvenviečių ir kaimų gatvių apšvietimo tinklą.

6.3. ŠILUMOS ŪKIS

Plungės rajone pagrindinis centralizuotos šilumos tiekėjas yra UAB „Plungės šilumos tinklai“, kuris teikia šilumą Plungės miesto ir rajono gyventojams. UAB „Plungės šilumos tinklai“ ne tik gamina šiluminę energiją, bet ir superka ją iš nepriklausomo šilumos gamintojo UAB „Plungės bioenergija“. Centralizuota šiluma vartotojams tiekama iš 14 katilinių, kuriose instaliuota apie 38,77 MW galia.

6.3. lentelė. Katilinių charakteristikos

Katilinės ar kogeneracinės elektrinės pavadinimas	Instaliuota galia, MW	Vidutinis katilinės apkrovimas, MW		Kuro rūšis
		Šildymo sezono metu	Šildymo sezono metu	
V. Mačernio g. katilinė, Plungės m.	23,81	9	1,5	Gamtinės dujos
Lentpiūvės katilinė, Plungės m.	10,93	5	0,8	Biokuras
Katilinė Šateikių km., Plungės r.	0,5	0,15		Biokuras
Katilinė Nr.1 Alsėdžių mstl., Plungės r.	0,64	0,25		Biokuras
Katilinė Nr.2 Alsėdžių mstl., Plungės r.	0,1	0,02		Biokuras
Katilinė Ž.Kalvarijos mstl., Plungės r.	0,9	0,48		Biokuras
Katilinė Ž.Kalvarijos mstl., Plungės r. (ambulatorija)	0,1	0,01		Biokuras
Katilinė Stalgėnų km., Plungės r.	0,4	0,19		Biokuras
Katilinė Kulių km., Plungės r.	0,1	0,05		Skystas kuras
Katilinė Vėjo g. Plungės m.	0,18	0,11	0,03	Gamtinės dujos
Katilinė Stanelių km., Plungės r.	0,2	0,05		Biokuras
Katilinė Prūsalių km., Plungės r.	0,07	0,03		Gamtinės dujos
Katilinė Platelių mstl., Plungės r.	0,8	0,45		Skystas kuras
Katilinė Gegrėnų km., Plungės r.	0,04	0,01		Biokuras
Iš viso:	38,77	15,8	2,33	

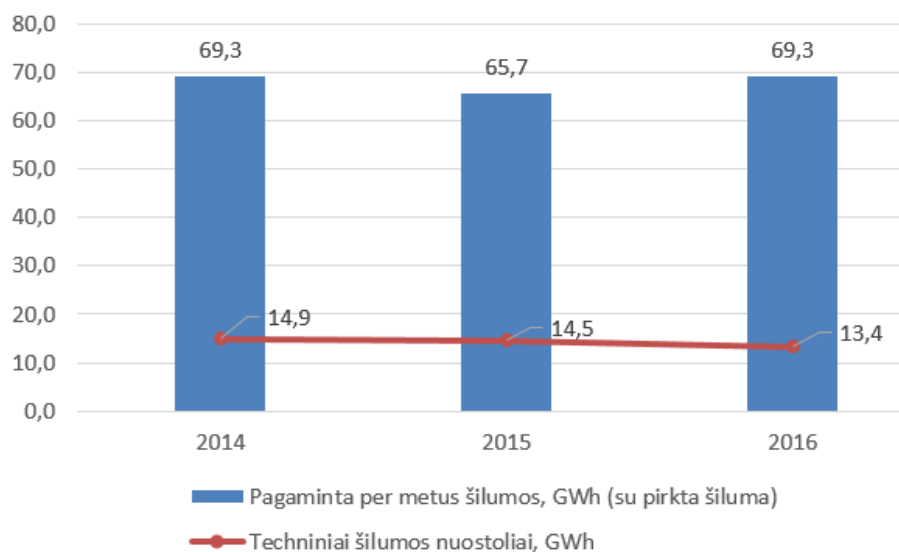
Šaltinis: UAB „Plungės šilumos tinklai“

Katilinėse instaliuotų katilų galia sudaro 38,77 MW. Vidutinis pagrindinių katilinių apkrovimas šildymo sezono metu siekia iki 9 MW, likusių mažų katilinių apkrovimas nesiekia 0,5 MW. Biokuras šilumos gamyboje sudaro apie 89 proc., gamtinės dujos apie 9 proc. viso sunaudojamo kuro. Techniniai šilumos nuostoliai centralizuotoje šilumos tiekimo sistemoje sudaro apie 16 proc. Vertinat kuro ir šilumos balansą, pastaraisiais metais fiksuojamas šilumos poreikio augimas ir techninių šilumos nuostolių mažėjimas. Minėti rodikliai rodo gerėjančią šilumos ūkio infrastruktūros būklę.

6.4. lentelė. Kuro ir šilumos balansas

Metai	2014	2015	2016
Pagaminta per metus šilumos, GWh (su pirktą šiluma)	69,337	65,651	69,267
Techniniai šilumos nuostoliai, GWh	14,938	14,534	13,371
Metinis biokuro suvartojimas, t.n.e	1747,6	1944,26	2069,53
Metinis gamtinių dujų suvartojimas, t.n.e	328,02	214,82	202,88
Metinis suskystintų naftos dujų suvartojimas, t.n.e	46,34	46,34	47,79
Metinis skysto kuro suvartojimas, t.n.e	11,55	12,59	12,59

Šaltinis: UAB „Plungės šilumos tinklai“

6.3. pav. Pagamintos šilumos kiekis ir techniniai nuostoliai, 2014-2016 m. (Šaltinis: UAB „Plungės šilumos tinklai“)

Plungės rajone centralizuota šiluma aprūpinami 146 daugiabučiai gyvenamieji namai (5548 butų), 46 individualūs namai ir 101 kitas vartotojas (savivaldybei priklausantys pastatai, įmonės, organizacijos).

Šilumos vartotojai per metus sunaudoja apie 42,7 tūkst. MWh šilumos patalpų šildymui ir apie 13,2 tūkst. MWh karšto vandens gamybai ir cirkuliacijai. Pagrindiniai šilumos vartotojai yra gyventojai, kurių šiluminės energijos poreikis šildymui ir karšto vandens gamybai sudaro apie 75 proc. viso šiluminės energijos poreikio.

6.5. lentelė. Šilumos energijos tiekimas skirtingoms vartotojų grupėms

Patiekta šilumos gyventojams šildymui	Patiekta šilumos gyventojams karštam vandeniui ruošti ir cirkuliacijai	Patiekta šilumos kitiems vartotojams
64146 MWh	38474 MWh	25721 MWh

Šaltinis: UAB „Plungės šilumos tinklai“

Plungės rajone yra įrengta ir eksploatuojama apie 26,3 km termofikacinių tinklų, kurių skersmuo siekia iki 600 mm. Karštas vanduo ruošiamas pas vartotojus įrengtuose šilumos punktuose arba individualiai. Visos kaimo katilinės yra sezoninės.

Dalis šilumos tiekimo tinklų yra įrengta prieš 20 ir daugiau metų, kurių būklė nėra gera, todėl tikslinga susidėvėjusius ir nepraeinamuose kanaluose įrengtus vamzdynus pakeisti bekanaliniais tinklais, kas padėtų palaikyti Plungės rajono šilumos ūkio sistemos gerą techninį stovį ir užtikrinti šilumos tiekimą mažiausiomis sąnaudomis.

6.4. DUJOTIEKIS PLUNGĖS RAJONE

Gamtinės dujos Plungės miestui tiekiamos iš Plungės dujų skirstymo stoties (DSS), kuriai nustatyta 200 m sanitarinė apsaugos zona. Nuo DSS vidutinio spaudimo dujotiekiu tiekiamos dujos Plungės miestui ir jo prieigoms. Dujofikuotose teritorijose sudarytos visos galimybės jas naudoti pramonės technologijai, patalpų šildymui ir pan.

Gamtines dujas šilumos gamybai naudoja centralizuotos šilumos tiekėjas UAB „Plungės šilumos tinklai“ ir individualūs gyvenamieji namai bei smulkios įstaigos, organizacijos. Esama dujotiekio schema leidžia dujofikuoti naujus objektus tiek iš vidutinio slėgio, tiek iš mažo slėgio dujotiekio. Dujų skirstymo tinklų techninis stovis geras.

Plungės rajone yra įrengta apie 24 km magistralinio dujotiekio tinklų ir apie 89 km skirstomojo dujotiekio tinklų.

6.5. TELEKOMUNIKACIJOS IR RYŠIAI

Ryšių infrastruktūrai priskiriama paštas ir telekomunikacijos. Telekomunikacijų infrastruktūra Lietuvoje yra pakankamai išplėtotą ir apima visą Lietuvos plotą. Lietuvos pašto tinklas yra vertinamas kaip plačiausias ir gerai veikiantis, o kartu apimantis įvairias paslaugas.

Stambiausios telekomunikacijų įmonės Lietuvoje yra Telia Lietuva AB, UAB Tele2, UAB „Bitė GSM“. Šios įmonės savo veiklą vykdo bei telekomunikacijų ir ryšių paslaugas teikia ir Plungės rajono savivaldybė gyventojams. Pagrindinis viešojo fiksuoto telefoninio ryšio operatorius Plungės rajone yra Telia Lietuva AB, kurio veikimo laukas apima visą savivaldybės teritoriją.

Mobilaus ryšio paslaugas mieste ir rajone teikia trys pagrindiniai operatoriai: UAB „Bitė Lietuva“, UAB „Omnitel“ ir UAB „Tele2“. Mobiliojo ryšio bokštai savo darbiniu lauku padengia visą savivaldybės teritoriją. Plungės rajono savivaldybėje mobilaus ryšio laukas yra stiprus ir patikimas.

Plungės rajono savivaldybėje, kaip ir visoje Lietuvoje, radijo ir televizijos laidų transliavimo paslaugas teikia VĮ „Lietuvos radijo ir televizijos centras“.

6.6. ATLIEKŲ TVARKYMAS

Plungės rajono savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo sistema apima komunalinių atliekų surinkimo, išvežimo, rūšiavimo, naudojimo ir šalinimo paslaugas visiems savivaldybės teritorijoje esantiems komunalinių atliekų turėtojams. Plungės rajono komunalinių atliekų tvarkymo sistema yra Telšių regiono atliekų tvarkymo sistemos dalis. Savivaldybė yra viena iš keturių UAB Telšių regiono atliekų tvarkymo centro akcininkių.

Komunalinių atliekų surinkimo paslaugą teikia atliekų tvarkytojas UAB „Valda“, kuris pagal nustatytą grafiką surenka ir transportuoja mišrias komunalines atliekas, antrines žaliavas, biologiškai skaidžias atliekas.

Plungės rajone atliekų surinkimo tvarką nustato Plungės rajono savivaldybės atliekų tvarkymo 2014-2020 metų planas (patvirtintas 2016 m. balandžio 27 d. tarybos sprendimu Nr. T1-4-107) ir Plungės rajono savivaldybės atliekų tvarkymo taisyklės (patvirtintas 2017 m. kovo 30 d. tarybos sprendimu Nr. T1-69).

Plungės miesto ir rajono atliekų surinkimo infrastruktūros plėtra vykdoma pagal Plungės rajono savivaldybės komunalinių atliekų aikštelių vietų išdėstymo schemą. Schemoje numatoma Plungės mieste prie daugiabučių namų įrengti 41 pusiau požeminę ir 3 antžeminės atliekų surinkimo aikšteles. Plungės rajono savivaldybės seniūnijose numatoma įrengti 1 pusiau požeminę ir 3 antžeminės atliekų surinkimo aikšteles. Kapinių teritorijose numatoma įrengti 19 pusiau požeminių atliekų surinkimo aikštelių.

6.7. IŠVADOS

- Centralizuotomis geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugomis naudojosi apie 11956 vartotojai. Daugiabučiuose gyvena 60,6 proc. vartotojų, kuriems centralizuotai tiekiamas vanduo ir surenkamos nuotekos;
- Vartotojams tiekiamas tik požeminis gėlas vanduo, kuriame fiksuojamas padidintas geležies kiekis;
- 2016 m. buvo pakelta apie 1,3 mln. m³ geriamo vandens. Daugiausiai vandens yra išgaunama Plungės miesto vandenvietėje – apie 1 mln. m³, t.y. apie 80 proc. nuo viso išgauto vandens rajone;
- 2016 m. buvo neapskaityta apie 300 tūkst. m³ vandens, kas sudaro apie 23 proc. viso išgauto vandens kiekio. Vandens netektys susidaro dėl pasenusių ir susidėvėjusių vidaus ir išorės vandentiekio tinklų, skaitiklių poveikio įvairiomis mechaninėmis priemonėmis. Taip pat, dalis vartotojų ne laiku deklaruoja vandens suvartojimą;
- Centralizuota nuotekų tvarkymo sistema yra įrengta Plungės mieste, Platelių, Aleksandravo, Kantaučių, Karklėnų, Milašaičių, Narvaišių, Stalgėnų, Žlibinų, Stanelių, Šateikių, Gegrėnų, Kulių, Alsėdžių ir Ž. Kalvarijos gyvenamosiose teritorijose;
- Didžiąją nuotekų tinklų dalį sudaro keramikiniai ir gelžbetoniniai vamzdynai, kurie pakloti prieš 30 ir daugiau metų. Dėl vamzdžių įlūžimų, įtrūkimų, nelanksčių sandūrų vamzdynai užsikemša, vyksta gruntinio vandens ir nuotekų infiltracija ir eksfiltracija. Šiuo metu infiltracija į nuotekų tinklus siekia daugiau nei 30 proc. Siekiant sumažinti infiltraciją, būtina nuolat vykdyti sudėvėjusių nuotekų tinklų atnaujinimą/renovaciją;
- Paviršinių (lietaus) nuotekų surinkimo sistema įrengta pagrindinėse Plungės miesto gatvėse. Likusiose teritorijose paviršinės (lietaus) nuotekos nevedamos drenažo sistemomis arba tiesiog infiltruojamos į gruntą. Perspektyvoje būtina plėsti ir modernizuoti paviršinių (lietaus) nuotekų sistemą;
- Plungės rajonas elektros energiją gauna iš 330 kV ir 110 kV perdavimo tinklo per atitinkamos galios transformatorių pastotes. Plungės rajono savivaldybėje yra įrengta apie 45,76 km 330 kV elektros linijų ir apie 39,79 km 110 kV;
- Siekiant didinti elektros energijos tiekimo patikimumą reikia: atnaujinti susidėvėjusius įrenginius, rekonstruoti transformatorines ir optimizuoti jų galias;
- Centralizuota šiluma vartotojams tiekama iš 14 katilinių, kuriose instaliuota apie 38,77 MW galia. Biokuras šilumos gamyboje sudaro apie 89 proc., gamtinės dujos apie 9 proc. viso sunaudojamo kuro;
- Techniniai šilumos nuostoliai centralizuotoje šilumos tiekimo sistemoje sudaro apie 16 proc. Dalis šilumos tiekimo tinklų yra įrengta prieš 20 ir daugiau metų, kurių būklė nėra gera, todėl tikslinga susidėvėjusius ir nepraeinamuose kanaluose įrengtus vamzdynus pakeisti bekanaliniais tinklais, kas padėtų palaikyti Plungės rajono šilumos ūkio sistemos gerą techninį stovį ir užtikrinti šilumos tiekimą mažiausiomis sąnaudomis;

- Plungės rajone centralizuota šiluma aprūpinami 146 daugiabučiai gyvenamieji namai (5548 butų), 46 individualūs namai ir 101 kitas vartotojas (savivaldybei priklausantys pastatai, įmonės, organizacijos);
- Gamtinės dujos Plungės miestui tiekiamos iš Plungės dujų skirstymo stoties (DSS), kuriai nustatyta 200 m sanitarinė apsaugos zona. Nuo DSS vidutinio spaudimo dujotiekiu tiekiamos dujos Plungės miestui ir jo prieigoms. Dujofikuotose teritorijose sudarytos visos galimybės jas naudoti pramonės technologijai, patalpų šildymui, maisto gamybai.

GRAFINĖ DALIS